T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Bölümü Ana Bilim Dalı
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı

GÜNCEL OLAYLARIN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARI VE BARIŞ DEĞER DÜZEYLERİNİN GELİŞİMİNE ETKİSİ

Özer BATTİ

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ahmet KATILMIŞ

İstanbul, 2016

TEŞEKKÜR

Bu çalışmayı hazırlamamı sağlayan çalışmanın her safhasında yanımda olarak bana her zaman destek olan ve ufkumu genişleten her daim özgüven aşılayan değerli hocam ve tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ahmet KATILMIŞ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Kendisini tanıdığım ve çalışma fırsatı bulduğum için her zaman onur duydum.

Yüksek Lisans Tez çalışmamın uygulama aşamasında bana yardımcı olan bu çalışmanın en iyi şekilde sonuca ulaşmasını sağlayan değerli öğrencilerime ve bu aşamada bana destek olan tüm meslektaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatım boyunca benden hiçbir desteğini esirgemeyen fedakârlıktan kaçınmayan değerli anne, babama ve tüm aileme çok teşekkür ederim. Hiçbir zaman desteğini esirgemeyen Ahmet VURGUN hocama da şükranlarımı sunarım.

Tezin uygulama ve yazım aşamasında her zaman bana destek olan moralimi, motivasyonumu her zaman arttıran ve kaynak çevirilerinde bana yardımcı olan Onur ve Aslı Pınar DİKER'e sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunarım.

Özer BATTİ

T.C.

Marmara Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

İlköğretim Bölümü Ana Bilim Dalı

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı

Özer BATTİ tarafından hazırlanan "GÜNCEL OLAYLARIN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARI VE BARIŞ DEĞER DÜZEYLERİNİN GELİŞİMİNE ETKİSİ" başlıklı bu çalışma 08/12/2016 yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmzalar

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ahmet KATILMIŞ

Üye : Prof. Dr. Ali YILMAZ

Üye : Doç. Dr. Mustafa ŞEKER

ÖZET

GÜNCEL OLAYLARIN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARI VE BARIŞ DEĞER DÜZEYLERİNİN GELİŞİMİNE ETKİSİ

Değerler, toplumun ayakta kalmasını sağlayan en önemli öğelerdendir. Değerler, bir toplumda yaşayan bireylerin istenilen veya istenilmeyen, iyi ve kötü, güzel veya çirkin ne olduğunu belirlemeye yönelik olarak kullandıkları standartlardır. Bir toplumun geleceği, iyi yetişmiş karakter sahibi insanlara bağlıdır. İyi karaktere sahip insanların yetişmesi kendiliğinden olmamaktadır. Bir toplumda huzuru, barışı ve devamlılığı sağlayabilmede bireylere ortak değerlerin kazandırılması önem taşımaktadır. Bu çalışmada ilköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde Ülkeler Arası Köprüler ünitesinin güncel olaylar ile işlenerek akademik başarı ve barış değer düzeyine gelişimine etkisi ortaya konmuştur. Araştırma yöntemi olarak nicel araştırma modellerinden ön test- son test ve kontrol gruplu yarı deneysel model tercih edilmiştir. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme, barış değer ölçeği, akademik başarı testi ve gözlemden yararlanılmıştır. Elde edilen nicel veriler SPSS 17.0 paket programı kullanılarak çözümlenmiştir. Barış değer ölçeği ve akademik başarı testi verileri, Bağımsız iki örnek T testi (Independent-Samples T-Test) kullanılarak çözümlenmiştir. Görüşme tekniği ile elde edilen veriler ise betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen veriler neticesinde deney grubunda anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkmış ve şu sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmanın;

- Öğrencilerin barış değer düzeyini arttırmasına katkı sağladığı
- Öğrencilerin akademik başarı seviyelerini arttırdığı
- Öğrencilerin güncel olayların kullanımını desteklediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Değer, Değerler Eğitimi, Barış, Güncel Olaylar

ABSTRACT

THE EFFECT OF USİNG CURRENT EVENTS İN SOCİAL STUDİES ON STUDENT'S ACADEMİCAL SUCCESS AND PEACE LEVELS

Values are the most important factors that keeps the society alive. Values are the standarts that people use that people use to specify good or bad, desirable or undesirable. The future of a society depends an a well brought up individuals. But it isn't something random..In thıs study, the effects on the advance of peace value and academic success level are put forward by teaching "Ülkeler Arası Köprüler" unit of 7th grades Social Studies lesson. As a survey method, one of the quantitive survey methods, pre-test, post-test and semi-experimental model with a controlled group, is preferred. As a tool of data gathering, semi-constructed interview, peace value scale, academic success test and observation methods are used. The quantitive data are analysed by using SPSS 17.0 package program. The data of peace value scale and academic success test are analysed by using Independent-Samples T-Test. The data which are obtained through Interviewing technique . At the end of the research, as a result of these data, there is a meaningful difference in the experimental group and these results are obtained:

The research results

- Contribute to enhancing the level of the students' peace value.
- Enhance the academic success level of the students.
- Support the usage of up-to-date events by the students.

Key Words: Value, Values Education, Peace, Current Events

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR ..... **i**
ÖZET ..... **ii**
ABSTRACT ..... **iii**
İÇİNDEKİLER ..... **iv**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **vi**
KISALTMALAR ..... **viii**
BÖLÜM I: PROBLEM **1**
1.1 Problem Durumu 1
1.2. Amaç 4
1.3. Önem 6
1.4. Sayıltılar 6
1.5. Sınırlılıklar 6
1.6. Tanımlar 7
BÖLÜM II: ARAŞTIRMANIN KURAMSAL VE KAVRAMSAL TEMELİ **8**
2.1.Sosyal Bilgiler 8
2.2. Türkiye'de Sosyal Bilgiler Öğretiminin Tarihsel Gelişimi 12
2.3.Sosyal Bilgiler Programının Genel Amaçları 13
2.4.Sosyal Bilgiler Öğretiminde Güncel Olaylar 17
2.5. Değer Kavramı 22
2.5.1. Değerlerin Özelikleri 24
2.5.2. Değerlerin Sınıflandırılması 26
2.5.3.Değer Eğitimi Yaklaşımları 27
2.5.3.1. Telkin Etme Yaklaşımı (Değerlerin Doğrudan Öğretimi) 28
2.5.3.2. Değerlerin Belirginleştirilmesi (Değer Açıklaması) 28
2.5.3.3. Değer Analizi 30
2.5.3.4. Ahlaki Gelişim Yaklaşımı (Ahlaki İkilem) 31
2.5.3.5. Edimsel/Davranış Öğrenme Yaklaşımı 33
2.5.4. Değer Eğitiminde Örtük Program 35
2.6. Sosyal Bilgiler ve Değerler Eğitimi 37
BÖLÜM III: YÖNTEM **42**
3.1. Araştırmanın Modeli (Deseni) 42
3.2. Evren ve Örneklem 44
3.3. Veri Toplama Araçları 45

3.3.1. Barış Değer Ölçeği ... 46
3.3.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ... 47
3.3.3. Başarı Testi ... 47
3.3.4. Katılımlı Gözlem ... 48
3.4. Uygulama ... 48
3.5. Verilerin Toplanması ... 48
3.5.1. Nicel Verilerin Toplanması ... 48
3.5.2. Nitel Verilerin Toplanması ... 49
3.6. Verilerin Analizi ... 49
3.6.1. Nicel Verilerin Analizi ... 49
3.6.2. Nitel Verilerin Analizi ... 50
BÖLÜM IV: BULGULAR ve YORUM ... 51
4.1. Barış Değerine Yönelik Bulgular ve Yorum ... 51
4.2. Akademik Başarıya Yönelik Bulgular ve Yorum ... 70
4.3. Barış Değer Ölçeğine Yönelik Kalıcılık Testine Ait Bulgular ve Yorum ... 72
BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER ... 78
5.1. Sonuç ve Tartışma ... 78
5.1.1 Barış Değer Düzeyine İlişkin Sonuçlar ve Tartışma ... 78
5.1.2. Akademik Başarıya Yönelik Sonuçlar ve Tartışma ... 81
5.2. Öneriler ... 82
KAYNAKÇA ... 85
EKLER ... 94
EK 1: Savaşı Hatırlamak ... 94
EK2: Bizlere Düşenler ... 99
EK3: Dünya Pastası ... 106
EK4: Etrafına Bak ... 108
EK5: Etraflıca Düşünelim ... 109
EK 6: Toparlayalım ... 111
EK 7: Barış Değer Ölçeği ... 112
EK8: Başarı Testi ... 113
EK9: Görüşme Formu ... 120

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2.1: Sosyal Bilgilerde üç farklı yaklaşım..... 11
Tablo 2.2: Schwartz değerler listesindeki değerlerin birey düzeyi güdesel tipleri 27
Tablo 2.3: Değerler Eğitimi yaklaşımları 34
Tablo 2.4: 4. Sınıf öğrenme alanlarına göre doğrudan verilecek değerler..... 39
Tablo 2.5: 5. Sınıf öğrenme alanlarına göre doğrudan verilecek değerler..... 39
Tablo 2.6: 6. Sınıf öğrenme alanlarına göre doğrudan verilecek değerler 40
Tablo 2.7: 7. Sınıf öğrenme alanlarına göre doğrudan verilecek değerler..... 40
Tablo 2.8: Bazı ülke ve kurumların belirledikleri değer listesi 41
Tablo 4.1: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin ön test puanlarına yönelik gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları..... 51
Tablo 4.2: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin "şiddet ve savaş karşıtlığı" alt boyutu ön test puanlarına yönelik gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları..... 52
Tablo 4.3: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin "hoşgörü ve eşitlik" alt boyutu ön test puanlarına yönelik gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları 52
Tablo 4.4: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin "duyarlılık" alt boyutu ön test puanlarına yönelik gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları 53
Tablo 4.5: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin başarı testine ön test puanlarına yönelik gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları 53
Tablo 4.6: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğine ait son test puanlarına yönelik gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları 54
Tablo 4.7: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin "şiddet ve savaş karşıtlığı" alt boyutu son test puanlarına yönelik gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları..... 58
Tablo 4.8:Şiddet ve savaş karşıtlığı alt boyutuna ilişkin öğrenci görüşleri 59
Tablo 4.9: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin "hoşgörü ve eşitlik" alt boyutu son test puanlarına yönelik gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları 62

Tablo 4.10: Hoşgörü ve eşitlik alt boyutuna ilişkin öğrenci görüşleri..... 63
Tablo 4.11: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin "duyarlılık" alt boyutu son test puanlarına yönelik gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları 64
Tablo 4.12: Duyarlılık alt boyutuna ilişkin öğrenci görüşleri..... 65
Tablo 4.13: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin akademik başarı testinden aldıkları ön test ve son test puanlarına yönelik bağımsız gruplar t-testi sonuçları..... 70
Tablo 4.14: Deney grubunda bulunan öğrencilerin akademik başarı testinden aldıkları ön test ve son test puanlarına yönelik bağımlı gruplar t-testi sonuçları..... 71
Tablo 4.15: Deney grubunda bulunan öğrencilerin akademik başarı testinden aldıkları ön test ve kalıcılık testi puanlarına yönelik bağımlı gruplar t-testi sonuçları..... 71
Tablo 4.16: Deney grubunda öğrencilerin başarı testinin son test ve kalıcılık testi puanlarına yönelik aldıkları bağımlı gruplar t-testi sonuçları..... 72
Tablo 4.17: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Ölçeğinin bütününden aldıkları kalıcılık testi puanlarına yönelik bağımsız gruplar t-testi sonuçları 73
Tablo 4.18: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Ölçeğinin "şiddet ve savaş karşıtlığı" alt boyutundan aldıkları kalıcılık testi puanına yönelik bağımsız gruplar t-testi sonuçları 73
Tablo 4.19: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Ölçeğinin "hoşgörü ve eşitlik" alt boyutundan aldıkları kalıcılık testi puanına yönelik bağımsız gruplar t-testi sonuçları 74
Tablo 4.20: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Ölçeğinin "duyarlılık" alt boyutundan aldıkları kalıcılık testi puanına yönelik bağımsız gruplar t-testi sonuçları 75
Tablo 4.21: Deney grubunda bulunan öğrencilerin Barış değeri düzeylerinin kalıcılığına yönelik gerçekleştirilen bağımlı grup t-testi sonuçları 76

KISALTMALAR

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

TDK: Türk Dil Kurumu

BÖLÜM I: PROBLEM

1.1 Problem Durumu

Değerler, toplumun ayakta kalabilmesi bakımından önemli unsurlardır (Gömleksiz, 2007, s. 44). Bir toplumun geleceği, iyi eğitimli ve iyi eğitime sahip insanların varlığına bağlıdır (Ekşi, 2003, s. 32). İyi karaktere sahip insanların yetişmesi kendiliğinden olmamaktadır. Bir toplumda huzuru, barışı ve devamlılığı sağlayabilmede bireylere ortak değerlerin kazandırılması önem taşımaktadır. İnsanların hayata bakışlarını, yaşam felsefelerini belirleyen değer kelimesinin tanımlama ve açıklamalarına bakıldığında bu kavramın literatürde farklı şekillerde açıklandığı görülmektedir.

Değer, "*bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi ögelerin bütünü" olarak ifade edilebilir*" (Türk Dil Kurumu, 2014).

Değer kavramı, "*bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü; bir şeyin sahip olduğu kıymet; yüksek ve yararlı nitelik*" demektir (Arslan ve Yaşar, 2007 s. 45). Değer bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inançtır.

Değerler, "*bir toplumda yaşayan bireylerin istenilen veya istenilmeyen, iyi ve kötü, güzel veya çirkin ne olduğunu belirlemeye yönelik olarak kullandıkları standartlardır*" (Güngör, 1978, s. 15).

Çocuğun karakterli bir birey olması toplum hayatında yerini alması, iyi bir öğrenimden geçip başarılı bir yetişkin olması kadar önemlidir. Dürüst olma, büyükleri sayma, gelenek ve göreneklere sahip çıkma ve uyma, küçüklere sevgi ve yardım etme, adalet sahibi olma ve haksızlığa karşı gelme gibi değerler her dönemde insanlar için aranan niteliklerdir (Yörükoğlu 2003, s. 221). Geleneksel ve otoriter kültürlerde, eleştirel düşünme biçimine sahip olmaksızın dogmatik bir şekilde söylenenleri olduğu kabul etme şeklinde değer eğitimi gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. "Demokratik toplumlarda, bireylerin kendilerini özgürce ifade edebilmesi ve siyasal sisteme katılabilmesi için bu yöntemler yeterli değildir. Demokratik toplum, demokratik değerleri özgür bir ortamda içselleştirmiş, özgür ve bağımsız kararlar alabilme kazanımlarına sahip vatandaşlara ihtiyaç duymaktadır" (Doğanay, 2010, s. 234).

Bireyin belirli değerleri fark ederek bu değerlerden yeni değerleri üreterek bu değerleri benimsemesi ve içselleştirmesi, bunları kendi hayatına uygulayarak davranış haline getirmesi ile eğitim gerçekleşir. Bu eğitim ise alan yazında "değerler eğitimi" olarak ifade edilmektedir (Yeşil ve Aydın, 2007, s. 77). "*Değerler eğitimi; manevi, ahlaki, sosyal ve kültürel eğitim; kişisel ve sosyal eğitim; ırkçı karşıtı eğitim; çevre ve sağlık; manevi özen; okul etiği; programa ek etkinlikler; geniş toplum bağlantıları; ortak ibadet/ toplantı; öğrenen bir topluluk olarak okul yaşamı gibi ortak program deneyimlerinin bir sınıflamasını yapabilmek için bir şemsiye terimdir*" (Keskin, 2008, s. 25)." Okulun kendi sorumluluğunu ve toplumun beklentilerini karşılamak için gençlerin değer edinmelerine ya da değerlerini geliştirmelerine yönelik yaptığı uygulamalara değerler eğitimi denilmektedir" (Katılmış, 2010, s. 36). Değerler genetik yollardan geçmez; aile ve okul gibi ortamlarda öğrenilir. Çevresel etkenlere göre biçimlenir. Yaşayarak, görerek ve hissederek öğrenilir. Değerler eğitimi, okul ortamında örtük programın kapsamı içerisindedir. Kazandırılacak değerler öğrenciler tarafından açıkça tanımlanmasa da onlar tarafından okulda öğrenmenin bir parçası olarak kabul edilmiş olur. Örtük program; "okulda bilinçli ve açık olarak uygulanan programların, kararların, ilkelerin dışında kalan okul ortamı ve yaşamı" olarak tanımlanmaktadır.

Okulların eğitim programında değerler eğitimine dair belirli dersler bulunmasa da örtük program sayesinde okulun sahip olduğu hava, öğretmenlerin okul içindeki anlayışı ve beklentileri gibi durumlar, değerleri öğretme aşamasında veya çocukların değer konusunda gelişiminde fayda sağlamaktadır (Akbaş, 2004, s.34). Değerler açısından yeterli seviyeye gelinememesi durumunda, insanlar yalnızca çevresine karşı değil, kendilerine ve diğer insanlara karşı da olumsuz tavır ve davranışlarda bulunabilmektedirler. İnsanlar sadece başkalarının kendinden farklı duygu ve düşünce dünyasına sahip olduğu için başkalarına müsamaha göstermeyen hatta onlara karşı elinden geldiğinde kırıcı ve olumsuz tavırlar sergileyen bireyler vardır. Kendine ve saygısı olmayan insanların varlığı ve tüm bu olaylar, Sosyal Bilgiler eğitiminin bir parçası olarak değerler eğitiminin önemini ve gerekliliğini vurgulamaktadır (Doğanay, 2009, s. 227). Sosyal Bilgiler öğrencilere toplumsal yaşam içinde varlığını sürdürebilecek ve toplumun varlığını sürdürmesini sağlayabilecek bilgi, beceri, tutum ve değerlerini kazandırmayı amaç edinen bir ders olarak değerler eğitiminde önemli bir yere sahiptir (Öztürk, 2009, s. 10).

Toplumunun oluşturduğu kurallar ve toplumun beklentileri genel olarak insana okul aracılığıyla kazandırılmaya çalışır. Toplum, ancak belli olgunluğa ulaşmış ve toplum amaçlarına ihanet etmeyen bunları benimseyen bireylerle varlığını sürdürebilir (Dewey, 2008, s. 65). Okullarımız gençleri karşılaşılabilecekleri en olası sorunlarla başa çıkabilme, doğru çözümler üretebilme toplumun mutlu bir yaşam sürmesi için gereken çabayı gösterebilen bireyler olarak yetiştirmelidir. Öğretmenler, toplum ihtiyaçlarına kayıtsız kalmayacak, sorunların üstesinden gelebilen sorumlu vatandaşlar yetiştirmelidirler (Ungerman, 1961, Akt: Gedik, 2010, s. 99).

Okullarda değer öğretiminin nasıl yapılması gerektiği konusunda farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Okullarda belirlenen ve öğretilen değerler, klasik yöntem olan telkin yöntemiyle aktarılabileceği gibi değer açıklama yaklaşımı ile öğrencinin önemli atfedilen değerlerin öncelikle farkına varması sağlanabilir. "*Ayrıca öğrencinin değerlerini anlamak ve değerinin sistematik analizini yapmak amacıyla ahlaki muhakeme ve değer analizi yaklaşımları da kullanılabilir"* (Çelikkaya, Filoğlu ve Öktem, 2013, s. 124). Okullarda verilen değerler eğitimi telkin yöntemiyle gerçekleştirilerek öğrencilere soyut, anlamsız bilgilerle dolu bir dünya ve içselleştirilemeyen değerler sunmaktadır. Örnek olaylara, güncel olaylar, durumlar ve toplum içinde ikilem yaratan sorunlara değinilmediği gibi değerler eğitiminin diğer yaklaşımları da çok fazla kullanılmamaktadır. Soyut olarak verilen bilgiler çocuğu toplumun var olan gerçek ve güncel yapısından ve uzaklaştırabilmektedir. Sosyal bilgiler dersi içeriğinin yapısından dolayı haberlerdeki ve toplumdaki güncel meselelerin ya da önemli örnek olayların birçok derste işlenen konularla doğrudan bağlantılıdır. Güncel olayların kullanımı işlenmekte olan ünitelerin daha işlevsel bir göreve sahip olmasını sağlayacak ve dersin etkisini büyük ölçüde arttıracaktır. Tartışma için seçilen bazı güncel sorunlar ya da güncel olaylar işlenmekte olan konularla dolaylı olarak bağlantılı da olabilir. "Fakat çocukların daha eleştirel okumasına yardımcı olma ya da onlara daha açıkça ayrım yapma becerisini geliştirme konusunda yardımcı olma gibi sosyal bilgiler dersi amaçlarına ulaşmanın bir yolu olarak önem arz ederler" (Gedik, 2010, s. 99). İlköğretim öğrencilerine güncel olaylar ile değer eğitimi verme konusunda temel sorun öğrencilerin dünyasını, tutumlarını, davranışlarını, bilgi ve becerilerini belirleyememektir. Öğrencilerin etraflarındaki yaşam ile ilgili farkındalık seviyelerinin arttırılması gerekir.

Bu durumdan yola çıkarak bu araştırmanın problem cümlesini "7.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylar temelli etkinliklerin kullanımı öğrencilerin barış değer düzeylerini ve akademik başarılarını etkilemekte midir?" sorusu oluşturmaktadır.

1.2. Amaç

Bu araştırmada, güncel olaylar temelli etkinliklerin ilköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde kullanımın öğrencilerin barış değer düzeylerine ve akademik başarısına olan etkisini tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında test edilecek olan hipotezler aşağıda verilmiştir.

Hipotez 1: Güncel olayların Sosyal bilgiler dersinde kullanımı öğrencilerin barış değer düzeylerini arttırmaktadır. Bu genel hipotez kapsamında ilk olarak barış değer ölçeğinin bütüne, şiddet ve savaş karşıtlığı, hoşgörü ve eşitlik, duyarlılık alt boyutlarına yönelik olarak ön test-son test sonuçları karşılaştırılmıştır.

> **Hipotez 1.1:** Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeği'nin bütününden aldıkları son test puanları arasında deney grubunun lehine olmak üzere istatiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.
>
> **Hipotez 1.2:** Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeği'nin "şiddet ve savaş karşıtlığı" alt boyutundan aldıkları son test puanları arasında deney grubunun lehine olmak üzere istatiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.
>
> **Hipotez 1.3:** Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeği'nin "hoşgörü ve eşitlik" alt boyutundan aldıkları son test puanları arasında deney grubunun lehine olmak üzere istatiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.
>
> **Hipotez 1.4:** Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeği'nin "duyarlılık" alt boyutundan aldıkları son test puanları arasında deney grubunun lehine olmak üzere istatiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 2: Güncel olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanımı öğrencilerin akademik başarısını arttırmaktadır. Bu genel hipotez kapsamında aşağıdaki hipotezler test edilmiş ve elde edilen bulgular ilgili hipotezden sonra verilmiştir.

Hipotez 2.1: Güncel olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanımı akademik başarı erişi düzeyinde istatiksel açıdan anlamlı olacak biçimde etkilidir. Bu hipotez;

a) deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin başarı testinden aldıkları son test puanları,

b) deney grubunda bulunan öğrencilerin ön test ve son test puanları, arasındaki ilişkiye bakılarak sınanmıştır.

Hipotez 2.2: Güncel olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanımının akademik başarı testinin kalıcılığı üzerinde son test ve kalıcık testi puanları arasında kalıcılık testi lehine anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 3: Güncel olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanımını barış değerinin kalıcığı üzerinde etkilidir. Bu genel hipotez kapsamında aşağıdaki hipotezler test edilmiş ve elde edilen bulgular ilgili hipotezden sonra verilmiştir.

Hipotez 3.1: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Ölçeğinin bütününden aldıkları kalıcılık testi puanları arasında deney grubunun lehine olmak üzere istatiksel açıdan anlamlı bir fark vardır.

Hipotez 3.2: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Ölçeğinin "şiddet ve savaş karşıtlığı" alt boyutundan aldıkları kalıcılık testi puanları arasında deney grubunun lehine olmak üzere istatiksel açıdan anlamlı bir fark vardır.

Hipotez 3.3: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Ölçeğinin "hoşgörü ve eşitlik" alt boyutundan aldıkları kalıcılık testi puanları arasında deney grubunun lehine olmak üzere istatiksel açıdan anlamlı bir fark vardır.

Hipotez 3.4: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Ölçeğinin "duyarlılık" alt boyutundan aldıkları kalıcılık testi puanları arasında deney grubunun lehine olmak üzere istatiksel açıdan anlamlı bir fark vardır.

Alt Amaç 3.5: Deney grubunda bulunan öğrencilerin Barış Ölçeğinin bütününden ve alt boyutlarından aldıkları son test puanlarının aritmetik

ortalaması ile kalıcılık testi puanlarının aritmetik ortalaması arasında kalıcılık testi lehinde olmak üzere istatiksel açıdan anlamlı bir farklılık vardır.

1.3. Önem

Türkiye'de 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında, bazı değerler doğrudan verilecek değer adı ile program içinde yer almaktadır. Fakat ilgili literatür incelediği zaman söz konusu değerlerin edindirilmesine yönelik deneysel araştırmaların sayılarının sınırlı olduğu görülmektedir. Öte yandan yeni yetişen genç neslin olumlu davranış niteliklerini ve değerleri kazanmalarını sağlamak okulların en önemli görevleri arasındadır. Bu bağlamda yapılan bu araştırma;

- Sosyal Bilgiler dersinde barış değerinin etkili bir biçimde güncel olaylar kullanılarak nasıl kazandırılabileceği konusunda uygulayıcılara alternatifler sunması,
- Ders kazanımları ile bütünleştirilmiş bir değerler eğitimi programının nasıl uygulanabileceğini göstermesi,
- İlköğretim seviyesinde öğrencilerin hem bilişsel hem de duyuşsal gelişimlerine nasıl destek olunabileceğini, ortaya koyması bakımından önemlidir.

1.4. Sayıltılar

Araştırmada şu sayıltılardan hareket edilmiştir:

1. Ölçekteki sorulara öğrenciler içtenlikle cevap vermiştir.
2. Örnekleme alınan sınıftaki öğrencilerin duyuşsal ve bilişsel gelişim açısından benzer bir seviye izlemektedirler.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma,

1. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının ölçtüğü yapı ile,
2. Barış değerini kazandırmak için geliştirilecek olan güncel olaylarla ile,
3. Araştırmanın uygulandığı 7.sınıf eğitim programındaki "Ülkeler Arası Köprüler" ünitesi ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Değer: "Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi ögelerin bütünü" olarak ifade edilebilir (Türk Dil Kurumu, 2014)."

"Değerler, bir toplumda yaşayan bireylerin istenilen veya istenilmeyen, iyi ve kötü, güzel veya çirkin, doğru, yanlışın ne olduğunu belirlemeye yönelik olarak kullandıkları temel standart unsurlardır" (Güngör, 1978).

Değerler Eğitimi: "Okulun kendi sorumluluğunu ve toplumun beklentilerini karşılamak için gençlerin değer edinmelerine ya da değerlerini geliştirmelerine yönelik yaptığı uygulamalara değerler eğitimi denilmektedir" (Katılmış, 2010).

"Bireyin belirli değerleri fark etmesi, fark ettiği değerlerden yeni değerler üretmesi, ürettiği değerleri içselleştirmesi ve kendi kişiliğini bu değerlere göre şekillendirip hayatına uygulaması eğitim ile gerçekleşir. Bu eğitim ise genel olarak değerler eğitimi olarak ifade edilmektedir (Yeşil ve Aydın, 2007)."

Barış: "Uyum, karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile oluşturulan ortam" (TDK,2014).

Güncel Olay: "Bireyin yakın çevresinde veya dünyada gelişen, toplum ve toplum için önemli ve yeni olaylardır" (Erden, tarihsiz).

BÖLÜM II: ARAŞTIRMANIN KURAMSAL VE KAVRAMSAL TEMELİ

2.1.Sosyal Bilgiler

Sosyal Bilgiler eğitiminin tam olarak başladığı kesin olarak bilinmemekle birlikte, insanlığın var olduğu andan itibaren hem fen hem de sosyal bilimler eğitiminin başladığı gerçektir. Yaşam boyunca toplumsal bir ortamda bulunan insanoğlu, temel ihtiyaçları ile ilgili belli başlı bilgi, beceri ve duygular kazanır. İnsanoğlu yaşamın devamını sağlamak için hem doğanın, hem de toplumun temel bazı ilkelerini öğrenmek zorundadır. Bu da, sosyal bilimlerin, insanlığın tarihi kadar eski ve köklü olduğunu ortaya koyar (Sönmez, 2005, s. 458, Akt. : Yılmaz, 2011, s. 7).

Sosyal bilgiler bir terim olarak ilk defa 19. yy. başlarında A.B.D.'de ortaya çıktığı söylenebilir. "O yıllarda ABD'de sosyal sözcüğü popüler sözcüklerden biriydi ve hemen hemen birçok reformun başında bir sıfat olarak bulunmaktaydı. Örneğin sosyal gelişme, sosyal verimlilik, sosyal gerçek, sosyal araştırmalar, sosyal kontrol, sosyal eğitim vb."(Hertzberg, 1981, Akt. : Doğanay, 2008,s. 78).

Sosyal Bilgiler dersinin doğduğu yer olarak Amerika Birleşik Devletleri kabul edilmektedir. Etkili bireyler ve vatandaş yetiştirme fikrini bir öğretim programı olarak oluşturup Sosyal Bilgiler (Social Studies) adı altında öğrencilerine sunan ilk devlet olmuştur (İbrahimoğlu, 2010, s. 26).

Sosyal bilgiler eğitimcileri sosyal bilgiler hakkında değişik tanımlamalarda bulunmuşlardır. Bu tanımlamalara bakıldığında vatandaşlık eğitimi, sosyal ve beşeri bilimler vurgusu daha çok ön plana çıkmaktadır. Değişik tanımlamalar şöyledir:

*"*Sosyal bilgiler, kritik sosyal konularda vatandaşlık becerilerinin uygulanması amacıyla, sosyal ve beşeri bilimler kavramlarının disiplinler arası bir yaklaşımla kaynaştırılmasıdır.*"* (Barth, 1991, s. 7, Akt.: Öztürk, 2012, s. 3).

*"*ABD'de, profesyonel sosyal bilgiler eğitimcilerinin üyesi olduğu Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS), 1992 yılında sosyal bilgilerin tanımıyla ilgili tartışmalara son vermek amacıyla alana kapsamlı bir tanım getirmiştir.*"* Bu tanım şöyledir (Savage ve Armstrond,1996, s. 9, Akt.: Öztürk, 2012, s. 4):

Sosyal bilgiler, sosyal ve beşeri bilimleri vatandaşlık yeterliklerini geliştirmek amacıyla kaynaştıran bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal bilgiler, Antropoloji, Arkeoloji, Ekonomi, Coğrafya, Tarih, Hukuk, Felsefe, Siyaset bilimi, Psikoloji, Din ve Sosyoloji"nin yanı sıra Beşeri bilimler, Matematik ve doğa bilimlerinden kendine mal ettiği içerik üzerinde sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma sağlar. Sosyal bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumda, genç insanlara bilgiye dayalı ve mantıklı karar alabilme yeteneklerini geliştirmede yardımcı olmaktır.

Ülkemizde yapılan sosyal bilgiler tanımlarına baktığımızda MEB (2005), Sosyal Bilgiler dersi bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirmesi amacıyla, tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını içeren, insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği, toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir.

Öztürk (2012), *"*Sosyal Bilgiler, hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırarak kullanan bir öğretim programıdır.*"*

Barr, Barth ve Shermis (1978), sosyal bilgilerin tanımına farklı bir bakış açısı getiren üç farklı yaklaşım ortaya koymaktadır (Akt.: Tuncel, 2007,s. 38; Doğanay, 2003, s. 20; Öztürk, 2012, s. 5; Erden, tarihsiz, s. 7):

Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler: Sosyal Bilgiler öğretiminde sahip olduğu en eski yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre Sosyal Bilgiler, belirli tutum, davranış ve değerlerin öğrenciye aktarıldığı bir öğretim alanıdır. Amaç eleştirel düşünmeyi öğretmek değil, toplumun kabul görmüş değerlerini öğrenciye aktarmaktır. İçerik toplumu oluşturan görmüş geçirmiş yetişkinler tarafından belirlenir. Bu anlayışta vatandaş, kabul görmüş toplumsal ilkeleri kabul eden saygı duyan ve bu ilkelere uymaya özen gösteren yönlendirilmiş bir kişidir. Yeni değerlerin ortaya çıkarılmasından ya da kişinin kendi değerlerini oluşturmasından çok mevcut değerlerin korunmasını temel alır. Daha çok öğretmenin merkezde olduğu yöntemlerin kullanılması fikrine sahiptir.

Sosyal bilim olarak sosyal bilgiler: Bu yaklaşımın amacı, karşılaşılan sorunlar karşısında bir sosyal bilimci gibi düşünebilmektir. Geleneksel yaklaşımlar karşılaşan

sorunlara tatmin edici çözümler sağlayamamaktadır. Bu nedenle karşılaşılan ve karşılaşılacak sorunlara daha kalıcı ve etkili çözümler sunmak gerekir. "Sosyal bilimlere ait bilgi, beceri ve değerlerin kazanılması etkili bir vatandaş olmak için en iyi hazırlık olduğu düşünülmektedir. Sosyal bilimciler tarafından tanımlanan bulgular, bakış açıları ve sorunlar, sosyal bilgiler programlarının içeriğini oluşturmaktadır." Bu yaklaşım, toplum içinde karşılaşılan karmaşık sorunların sosyal bilimci gibi düşünerek çözüm oluşturmayı öğretmek olarak ifade edilebilir. "Bu yaklaşımda, öğrenciler insan davranışlarını ve vatandaşlığı, sosyal bilimlerin temel ilke ve kavramlarını inceleyerek öğrenirler."

Yansıtıcı araştırma olarak sosyal bilgiler: Bu yaklaşım temel olarak John Dewey'in sunduğu bilgilere dayanmaktadır. Bu yaklaşım öğrencilerin, toplumsal ve bireysel problemler karşısında mantıklı ve düşünerek alınmış kararlara varmasını sağlamaya yöneliktir. Öğrencilerin seçimleri ve kararları, yaşam kalitelerini belirleyeceğinden, onların okul hayatları boyunca etkili kararlar alma alıştırmaları yapmaları gerekecektir." Öğrenciler problem çözme sürecinde bilgiye odaklı olmasından daha çok daha bilimsel düşünmesi amaçlanır. Bu yaklaşımın yöntemi olarak araştırma-inceleme kabul görmüştür. Öğrenciler karşılaştıkları gerçek problemleri inceleyerek araştırma becerileri kazanırlar. Araştırma-inceleme yönetimi destekleyen bir takım etkinlikler de rol oynama, sınıf toplantıları, yaratıcı drama, ahlaki ikilem, işbirlikli öğrenme gibi etkinliklerdir.

Tablo 2.1: Sosyal Bilgilerde üç farklı yaklaşım

	Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi	**Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi**	**Yansıtıcı Araştırma Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi**
Amaç	Vatandaşlık en iyi, bir karar verme çerçevesi olarak doğru değerlerin kazandırılması ile öğretilir.	Vatandaşlık en iyi, karar verme çerçevesi olarak sosyal bilim kavram, süreç ve sorunlarının kazandırılması ile öğretilir.	Vatandaşlık en iyi, vatandaşın karar verme sorun çözme sürecinden gereksinim duyduğu bilgilerin araştırılması yoluyla öğretilir.
Yöntem	Kavram ve değerlerin ders kitabı kullanma, ezberleme, aktarım, soru-cevap ve yapılandırılmış sorun çözme gibi tekniklere aktarımı.	Buluş yoluyla öğrenme. Her sosyal bilim dalının kendine özgü bilgi toplama ve kanıtla yolu vardır ve öğrenciler bu yöntemleri uygulamalı ve keşfetmelidir.	Yansıtıcı Araştırma- İnceleme: Karar verme sorunları tanımlamayı ve iyi anlayarak çatışmaları çözmeyi hedefleyen bir yansıtıcı inceleme sürecinde oluşturulur ve öğrenilir.
İçerik	Bir otorite tarafından seçilir ve değer ve tutumları gösterme işlevini yürüten öğretmen tarafından yorumlanır.	Doğru içerik hem ayrı ayrı hem de bütünleşmiş sosyal bilimlere ait yapı, kavram, sorun ve süreçlerdir.	İçerik öğrencilerin kendilerince seçilen problemlere temel olan vatandaşların ilgi ve gereksinimlerini oluşturan değerlerin analizini içerir.

Kaynak: (Barr, Barth, Shermis, 1979; Naylor ve Diem, 1987; Chapin ve Messick, 1999, Akt.: Öztürk, 2012,7; Doğanay, 2003, s. 22)

Bugün sosyal bilgilerin, üzerinde herkesin anlaştığı ortak bir tanımı yoktur. Ancak, tanımların ortak noktalarını incelediğimizde şu noktalar ortaya çıkmaktadır.

- Sosyal bilgilerin temel amacı vatandaşlık eğitimidir.
- Vatandaşlık eğitimi dört önemli ve zorunlu boyutu kapsamaktadır. Bunlar bilgi, bilgi işleme becerileri, demokratik değer ve inançlar ve sosyal katılım becerileridir.
- Sosyal bilgilerin bilgi temelini sosyal bilimler ve insanla ilgili tüm bilgiler oluşturmaktadır. Bu bilgiler insanların tarihsel boyutta diğer insanlarla ve çevreleriyle etkileşimlerinin bilgisidir (Doğanay, 2008, s. 80; 2003, s. 16-18).

2.2. Türkiye'de Sosyal Bilgiler Öğretiminin Tarihsel Gelişimi

Sosyal Bilgiler (Social Studies), bir konu alanı olarak A.B.D.'de 1900'lerin başında ortaya çıkmıştır. Sosyal Bilgiler'in eğitim kurumlarında konu olarak yer almasında A.B.D' de yaşanan toplumsal karışıklar ve karmaşık sorunlara çözüm üretmek amacı etkili olmuştur. Sosyal bilgilerin konu olarak eğitim programlarına dâhil olması demokratik bir toplum ve uygun vatandaş yetiştirmek amacına hizmet etse de Sosyal Bilgiler dersi 1950' e kadar Tarih ve Coğrafya şeklinde uygulanma fırsatı bulmuştur (Erden, tarihsiz, s. 6). Sosyal Bilgiler terimi ilk olarak 1916 yılında A.B.D.'de eğitim alanında görevli bir komite tarafından kullanılmıştır. Sosyal Bilgiler terimi 1916 yılında kullanılmış olsa da 1968 yılında ancak okul programlarına dahil olabilmiş ve dergi ve bazı kitaplarda Sosyal Bilgiler terimi kullanılsa da ders ismi olarak uzun zaman karşılık bulamamıştır (Güngördü, 2002, s. 131).

Türkiye'de eğitim alanında 1924, 1926, 1936, 1948, 1968 ve 1985-1988 yıllarında birçok yenilikler ve düzenlemeler yapmıştır. Bu tarihlerden başka özellikle 1992'de ve 1988'deki program düzenlemesi ile 8 yıllık zorunlu eğitime geçilmesi eğitimimizdeki önemli değişikliklerdendir. "Cumhuriyet döneminde Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi dersleri, ilk kez 1962 yılında yayınlanan İlkokul Program Taslağı'nda, disiplinler arası bir yaklaşımla Toplum ve Ülke İncelemeleri adı altında birleştirilmiş ve bu ders 1968 yılında "Sosyal Bilgiler" adını almıştır" (Akdağ, 2009, s. 14). "A.B.D.'de etkili olan "Yeni Sosyal Bilgiler" akımının önemli etkisi olmuştur. Ancak bu hareketi destekleyecek nitelikte gerekli öğretim araç-gereçlerinin bulunmayışı, öğretmenlerin gerekli mesleki donanımdan yoksun oluşu ya da bu donanımın yeterli olmaması gibi nedenlerle, Türkiye'de geleneksel yaklaşım egemenliğini sürdürmüştür" (Öztürk ve Otluoğlu, 2005, s. 16). 1968 ilkokul programındaki Sosyal Bilgiler Programı uzun yıllara sonra gözden geçirilerek yeni bir programı geliştirilmiş ve böylece Sosyal Bilgiler dersi 1968'den itibaren ilkokullarda okutulmaya başlanmıştır. Daha sonra 26.4.1985 yılında Talim Terbiye Kurulu'nun çıkardığı 64 sayılı kararıyla kaldırılmıştır. Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgiler olarak 3 ders olarak ayrılmıştır. 1997-1998 öğretim yıllarında ise tekrar ortaokullarda 6. ve 7. sınıflarda olmak üzere tekrar Sosyal Bilgiler dersi olarak yerini almıştır. (Güngördü, 2002, s. 132). 1988 yılından itibaren, değişen gelişen Dünya koşulları göz önüne alınarak program

geliştirme çalışmaları hız kazanarak devam etmiştir. Bu çalışmalar meyvesini 2005 yılında vermiş ve Milli Eğitim Bakanlığında tarafından pilot uygulamayla elde edilen sonuçlar faydalı görülmüş 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren bu program bütün illerde uygulanmaya başlanmıştır. "Bu programın geliştirilmesinde tematik öğrenme, problem çözme ve işbirlikli öğrenmeye vurgu yapan sosyal yapılandırmacılık esas alınmıştır" (Öztürk, 2007, s. 47).

2.3.Sosyal Bilgiler Programının Genel Amaçları

Sosyal Bilgilerin sunduğu bilgi ve deneyimlerin, kendini ve toplumunu tanıyan, ortak yaşayabilme ve demokratik kültüre sahip, sağlıklı bireylerin yetiştirilebilmesi için, yeni nesillere aktarılması gerekmektedir (Demircioğlu, 2004, s. 71). İlköğretimdeki, "Sosyal Bilgiler" dersinin öğretiminde en önemli amaç, öğrenciye "toplumsal kişilik" kazandırmaktır. Toplumsal kişiliğin de en önemli özelliği "iyi bir yurttaş" olmaktır. Burada, iyi bir yurttaş olmaktan amaç, kişinin görev ve sorumluluklarını bilmesi, çevresine ve çevresindeki olaylara karşı bilinçli olmasıdır. Sosyal Bilgiler dersi, bireyin gerek kendisine, gerekse ailesine, çevresindeki diğer insanlara, yasalara ve devlete karşı görev ve sorumluluklarının neler olduğunu ve özellikle toplumsal çevresine etkili bir biçimde nasıl uyum yapılacağını öğretir. Çocuğun elde edeceği kazanç bakımından Sosyal Bilgiler öğretiminin amaçlarını (kapsamlı olmakla birlikte) her biri davranışa dönüştürülecek biçimde, dört ana kümede belirleyebiliriz:

1. Sosyal Bilgiler derslerinde çocuğun eleştirici, yapıcı ve yaratıcı düşünme ve yetenekleri gelişir; sorun çözme ile ilgili becerileri kazanması sağlanır;

2. Sosyal Bilgiler öğretimiyle çocuk bireylerarası ilişkilerini geliştirir; işbirliği yapmasını öğrenir; sorumluluk bilinci kazanarak yetişir;

3. Sosyal Bilgiler derslerinde çocuk temel yurttaşlık hak ve sorumluluklarını kavrar; anayasa ve yasalar karşısında görev ve sorumluluklarını bilir;

4. Sosyal Bilgiler öğretimiyle çocuk ekonomik olma konusunda görüş kazanır; gereksinimlerini iyi belirleme ve doğru tercihler yapma alışkanlığını elde eder.

Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

- *Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;*

- *Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;*

- *İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak.*

Bu genel amaçlar dikkate alındığında, her üç maddede de dile getirilen bu özellikler, bir bakıma Sosyal Bilgiler dersinin üstlendiği rol ve büründüğü kimlik ile uyuşmaktadır (Sözer, tarihsiz, s. 18-22).

Bu ifadeler ışığında, 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, Türk Milli Eğitimi'nin Amaçlarına ulaşmak için öğretim boyutunda bu sorumluluk ders programlarına yüklenmiştir. İlköğretim kademesinde bu sorumluluğu üzerine en fazla alan ders Sosyal Bilgiler'dir. Özellikle ilköğretim süresi ve bu amacı gerçekleştirme düzeyi göz önüne alındığında Sosyal Bilgiler'in önemi artmaktadır. Yenilenen Sosyal bilgiler Öğretim Programı'nın genel amaçlarına baktığımızda bunu açıkça da görmekteyiz. Amaçlar doğrultusunda şu anahtar ifadeler ortaya çıkmaktadır (Akdağ, 2009, s. 9-10) :

- *Özgür bir birey,*
- *Fiziksel, duygusal özellikler,*
- *İlgi, istek ve yetenekler,*
- *Vatanını ve milletini seven,*
- *Haklarını bilen ve kullanan,*
- *Sorumluluklarını yerine getiren,*
- *Ulusal bilince sahip bir vatandaş,*
- *Lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değer,*
- *Sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınma,*
- *Atatürk ilke ve inkılapları,*
- *Hukuk kuralları*

- *Tüm kişi ve kuruluşlar yasalar önünde eşit*
- *Türk kültürü ve tarihi,*
- *Milli bilincin oluşması,*
- *Kültürel mirasın korunması,*
- *Yaşadığı çevre ce dünyanın coğrafi özellikleri,*
- *İnsanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşim,*
- *Bilgiyi kullanır, düzenler ve geliştirir,*
- *Uluslararası ve ulusal ekonominin yeri,*
- *Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine,*
- *Değişim ve süreklilik,*
- *Bilim, bilgi ve iletişim teknolojileri,*
- *Bilimsel düşünme,*
- *Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişki,*
- *Kişisel ve toplumsal sorunların çözümü,*
- *İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramları,*
- *Toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşim,*
- *Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konular vb.*

Burada Sosyal Bilgiler'in amaçlarını belirten cümleler içerisinde belirlenen ifadeleri üç ana başlık içinde toplamak mümkündür. Bunlar;

- *Evrensel boyut,*
- *Milli boyut,*
- *Bireysel boyut şeklinde sıralanabilir.*

Öğrenciler bu derste:

Vatandaşlık görevleri ve sorumlulukları yönünden;

- *Ailesine, milletine, vatanına, Atatürk inkılâp ve ilkelerine bağlı, çalışkan, araştırmacı, özverili erdemli, girişimci iyi insan, iyi vatandaş olarak yetişirler.*
- *Türk milletinin dünya tarihindeki önemini, milletler ailesi içindeki onurlu geçmişini ve yerini, insanlığa yaptığı hizmetleri kavrayarak büyük bir milletin evlâtları olduklarını anlar, milletin geleceğine olan güvenlerini artırır ve Türk milletinin ülküsünü gerçekleştirmek için her fedakârlığı göze alabilecek bir karakter kazanırlar.*
- *Türkiye Cumhuriyeti'nin insan haklarına dayanan millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu bilir; cumhuriyet rejiminin özelliklerini ve önemini kavrarlar.*
- *Topluluk halinde yaşamanın bir zaruret olduğunu, millet kavramını ve Türk milletinin karakterini kavrar; Türk milletine, Türk bayrağına, Türk askerine ve ordusuna sevgi, saygı ve güven duygularını kuvvetlendirirler.*
- *Türk milletinin zekâ ve kabiliyetini, çalışkanlığını, ilim ve sanatseverliğini, estetik zevkini, insanlık duygusunun yüceliğini benimseyerek bu üstün özellikleri davranış haline getirirler.*
- *Millet ve yurt işlerini her şeyin üstünde tutarak milleti ve yurdu için canla başla hizmet etmeyi alışkanlık ve ilke haline getirirler.*
- *Tarihte milletimize ve insanlığa hizmet etmiş olan Türk büyüklerini tanır; tarihi olaylara yön veren kişilerin yerinde ve zamanında gösterdikleri ileri görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedakârlık ve kahramanlıklarının tarihin akışını nasıl etkilediğini kavrarlar.*

- *Toplumu yönlendiren Mustafa Kemal Atatürk ve diğer Türk büyüklerinin sadece millî değil, evrensel yönlerini de kavrayarak ve takdir ederek; milletimizde de düşen insanlık görevleri bulunduğunu görür, insanlığa sevgi, saygı ve hizmet verme bilincine varırlar.*
- *Türk İnkılâbının anlamını, ayrı ayrı yönlerden önemini, Türkiye'nin refah ve mutluluğuna yaptığı ve ülkenin geleceğine yapacağı etkiyi kavrar; Türk İnkılâbının değerlerine bağlı ve bunları her zaman korumaya hazır, fedakâr birer Türk evladı olarak yetişirler.*
- *Bugünkü uygarlığın uzun bir geçmişin eseri olduğunu kavrar; bu uygarlıkta Türk milletinin hizmetini ve payını anlayarak Atatürk'ün direktifleri uyarınca "millî kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma" yolunda her fedakârlığı göze alabilme bilincini kazanırlar.*
- *Bugünü daha iyi değerlendirebilmeleri için geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik ve siyasî olayların neden ve sonuçlarını günümüzle kıyaslama yaparak düşünme, araştırma ve akıl yürütme yeteneğini geliştirirler.*
- *Her yerde görev ve sorumluluk alabilecek hale gelir, aile bütünlüğüne bağlılık kazanır, ailenin refah ve mutluluğu için sorumluluk ve görev duygularını geliştirirler.*
- *Kanun kavramını benimser; kanunlara ve devlet otoritesine uyma duygusunu ve alışkanlığını kazanırlar.*
- *Çevresindeki eski, yeni sanat ve kültür eserlerini, müze ve anıtlar gibi millî değerlerimizi tanır, onları korumak gerektiğini öğrenirler.*

Toplumda insanların birbirleriyle olan ilişkileri yönünden;

- *İnsanların birbirlerine muhtaç olduklarını anlar, grup faaliyetlerine katılmanın, başkalarına yardım etmenin önemini takdir eder ve bunu uygulayabilir hale gelirler.*
- *İnsanların karşılıklı hak ve sorumluluklar taşıdıklarını ve birbirlerinin görüş ve inanışlarını, saygı ve hoşgörü ile karşılaşmaları gerektiğini benimserler.*
- *Beraber çalışma, sorumluluk alma, yardımlaşma ve karar verme kurallarını uygulamayı öğrenirler.*
- *Bütün çalışmalarını demokratik yaşayışın kurallarına göre düzenlemeyi öğrenirler.*
- *Aile, okul ve toplum hayatının dayandığı temel ilkeleri ve topluluk halinde yaşamanın zorunluluğunu kavrarlar.*
- *Trafik kurallarına uymayı alışkanlık haline getirirler.*

Çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma yetenekleri yönünden;

- *Yurdumuzun, dünya üzerindeki yerinin önemini kavrar, ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alma duygularını geliştirirler.*
- *Türkiye'nin, yakın ve uzak komşu ülkeler ve diğer dünya ülkeleriyle olan ilişkileri hakkında genel bilgi kazanırlar.*
- *Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafî özelliklerini öğrenirler, Türklerin geniş bir alanda yaşayan büyük bir millet olduğunu kavrarlar.*
- *İnsanların birbirleriyle ve coğrafî çevreleriyle karşılıklı etkinlerini, insan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler; yurdun ekonomik kalkınmasında bilgili ve etkili birer vatandaş olarak yetişirler.*
- *Plân, kroki, harita ve grafik bilgileri kazanarak onlardan yararlanabilir hale gelirler.*
- *Çevreyi korumanın günümüz ve gelecek yıllar için önemini kavrarlar.*
- *Yaşanabilir bir çevrenin temel insan hakkı olduğunu kavrarlar.*

Ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirmek yönünden;

• Yakın çevrenin ekonomik değerleri ile millî kaynaklarımızı tanır ve bunları korumanın bir ödev olduğunu kavrarlar.

• Kendi eşyasını, okulunu, okul eşya ve araçlarını dikkatli kullanma ve koruma alışkanlığını kazanırlar.

• Tutumlu olma ve planlı çalışma alışkanlığını elde ederler.

• Üretim, tüketim ve dağıtımla ilgili temel bilgileri öğrenirler.

• İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler ve bunlar arasındaki ekonomik ilişkileri öğrenirler.

•Turizmin anlamını, özellikle yurdumuz için önemini kavrarlar.

• Nüfus artış hızının eğitime ve ekonomiye olan etkisini kavrarlar (Güngördü, 2002, s. 137-139).

2.4.Sosyal Bilgiler Öğretiminde Güncel Olaylar

"Ortaöğretim programının en temel derslerinden biri olan Sosyal Bilgiler, amaçlarını öteki uluslardan ve dünyadaki insanlarla yakından ilişkili olan demokratik bir toplumda vatandaşlığın doğasından alır. Sosyal Bilgiler eğitimsel amaçlar için sosyal bilimlerin sadeleştirilmiş biçimidir*"* (Martorella, 1998, Akt.: Deveci, 2005, s. 160).

Sosyal Bilgiler dersinin okul programlarında yer alma sebeplerinden biri öğrencileri yaşama dair tecrübe ile donatmaktır. Öğrencilerin yaşamları boyunca karşılarına çıkabilecek her türlü sorunu nasıl çözebileceğine dair belli başlı becerileri kazandırma Sosyal Bilgiler dersinin varlık sebebi sayılabilir (Kabapınar, 2012,s. 107). Günümüzde eğitim artık bilgi merkezli ya da bilginin aktarılması anlayıştan kurtulmaya başlamış ve değişen gelişen dünya ve toplum şartlarına ayak uyduran karar verme ve problem çözme becerisine sahip iletişim becerileri gelişmiş bireyler yetiştirme misyonuna sahip olmaya başlamıştır. Öğrencilere iyi birer birey ve toplumun değer yargılarını içselleştirmiş vatandaş olmak için gerekli temel kazanımları sağlayıp öğrencinin 8 yıllık zorunlu eğitim en doğru şekilde geçmesi beklenmektedir (Deveci, 2005, s. 159). Sosyal Bilgiler öğretiminde güncel olayların kullanımı öğrencilerin güncel ve toplumsal durumlarla ilgilenme düşüncesini kazandırmaktadır. Güncel meseleleri derste doğrudan ve dolaylı olarak işlemek öğrencinin eleştirel bir şekilde yapıcı sonuçlarla sorunlarla baş

edebilme fırsatı sunar. Güncel olayları derste kullanmak Sosyal Bilgiler'in amaçlarında yer alan iyi bir vatandaş yetiştirme amacıyla örtüşür (Gedik, 2010, s. 99).

Güncel olayların öğretim amaçları Sosyal Bilgiler'in etkili vatandaş yetiştirme amacıyla da bir yönden kesişmektedir. Güncel olayların kullanıldığı öğretim uygulamaları, öğrencilerin dünyada, ülkesinde ve yakın çevresinde meydana gelen olayları ve hızlı değişimleri, gelişmeleri takip etmeleri bu konuda öğrenciye bir farkındalık kazandırmalıdır. Bu sebeple klasik bilgi aktarım yöntemi yerine dersleri daha aktif ve verimli hale getiren yöntem ve teknikler kullanılmalıdır (Kan, 2006, s. 538).

> *Öğrenciler, yazılı ve görsel basın tarafından güncel konuların ve haberlerin etkisi altındadır. Öğrencilerin zihinlerinin güncel meselelerle meşgul olduğu zamanlarda ve dönem başında planlanmış dersin pek verimli olmadığı durumlarda, öğretmen "güncellik ilkesinden" hareket etmeli, fırsatları değerlendirmelidir. Öğrenci, sosyal bilgiler dersi sayesinde, insanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir* (MEB (4-5) Sosyal Bilgiler Programı, 2005, s. 7-9).

Yaşanan olay ve sorunlardan ders alınıp tecrübe edilmesi ve bunlara karşı tedbirli olmak güncel olayların daha fazla kullanılması ile mümkün olabilir. Yakın çevrede meydana gelen herhangi bir olayın nasıl meydana geldiğinin bilinmesi, ortaya çıkan her türlü zararın belirtilmesi, başkalarına önemli ve unutulmayacak dersler verir. Yakın çevrede yaşananlar konu olarak ele alınır ve üzerinde tartışılırsa, somut örnekler öğrencinin davranışlarının değişmesinde ve önemli dersler çıkarmasında daha etkili olacaktır (Binbaşıoğlu, 2004, s. 14). Bu sebeple ders kitapları hazırlanırken güncel olaylara daha fazla yer vermek ve gazete, dergi, internet gibi güncel başlıkları içeren yayın organlarından faydalanmak eğitime fazlaca katkı sağlayacaktır (Akdağ, 2014, s. 53).
Güncel olayların sınırı işlenecek konuya göre değişkenlik gösterebilir. Sınır yaşanan çevredeki bir olay ya da dünya da yaşanmış bir olay olabilir. Ülkede ya da dünyadaki bir deprem, sel baskını, heyelan, dünyanın herhangi bir yerinde gerçekleşen bir ekonomik kriz ve dünyaya etkisi, eğitim değeri olarak önemli birer güncel olaylardır. Böyle durumlarda, öğretim programlarındaki güncel konularla gerçek yaşamdaki güncel olaylar birbirleriyle birlikte öğrenciye aktarılmalıdır (Binbaşıoğlu, 2004, s. 14). Sosyal bilgiler dersi; bireyin ve içinde yaşadığı fiziksel ve üyesi olduğu toplumsal çevreyle olan ilişkisini, bilgi, beceri, değer ve tutum boyutlarıyla geçmiş, şimdi ve gelecek

bağlamında, bir zaman ekseninde irdeler. Üretilen bilgilerin, kazanılan becerilerin, değerlerin ve tutumların geçmişte nasıl olduğunun, hangi tür değişimlerle bugüne ulaştığının ve gelecekte nasıl olabileceğinin kestirilmesi esas alınır. Öğrenciler yaşananların, olayların bugüne aktarımını ve etkilerini öğrenirler. Geçmiş ve gelecek arasındaki bağlantıları anlatmanın en iyi yollarından biri güncel konularla oluşturulan yaşanılan zamanı anlamak ile mümkün olabilir. Bu durumu sağlayacak ders ise Sosyal Bilgiler'dir (Akdağ, Oğuz, Subaşı ve Tatar, 2014, s. 51). Güncel olayların Sosyal Bilgilerde kullanımı ile öğrenciler geçmiş ile gelecek arasında öngörülerde bulunabilir. Değişimler hakkında fikir sahibi olarak nasıl ve neden oluştuğu hakkında eleştirel bir yaklaşım sergileyebilirler. Aynı zamanda öğrenciler Sosyal Bilgiler ders konularının yaşam içerisindeki örneklerinin farkına varır. Güncel olaylara karşı farkındalık kazanan öğrenciler güncel basın yayın organlarını takip etme, bunlardan bilgi edinme becerilerini kazanarak alışkanlık haline getirebilir. Kitle iletişim araçları güncel olayların bireylere aktarılması aşamasında büyük kolaylık sağlar ve özellikler görsel ve işitsel olan kitle iletişim araçları bu konuda avantaj sağlamaktadır. Derslerde bu materyallerin kullanımı da öğrenciye fayda sağlayacaktır (Akdağ, Oğuz, Subaşı ve Tatar, 2014, s. 51-52). *"*Sosyal Bilgiler dersi aracılığıyla edinilecek bilgi, beceri, tutum ve değerler öğrenciye yaşamı boyunca karşılaşabileceği sorunların üstesinden gelebilmesinde yardımcı olduğundan, bu dersin amacının, gelecek kuşakların yaşama hazırlanması olduğu söylenebilir*"* (Kabapınar ve Baysal, 2004, s. 384).

Güncel olayların derste kullanımı öğrencinin yaşantılar yoluyla öğrendiği konular arasında bağlantı kurmasını sağlayarak yaşadığı bölge ve dünyadaki güncel olayları ve gelişmeleri takip etme bilinci kazandırır (Erden, tarihsiz, s. 161). Belirli gün ve haftalarda her yıl tekrarlanan güncel olaylar olduğundan öğrencilerin güncel olaylar ile ilgilenmesi ve toplum için önemli olan kurumları ve toplum değerlerini kazanmasını sağlar (Erden, tarihsiz, s. 24).

> *Güncel olaylar, Sosyal Bilgiler programı kapsamında başlıca üç değişik yaklaşımla ele alınarak öğretilebilir* (Paykoç, 1987, Akt.: Arın ve Deveci, 2008, s. 171).
>
> ***Güncel olayları sosyal bilgilere ek olarak öğretme****: Bu yaklaşımda öğretmen, her gün dersin ilk dakikalarında haber haritaları düzenleme, haber defterlerine eklenen haberler ile ilgili tartışma, bülten tahtası kullanma gibi etkinliklerle güncel olayların öğretimine yer verir.*

Güncel olayları sosyal bilgiler programını tamamlayıcı ya da pekiştirici olarak kullanma: *Bu yaklaşımda, yeri ve zamanı geldiğinde derste işlenen konular ile güncel olaylar arasında ilişki kurulur. Konuyla ilgili örnekler güncel olaylardan verilir. Örneğin; kıtalar konusu işlenirken öğretmen öğrencilerden kıtalarda yaşanan güncel olayları sınıfta tartışmalarını isteyebilir.*

Güncel olayları, sosyal bilgiler ünitelerinin temeli olarak ele alma: *Bu yaklaşımda ise güncel olaylar dersin konusu olarak ele alınır. Örneğin, çevre sorunları, sağlık, bilimsel yenilikler, deprem, sel baskını gibi önemli toplumsal ve evrensel konular için öğrencilerle birlikte haber kaynaklarından yararlanılarak ayrı bir ünite düzenlenebilir.*

Güncel olaylarda kullanılan yaklaşım hangisi olursa olsun ortak noktaları öğrenme sorumluluğunun öğrencide olması ve merkezde öğrencinin yer almasıdır. Güncel olaylar ile harmanlanan ya da doğrudan güncel olaylar ile işlenen konular öğrencinin toplum ve dünya tarafından istenen özelliklere sahip eleştiren, problem çözen, araştıran, nasılların ve nedenlerin farkına varan farklı bakış açıları oluşturabilen birey olarak yetişmesini sağlar. Öğrenciler bu bağlamda güncel olayların kullanımı sırasında bazı belli başlı etkinlikleri yerine getirir (Akın ve Deveci, 2008, s. 172):

- Öğrenciler öğrendikleri haberleri, deneyim ve yaşantıları arkadaşlarıyla paylaşır. Yeni oluşan bilgileri ile öncekiler arasında bağlantı oluşturmaya çalışır.
- Öğrenciler konuya ile ilgili eleştirel düşüncelerini objektif olarak sınıf ile paylaşır.
- Belirlediği konular ile ilgili basın yayım organlarından elde ettiği bilgileri sınıf ile paylaşır.
- Çalışmalar ile ilgili oluşturulan materyaller sınıf ortamına getirilir.
- Konu ile ilgili güncel bir haber defteri oluşturur.
- Tüm öğrenciler kendi öğrenmelerinden sorumlu bir şekilde öğrenmelerini değerlendirir.

Arın ve Deveci (2008) ‘e göre güncel olayların kullanımında yararlanılabilecek etkinlikler şöyle sıralanabilir:

- *Güncel olayları günlük tartışmalarla işleme*
- *Afiş ve duvar resimleri hazırlama*
- *Haberlere ilişkin karikatür çizme*
- *Televizyonu kullanma*
- *Yuvarlak masa tartışması düzenleme*
- *Toplu görüşme düzenleme*

- *Haber bülteni tahtası düzenleme*
- *Haberleri belli bir dosya ya da defterde saklama*
- *Günlük gazetelerden yararlanma*
- *Belli olayları televizyon yayınlarından izleme ya da canlı radyo programı dinleme*
- *Haber olaylarını oyunlaştırma*
- *Radyo haber programları düzenleme*

Güncel olaylar öğrenciler için bir köprü görevi görür. Geçmiş ve gelecek arasında bağ kurmasını ve öğrenme yaşantısının daha zengin bir şekilde oluşmasını sağlar (Deveci, 2007, s. 140).

Güncel olaylar toplumsal kaynakların bir biçimidir. Güncel olayların öğretimde kullanılmasının yararlarını şöyle açıklamak olanaklıdır (Kaltsounis, 1987, Akt.: Deveci, 2005, 160).

Güncel olaylar:

- Dersin ilgi çekici olmasını sağlar,
- Örnek olaylar ve konu örnekleri ile öğrenme ortamı zenginleşerek öğrenme kolaylaşır,
- Vatandaş olma ve bilinçli bir birey olma konularında öğrenciye yardımcı olur,
- Anlamlı bir kaynak oluşturur,
- Güncel materyallerle çalışma fırsatı sunar,
- Öğrenciler gerçekler ile görüş arasındaki farkı kavrar,
- Dünya ve ülkesi hakkında daha doğru öğrenmeler gerçekleştirir.

Güncel olaylardan etkili bir biçimde yaralanabilmek için, konu ve olayları seçerken aşağıdaki ölçütleri göz önünde bulundurmalıdır (Michaelis, 1988, Akt. : Erden, tarihsiz, s. 161):

- ***Eğitsel Değer:*** *Seçilen olay öğrencilerin bilişsel becerilerinin ya da duyuşsal özelliklerinin gelişmesine katkıda bulunur mu?*
- ***Uygunluk:*** *Konu öğrencilerin olgunluk düzeyine, toplumun özelliklerine ve duygularına uygun mu?*
- ***İlgililik:*** *Konu öğrencilerin geçmiş yaşantıları ve çalışma ünitesi ile ilgili mi?*
- *Bilginin elde edilebilirliği: Konuyla ilgili yeterli öğretim materyali var mı? Gerekirse konuyla ilgili önbilgilere erişebilir mi?*
- ***Yeterli zaman:*** *Konunun derinlemesine anlaşılması için yeterli zaman var mı?*
- ***Güvenirliliği:*** *Konuyla ilgili doğru bilgi edilebilir mi? Öğrencilerin analiz ve değerlendirmelerinde önyargı var mıdır?*

- ***Güncellik:*** *Konuyla ilgili yeni bilgiler elde edilebilir mi? Temel eğilimlerle ilintili mi?*

"Her gün karşılaşılan güncel olgu ve olaylar okulun, özellikle, öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirmeyi, yasa ve anayasa karşısında hak ve sorumluluklarını bilen etkili vatandaş yetiştirmeyi amaçlayan Sosyal Bilgiler öğretiminin amaçlarının gerçekleştirilmesine yardım etmektedir" (Demirtaş ve Barth, 1997, s. 44). Sosyal Bilgiler dersi genel olarak konuları, kavramları ilkeleri bakımından daha çok genel kanı olarak ezberlenmesi gereken bir ders olarak algılanmaktadır. Bu sebeple dersin daha anlamlı ve somut hale getirilmesini mecbur kılmaktadır (Erden, tarihsiz, s. 25). Bu durum, ezber odaklı gerçek yaşamdan uzak bir ders haline gelen Sosyal Bilgiler' in okul ile gerçek yaşam arasındaki bağlantının kopmasına sebep olabilir. Sosyal Bilgiler dersinde çocuğun geçmiş ve günümüz ile ilgilenerek doğru bir bağlantı kurması toplum yaşamını anlaması ve bu toplum sorunlarından haberdar olması için güncel olayların derste kullanımı çok önemlidir (Arın ve Deveci, 2008, s. 171). Sosyal Bilgiler güncel konular ile zenginleştirildiği sürece toplum ile iç içe bir ders tanımını karşılamaya devam edebilir. Sosyal Bilgiler öğrencilerin çevresine duyarlı, sorunların farkında olan ve çözümler üreten bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Bu amaca katkı sağlaması amacıyla güncel olayların kullanımı önemli bir hal almaktadır (Gedik, 2008, s. 120).

2.5. Değer Kavramı

Değerler, bireylerin davranışlarının doğru bir şekilde oluşmasında, davranışları ve kişinin hayatını yönlendirme de önemlidir. Değerlerin davranışlara etkisinin fazla olmasından dolayı birçok sosyal bilimci tarafından ilgi odağı olmuştur (Yel ve Karadağ, 2012, s. 120). "*Değer kavramı birçok alanı içine alan norm, inanç ve ilkeleri ifade eder. Estetik, etik, siyasal, demokratik, dini ve toplumsal olmak üzere çeşitli alanlara ait değerler vardır"* (Aslan, 2009, s. 7). Değerler; toplum içindeki bireyler için birer ölçüttür. Değerler tartışıldığı günden bu yana sosyal bilimlerde önemli bir kavram olmuştur. "Kıymetli" ve "güçlü olmak" anlamlarına gelen Latince "valare" kökünden türetilerek Znaniecki tarafından literatüre kazandırılmıştır. Kişiler arası etkileşimde etkili olan adalet, saygı, dürüstlük, eşitlik gibi kavramlarla ilgili soruları ortaya koymak, özelliklerini araştırmak da farklı değerleri problem haline getirmiştir (Samur, 2011, s. 11). Değer kavramının bununla birlikte birçok tanımı vardır.

Değer, TDK (2015) güncel sözlüğünde;

- *Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet.*
- *Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, bedel, kıymet, paha, valör.*
- *Üstün nitelik, meziyet, kıymet.*
- *Kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey.*
- *Bir değişkenin veya bilinmeyenin sayı ile anlatımı.*
- *Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi ögelerin bütünü olarak ifade edilir.*

Değerler konusunda son yıllarda önemli çalışmalar yapmakta olan Slalom Schwartz (1999) değeri, "genellikle davranışların/eylemlerin seçilmesine, olayların ve insanların değerlendirilmesine, davranışların/eylemlerin açıklanmasına yardımcı olan sosyal bir aktör" olarak nitelendirmekte ve "insanlara yaşamlarında değişken önemlilik içerisinde yol gösteren ilkeler olarak hizmet eden arzu edilebilir amaçlar" olarak tanımlamaktadır (Akt. : Baysal, 2013, s. 2).

Gömleksiz (2007)'e göre değerler, "toplumu ayakta tutan unsurlardır". Güngör (2010) "bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inanç. Değerler, bir toplumda yaşayan bireylerin istenilen veya istenilmeyen, iyi ve kötü, güzel veya çirkin ne olduğunu belirlemeye yönelik olarak kullandıkları standartlardır". Kızılçelik ve Erdem (1992)'ye göre değer "bir sosyal grubun veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen; onların ortak duygu, düşünce, amaç ve menfaatini yansıtan genelleştirilmiş temel ahlaki ilke veya inançlara denir." Köknel (2007) Değer; "somut ya da soyut kavramların önemini belirtmeye yarayan soyut ölçü birimi, canlı ve cansız varlıkların, olayların, olguların durumunu önemini anlatan bir sözcük olarak tanımlamaktadır." Değerler, "bir varlığın ruhsal, toplumsal, ahlaki ya da estetik yönden taşıdığı düşünülen yüksek ya da yararlı niteliktir" (Baysal, 2013, s. 3).

Değerler insanların bilişsel ve duyuşsal boyutlarıyla ilgilidir. Sosyal bilimlere göre insan davranışlarının açıklanmasında değerler önemli bir yere sahiptir. Bu yönüyle değerler toplumu oluşturan ve geliştiren unsurları açıklamada önemli bir rol üstlenmektedir. Değerler davranışların belirlediği gibi ölçütleri de belirler. Yani değerler davranışın nasıl olduğuna da karar vermektedir. Değerlerin kültürel ve sosyal şekilleri birey davranışlarının biçimlenmesinde etkili olması, insanlar ile değerler

arasındaki ilişkinin tek yönlü olmadığını gösterir. Değerler insanların düşünce ve davranışları ile de ölçüt haline gelerek toplumun parçası olarak ortaya çıkar (Dilmaç, Deniz ve Deniz, 2009, s. 70; Sarı, 2005, s. 44).

Değerler, *''*davranışlara kaynaklık eden ve onları yargılamaya yarayan anlayışlardır. Değerler ayrıca, bireylerin neyi önemli gördüklerini tanımlayarak istekleri, tercihleri, arzu edilen ve edilmeyen durumları gösterir*''* (Erdem, 2003, s. 56).

Aydın (2003) değerler hakkındaki tanımları şöyle özetler;

Değerler; ilkeleri, birey alışkanlıklarını taşıyan düşüncelerdir. Bireylerin yaptıklarını mantıklı hale getirip benimsemesine imkân verir. Değerler genel olarak ilgi gösterilen her alan ile ilgilidir ve aynı zamanda her alanın kendine has değerler vardır fakat her değer sosyaldir. Değerler kısaca, yaşamımızı önemli şekilde etkileyen ve yönlendiren düşünceler ve davranışlardır (Doğanay, 2006, s. 66).

2.5.1. Değerlerin Özelikleri

Değerleri daha iyi anlayabilmek ve çözümleyebilmek için özelliklerine de bakılmalıdır. Değerlerin özellikleri söyle sıralanabilir:

1. Değerler düşünce ve ilkelerdir. Değerler tamamıyla objektif değildir. Bireylerin duygularını, fikirlerini de taşırlar.

2. Değerler, bireyin amaçlarıyla ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle ilişkilidirler.

3. Değerler, belli bir alana özgü olabilir. Örneğin, saygı değeri, evde, işte, okulda ve tanımadığımız kişilerle olan ilişkilerimizin tümünde geçerlidir.

4. Değerler, bireylerin davranışlarının belirlenmesinde ve değişmesinde etkili olan ölçütler olarak görev üstlenir.

5. Değerler kendi aralarında önem derecelerine göre sıralanabilir. Değer önceliklerini oluşturan bir sistem ile kültürler ve bireyler değer önceliklerini bu sistem ile belirleyebilir.

6. Değerler değişime açık yapılardır. Zaman içinde etkileşim ve ortaya çıkan yeni ihtiyaçları karşılamak için değer önceliklerinde değişiklikler olabilir (Yel ve Aladağ, 2012, s. 121; Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000, s. 60).

Silah (2000) değerlerin özelliklerini aşağıdaki şekilde sıralamıştır.

1. Değerler paylaşılan öğelerdir.
2. Değerler ciddidir.
3. Değerler soyut şekle bürünebilir.
4. Değerler toplum içinde kalıcıdır.
5. Değerler bir ilke, düşüncedir.
6. Değer birer seçimdir.

Özgüven (2003) ve Çakıroğlu (2013) ise değerlerin genel özelliklerini şöyle açıklamıştır.

1. Toplum ve birey açısından içselleştiren ve birliği sağlayan öğelerdir.
2. Toplumun ve bireyin iyiliğine hizmet eden ölçütlerdir.
3. Sadece fikirleri değil, duyguları da barındıran yargılardır.
4. Değerler, davranışı yönlendirir.

Schwartz (1992) değer kavramıyla ilgili şu özellikleri belirtmiştir:

1. *Değer, bir kavram veya inançtır.*
2. *Değer, arzu edilir sonuç, durum veya davranışlarla ilişkilidir.*
3. *Değer, belirli (özel) durumları aşar.*
4. *Değer, davranış ve olayların seçimi veya değerlendirilmesinde yol göstericidir.*
5. *Değerler, göreli önemleri açısından sıralanırlar* (Akt. : Samur, 2011,s. 12-13).

Değerlerim özelliklerine bakıldığında toplumsal ve bireysel bir yönü olduğu ortaya çıkar. Bireylerin davranışlarını ve toplum kurallarını belirlemede önemli bir sahiptir. Değerler birçok tanım ve özelliğinin yanında birçok sınıflandırılmasında yapıldığı görülmektedir (Yel ve Karadağ, 2012,s. 122).

2.5.2. Değerlerin Sınıflandırılması

Değerler birçok tanıma ve özelliğe sahip olduğu ve farklılık gösterebildiği gibi bu durum değerlerin sınıflandırılmasında da karşımıza çıkmaktadır. Değer sınıflaması üzerine çalışmaları olan Nelson'a göre değerler 3 grup altında sınıflandırılır. Bunlar; *Bireysel değerler*; daha çok bireylerin kişisel seçim ile ilgilidir.
Grup değerleri; belirli bir alana, gruba ait ve üyeler tarafından paylaşılan değerlerdir. Aile, okul, iş, dini gruplar, siyasi gruplar gibi.
Sosyal değerler; toplumun oluşmasını ve bu yapının devamını sağlamaya yardımcı olan adalet, eşitlik, saygı, farklılıklara saygı, eşitlik değerlerimizi içerir (Akbaş, 2004,s. 32-33).

Spranger, değerleri altı temel gruba ayırmıştır. Bunlar: estetik, teorik (bilimsel), ekonomik, siyasi, sosyal ve dini değer gruplarıdır. Grupların açıklamaları aşağıdaki gibidir (Akbaş, 2004,s. 30-31).

> ***Bilimsel Değer:*** *Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerlere sahip insan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir.*
>
> ***Ekonomik Değer:*** *Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir.*
>
> ***Estetik Değer:*** *Simetri uyum ve forma önem verir. Birey, hayatı, olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür.*
>
> ***Sosyal Değer:*** *Başkalarını sevme, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan, sevgisini insanlara sunar, nazik ve sempatiktir. Bencil değildir.*
>
> ***Politik Değer:*** *Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır.*
>
> ***Dini Değer:*** *Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğrunda dünyevi hazları feda eder.*

Rokeach (1973) ise yapmış olduğu değer sınıflandırmasında değerleri asli (amaç) ve araç değerler olarak iki gruba ayırmıştır. Bu sınıflandırmada asli değerler, güvenlik, mutluluk, eşitlik gibi ana unsurları içerirken araç değerler ise asli değerlere yani arzulanan sonuçlara ulaşmada kullanılan değerleri ihtiva etmektedir. Değer konusunda çalışma yapan ve değerler sınıflaması yapan kişilerden biride Schwartz'dır. Schwart değerleri bireysel ve kültürel olmak üzere iki boyutta incelenmiştir. Schwartz'a (1994)

göre değer sınıflandırılması aşağıdaki biçimdedir: (Akt: Ekşi ve Katılmış, 2011,s. 11-12)

Tablo 2.2: Schwartz değerler listesindeki değerlerin birey düzeyi güdüsel tipleri

Açıklama	Değerler
Güç (power): Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerine denetim gücü	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, Toplumdaki görüntümü koruyabilmek (insanlar tarafından benim-senmek)
Başarı (achievement): Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, Yetkin olmak, Hırslı olmak, Sözü geçen biri olmak (Zeki olmak)
Hazcılık: Bireysel zevke, hazza yönelim	Zevk, Hayattan tat almak
Uyarılım: Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, Değişken bir hayat yaşamak, Heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak
Özyönelim: Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı olmak, Merak duyabilmek, Özgür olmak, Kendi amaçlarını seçebilmek, Bağımsız olmak (Kendine saygısı olmak)
Evrenselcilik: Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek	Açık fikirli olmak, Erdemli olmak, Toplumsal adalet, Eşitlik, Dünyada barış istemek, Güzelliklerle dolu bir dünya, Doğayla bütünlük içinde olmak, Çevreyi korumak (İç uyum)
İyilikseverlik: Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardımsever olmak, Dürüst olmak, Bağışlayıcı olmak, Sadık olmak, Sorumluluk sahibi olmak (Gerçek arkadaşlık, Olgun sevgi, Manevi bir hayat, Anlamlı bir hayat)
Geleneksellik: Kültürel ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık	Alçakgönüllü olmak, Dindar olmak, Hayatın bana verdiklerini kabullenmek, Geleneklere saygılı olmak, Ilımlı olmak (Dünyevi işlerden el ayak çekmek)

2.5.3.Değer Eğitimi Yaklaşımları

Okullarda değer eğitiminin yapılması konusunda farklı anlayışlar mevcuttur. Okullarda genel itibariyle kullanılan geleneksel yöntem olan telkin yöntemiyle değerlerin aktarabileceği gibi ahlaki ikilem değer analizi, değer açıklama yöntemleri de

kullanılarak da öğrencilerin değerlerin varması ve değerleri anlama, analizinin yapılmasında sağlanabilir. Alan ile ilgili kaynaklar karşılaştırıldığında kullanılan yaklaşımlar aşağıda verilmiştir(Akbaş, 2008, s. 11).

2.5.3.1. Telkin Etme Yaklaşımı (Değerlerin Doğrudan Öğretimi)

Bu yaklaşım öğrencilerin farkına varması açısından uygulanan en eski yaklaşım olarak tanımlamaktadır. Bu yaklaşımda kurgusal hikâyeler kullanıldığı gibi tarihsel hikâyeler kullanılarak da uygulanabilir (Yel ve Aladağ, 2009, s. 127). Bu yaklaşımın etkili olabilmesi için belirli işlem basamakları takip edilmelidir. Bunlar; (Superka, 1976, Akt.: Dilmaç, 2007, s. 36):

1. Yaklaşıma uygun değerleri saptama.
2. Değer seviyesini oluşturma.
3. Amaçları belirleme.
4. Doğru yöntemleri seçebilme.
5. Belirlenen yöntemleri uygulama.
6. Elde edilen sonuçları değerlendirme.

Bu yaklaşımın etkili olabilmesi için belirtilen işlem basamaklarına uymak gerekmektedir. Telkin yaklaşımının kullanımında model alma, pekiştirme, ödüllendirme, rol oynama, oyunlar, işbirlikli öğrenme kullanılabilir (İşcan, 2007, s. 34).

2.5.3.2. Değerlerin Belirginleştirilmesi (Değer Açıklaması)

Bu yaklaşımda, değerleri açıklamak yerine öğrencilerin kendi değerlerini açıklamalarına yardım edilir. Aynı zamanda bu şekilde kendi değerlerinin farkına varması sağlanmış olur (Edginton, 2002, Akt.: Ekşi ve Katılmış, 2011, s. 17).Telkin yaklaşımının aksine bu yaklaşımda bireylerin başkalarının söylemleri ya da telkini ile değil ortaya çıkan sonuçları değerlendirerek özgür şekilde kendi değerlerine karar verme iradesine sahip olma esasına dayanır (Doğanay, 2006, s. 269). Değer açıklama (değerlerin belirginleştirilmesi) yaklaşımı 4 önemli maddeye sahiptir (Leming, 1999, s. 3, Akt. : Yel ve Aladağ, 2009, s. 133)

1. ***Yaşam üzerine bir odak:*** *Yaklaşım insanların dikkatini kendi yaşam yönlerine çeker.*
2. ***Ne olduğunun kabulü:*** *Değerleri açıklamak başkalarının kararsızlık durumlarını kabul etmektedir.*
3. ***Daha uzağı yansıtmaya bir davet:*** *Hem başkalarının durumlarını kabul etmiş olmalı, hem de onların durumları üzerine bazı şüpheleri teşvik etmiş olmalıdır.*
4. ***Kişisel güçlerin bir gıdası:*** *Değerler açıklaması hem ustalıkların aydınlanma çalışmasını teşvik eder, hem de kendine hakim duygusunu besler.*

Bu yaklaşımda öğrencilerin, değerleri açıklama faaliyeti aşağıda verilen aşamaları takip eden işlemlerden sonra gerçekleşmektedir. Temelde 7 kriterden oluşan 3 süreci kapsar (Whitney, 1986, s. 58, Akt. : Ekşi ve Katılmış, 2011, s. 19-20) :

1. **Seçme:**
    a. Öğrenciyi özgür tercihler için cesaretlendirme
    b. Öğrenciye seçenekler sunarak muhtemel tüm olayları görmesine yardım etme
    c. Öğrencilerin olayları, sunulan seçeneklerin sonuçlarını en iyi şekilde düşünüp seçim yapmalarına yardım etme
2. **Ödüllendirme:**
    a. Öğrencileri ödüllendirme ve koruma
    b. Öğrencilerin seçimlerinin grup tarafından da onaylanmasını sağlama
3. **Davranma:**
    a. Öğrencilerin seçimlerine göre davranmaya teşvik etme.
    b. Benzer durumlarda aynı seçimleri yaparak benzer tepkiyi göstermelerine ve böyle durumları fark etmelerine yardım etme.

Yukarıda verilen sürecin seçme aşamasında, öğrenci her seçeneği ve sonucunu düşünerek özgürce kendi tercihlerini yapmalıdır. Değer belirginleştirme etkinliklerini uygularken, kesinlikle yapılmaması gerekenleri Oliner (1976, s. 124) şu şekilde belirtmektedir (Akt.: Doğanay, 2009, s. 241):

1. Öğrencilerin değerleri sorgulanmamalı ve öğretmen kendi değerlerini belli etmemeli.
2. Baskıdan uzak bir ortam hazırlanmalı.

3. Tartışmalar kısa ve net olmalı.
4. Sorular gruba uyacak şekilde fakat bireysel sorulmalıdır.
5. Öğrencilerin sahip olduğu kişisel amaçları, ilgileri, tutumları, düşünceleri, inançları ve eylemlerinin tamamı bu yaklaşım için kullanılmamalı.

Yukarıda verilen ilkeler öğrenme ve öğretme ortamında öğrencinin kendi değer sistemini oluşturması için uyulması için gerekli ilkelerdir. Öğretmenin bu ilkeleri uygulayarak öğrenciye bu şekilde yardımcı olması gerekir.

2.5.3.3. Değer Analizi

Bu yaklaşımı, değer eğitiminde dikkat, düşünce ve ayırt etmeyi gerektiren akılcı bir şekilde değer sorunlarını test ve analiz eden bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda öğrenciler karşılaştıkları gerçek ya da yapay sorunlarla karşılaştığı zaman uygulamaya konulan ve öğrencilerin ahlaki düşünme beceresini kazandırmayı hedefleyen bir yaklaşımdır. Değer analizi yaklaşımında öğrencinin oluşturduğu değer yargılarını savunması istenir (MEB, 2005, s. 47). "Çoğunlukla sosyal bilimciler tarafından kabul gören değer analiz yaklaşımının amacı, eleştirel düşünme ve bilimsel araştırma yöntemlerini kullanmada öğrencilere yardımcı olmaktır. Bu yaklaşımın değer açıklama yaklaşımından farkı, öğrencilerden kendi değer yargılarını savunmalarını istemesidir" (Yel ve Aladağ, 2009, s. 133).

Değer analizi bilimsel problem çözme basamaklarıyla benzerlik gösteren yedi aşamada yapılır (Welton & Mallan, 1999; Ryan, 1991, Akt.: Akbaş, 2004, s. 15).

1. *Problemin tanımlanması.*
2. *Problemin ve alternatif yolların açıklanması.*
3. *Her alternatifle ilgili kanıtlar toplayarak sonucun tahmin edilmesi.*
4. *Kanıtların değerlendirilmesi ve uzun vadeli sonuçların öngörülmesi.*
5. *Oluşacak durumun yeniden tanımlanması.*
6. *Her durum için mümkün olan sonucun değerlendirilmesi ve açıklanması.*
7. *Alternatifler arasından seçme ve uygun hareket için karar alma.*

Bu aşamalar öğrenciye gerekli yeterlilikler kazandırılana kadar uygulanır. Bu yaklaşımda öğretmenin yönlendirmeleri ve soruları önemlidir. Grupların küçük olması dikkati en yüksek seviyeye çekebilme yeterli zaman ve örneklendirme amaçlarına kolaylıkla ulaşılabilir. Değer analizi birçok eğitimci tarafından faydalı görülen ve ilköğretim, lise ve üniversite seviyesinde uygulanabilen bir yaklaşımdır.

2.5.3.4. Ahlaki Gelişim Yaklaşımı (Ahlaki İkilem)

Kohlberg, ahlaki gelişim konusunda kapsamlı araştırmalar yaparak Piaget'in zihin ve ahlak gelişimi alanında belirttiği dönemleri de dikkate alıp ahlaki gelişim üzerinde çalışmıştır. Kohlberg' in ahlaki gelişim süreci evrensel ahlak ilkelerini yeniden oluşturma, ortaya çıkarma iken Piaget'in ahlaki gelişimi bir inşa sürecidir (Yel ve Aladağ, 2009, s. 128).

Kohlberg'in teorisinin temel yapısında yargı sorunları bulunur. Bu yargı sorunları felsefi ve günlük ahlaki yapıyı kapsamaktadır. İnsanlar neden-sonuç ilişkisi ile ilgili değildir. Gerçekliğin, sosyalliğin ve benlik duygusunun çevresi ile etkileşiminde önemli aktif rol oynar (Çiftçi, 2003, s. 55). Kohlberg, Piaget'nin araştırmalarını da inceleyerek ve ortaya koyduğu sorunları dikkate alarak Ahlaki Gelişim Kuramı'nı ortaya koymuştur:

1. Ceza – İtaat,
2. Çıkara Dayalı Alış veriş (Karşılıklı Çıkar)
3. Kişilerarası Uyum (Gruba Bağlılık ve Uyum),
4. Kanun ve Düzen,
5. Sosyal (Toplumsal)Anlaşma,
6. Evrensel Ahlaki İlkeler olmak üzere altı aşama ve daha çok adalet kavramı üzerinde durarak ahlak gelişimini üç düzeyde ayırmıştır:

1. Gelenek Öncesi Düzey,
2. Geleneksel Düzey
3. Gelenek Ötesi Düzey (İlkelere Dayalı).

Bu üç seviyenin her birini toplum ve bireylerin kurallar ve beklentiler arasında ilişkiler içindeki 3 farklı tip olarak görmek gerekir. Bu şekilde Kohlberg her düzeyin kendine has farklı bakışı olduğunu dile getirir. Düzey 1 (Gelenek Öncesi) bireyin dışarıda kaldığı kurallar ve topluma bağlı kaldığı bakış açısıdır: "*Somut – Bireysel bakış" açısı*. Düzey 2 (Geleneksel) otorite ve toplum tarafından kabul gören kuralları benimseyen bakış açısıdır: "*Toplum – Üyesi bakış açısı"*. Düzey 3 (Gelenek Ötesi) kural ve beklentilerden farklılaşan ve kendi ilkelerini, prensiplerini, değerlerini tanımlayan bakış

açısıdır: "*Toplum – Öncelikli bakış açısı"* (Altıkulaç ve Uslu, 2013, s. 388). Kohlberg kişinin başkaları tarafından değil bizzat kendi akıl yürütmesiyle ahlaki değerleri öğrendiğini ve bunun sonucunda ahlaki gelişim seviyesinin belirlendiğini dile getirmiştir. Bu nedenle bilişsel alanda ve ahlaki ikilem, örnek olaylar ile değerler öğretimi yapılmalıdır (Aydın,2013, s. 3).

Bir ahlaki ikilem örneği; Gizem'in İkilemi: Arkadaşının adını söylemeli mi söylememeli mi?

Gizem ve Ezgi çok iyi iki arkadaştır. Bir gün alışverişe çıkarlar. Bir mağazada alışveriş yaparlarken Gizem gördükleri karşısında şaşkına döner. Ezgi denemek içinde olduğu bluzu kazağının altına giymiştir. Gizem mağazada dolaşırken Ezgi çok acele dışarı çıkmasını gerektiğini söyler ve çıkar. Gizem güvenlik görevlisi tarafından durdurulur ve Ezgi'nin ismini ve adresini istemektedir. Aksi takdirde kendi başının belaya gireceğini anlamıştır. Gizem arkadaşının ismini ve adresini vermeli mi yoksa tanımadığını mı söyleyip, adını vermemeli mi? Yanıtınızı nedenleri ile belirterek yazınız.

Düzey 1. Ceza ve itaat: Gizem arkadaşının ismini söylemeli aksi takdirde kendisi suçsuz olduğu halde başı belaya girecektir.

Düzey 2. Çıkara Dayalı Alışveriş: Gizem arkadaşının adını vermemeli çünkü arkadaşı da bunu yapardı.

Düzey3.Gruba Bağlılık ve Uyum: Arkadaşının adını verdiği takdirde arkadaş grubu içinde adı kötü anılmaya başlayacaktır.

Düzey 4. Kanun ve Düzen: Arkadaşlık çok önemli olsa da hırsızlık kanunlara aykırı kötü bir eylemdir. Arkadaşının bilgilerini vermelidir.

Düzey 5. Toplumsal Anlaşma: Bu davranış hem suç hem de toplumsal düzeni bozan ve kişi hakkını gasp eden bir durumdur. Gizem güvenlik görevlisi durdurmadan kendisi gidip arkadaşının yaptığını anlatmalıdır.

Düzey 6. Evrensel Ahlaki İlkeler: Bu suç mal sahibinin haklarını hiçe saymaktır. Hak, evrensel bir değerdir. Bu sebeple her şeye rağmen arkadaşının ismini vermelidir.

2.5.3.5. Edimsel/Davranış Öğrenme Yaklaşımı

Bu yaklaşımda öğrencilere benimsedikleri değerlere bağlı davranışlar için fırsatlar sağlanmaktadır. Bireylerin kendi değerlerini toplum ya da belli bir grup içerisinde etkileşim sonucu ortaya koymaları için cesaretlendirilir. Öğrenci üye olduğu sistemin içinde tamamen özgür değildir. "Bu yaklaşımda, değerler eğitimi sürecinde, değer analizi ve değerleri belirginleştirme yaklaşımındaki yöntemlere ek olarak okul ve topluluklar içinde eylem/davranış projeleri, organize edilmiş gruplar ve kişiler arası beceri uygulaması kullanılır" (Superka ve diğerleri,1976, Akt.: Aladağ, 2009, s. 31-32). Bu yaklaşım öğrencilerin sınıf alanında değil, toplum içerisindeki yaşantılarını ortaya çıkarmak ve vurgulamak için geliştirilmiştir. Bu sebepten bireylerin öğrenme ortamında kendi değerlerini ortaya koyabilmesi için birtakım fırsatlar sunulmasına ihtiyaç vardır. Bu yaklaşımı savunanlar; bireyin seçenekleri görebildiği, tanıdığı bunlar arasında öz iradesi ile seçim yaparak bunları davranışa dönüştürerek kendini gerçekleştirme süreci olarak ifade etmektedir (Huitt, 2004, Akt.: Aladağ, 2009, s. 32).

Tablo 2.3: Değerler Eğitimi yaklaşımları

Yaklaşım	Amaç	Metot
Telkin Yaklaşımı	Öğrencilere belli değerleri aşılamak ve özümsetmek Amaçlanan belli değerleri yansıtmaları için öğrencilerin değerlerini değiştirme	1. Modelleme 2. Pozitif ve negatif uyarıcı 3. Alternatifleri gözden geçirmek 4. Oyun ve benzetimler 5. Rol oynama
Değer Analizi Yaklaşımı	Öğrencilerin mantıklı düşünme, değer konuları ve sorularında karar vermelerini sağlamak Öğrencilerin rasyonel, analitik süreci kullanmalarını sağlamak	1. Kanıt ve nedenleri kullanmayı gerektiren yapılandırılmış rasyonel tartışmalar 2. Test prensipleri 3. Örnek olay analizi 4. Araştırma ve tartışma
Ahlaki Gelişim Yaklaşımı	Öğrencilerin daha yüksek değerlere dayalı, daha karışık ahlaki muhakeme kalıpları geliştirmelerine yardımcı olmak Öğrencilerin değer seçimleri için nedenleri tartışmalarını sağlamak	1. Küçük grup tartışmalarıyla ahlaki ikilem senaryosu 2. Doğru yanıtı aramadan tartışma düzeylerine bakmak
Edimsel/Davranış Öğrenme Yaklaşımı	Analiz ve değerleri belirginleştirme yaklaşımlarındaki amaçlar Çocuklara kendi değerlerine dayalı kişisel ve sosyal hareket şansı sağlama Çocukların kendilerine yalnızca kendine özel değil, kişisel-sosyal etkileşim içinde olmalarını sağlamak	1. Analiz ve değerleri belirginleştirmedeki metotlar 2. Okul ve toplum projeleri 3. Grup organize etme ve kişiler arası ilişkileri

(Kaynak: Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000: 61 ‘den Akt: Ekşi ve Katılmış, 2011: s. 11-12).

2.5.4. Değer Eğitiminde Örtük Program

Okullarımızda yazılı, belirli olan resmi program (formal) ve resmi olmayan (informal) örtük program mevcuttur (Yüksel, 2002, s. 362).

Örtük program ilk olarak bir sosyolog olan Philip Jackson (1968) tarafından kullanılmıştır. Philip Jackson'a göre okullarda örtük program ile vurgulanan ya da amaçlanan şey disiplinli olma, saygı gösterme, düzenli ve sorumluluk sahibi olma gibi örtük programa ait bir takım prensipleri kazandırmaktır. Örtük programı tanımlayan birçok ifade kullanılmaktadır. Örtük programı karşılayan "gizli program", " belirtilmemiş program" gibi kavramlarında kullanıldığı görülmektedir (Bolat, 2014, s. 553).

> *Örtük program, resmi programda belirtilen amaç ve faaliyetlerin dışında, öğrenme-öğretme sürecinde ortaya çıkan bilgi, fikir ve uygulamalar sonucu öğrencilerin ulaştıkları niteliklerdir. Okullarda uygulanması için ortaya konulan resmi program, gerçekte uygulama sürecinde okul ve öğretmenler ile toplumdaki görüş ve değerlere göre şekillendiği bir gerçektir. Örtük programın üzerinde durduğu nokta, öğrencilere kazandırılması istenilen, resmi programda açıkça belirtilmeyen, yazılı olmayan, öğrencilerin gerçek yaşantılar yoluyla öğrendikleri bilgiler, fikirler ve değerler olduğu görülmektedir* (Çubukçu, 2012, s. 1516).

Örtük program, resmi programdan fazlasını yapar. Bilgi transferi ile sınırlı değildir, öğrenciye hayatı, toplumu sunar ve anlatır (Türedi, 2008, s. 23).
Örtük program, yönetilmesi zor bir programdır. Her zaman farkına varılmayan eğitim sürecinin önemli fakat yönetilemeyen değerler, inançlar, düşünce ve bilgileri kapsayan bir yapıdadır (Horn, 2003, Akt.: Sarı,2007, s. 68).

Örtük program, okulların kural ve gelenekleri doğrultusunda oluşan sözlü kurallardır (Doğanay,2003, s. 49).

Tezcan (2003)'a göre "gizli müfredat (örtük program), öğrencilerin günlük eğitsel rutinler çerçevesinde öğrendikleri / özümsedikleri anlam, inanç ve doğruları ifade eder."

Örtük programın 3 temel kaynak ile oluşumunu gerçekleştirir. Bunlar; (1) eğitim sistemi ve okulların gerçekleştirdiği düzenlemeler, (2) okul ve çevre arasındaki ilişki, (3)

öğrenme ortamında öğretmen-öğrenci arasındaki etkileşim. Bu bilgilere bakıldığında örtük program birçok etkene bağlı olarak oluşmaktadır (Yüksel, 2002, s. 363).

Örtük program varlığı eğitimciler, eğitim kurumları tarafından kabul edilir. Yapılan çalışmalar gösteriyor ki ilköğretim okullarında görevli öğretmenler örtük programı kabul etmiş ve önemli bir göreve sahip oldukları belirlenmiştir (Yeşilyurt ve Kurt, 2012, s. 20).

Değerlerin aktarımı öğrencilerde resmi ve örtük program yoluyla gerçekleşmektedir. Eğitimdeki var olan kasıtlı kültürlenme sürecinin değerlerle ilgili olduğunu göstermektedir. Araştırmalar gösteriyor ki okullardaki resmi programlar tek başına öğrencilerin değer kazanımında yeterli değildir (Tay ve Yıldırım, 2009, s. 4) .Okulda çalışan personelin davranışları, bireyin çevre ile aile içi ilişkileri öğrencilerin değerleri kavrama ve yaşantısında uygulama konusunda yardımcı olmaktadır. "Carlin (1996) Eğitimde önemli bir yeri olan değerler, tüm ülkelerde son zamanlarda üzerinde sıklıkla durulan bir konu hâline gelmiştir*"* (Akt,: Sarı ve Doğanay, 2009, s. 11). Örtük program ile bu değerler öğrencilere kazandırılarak toplum ve kendisi için olumlu davranışlar gerçekleştirilmesi amaçlanır. Ayrıca informal program ile formal program birbirleriyle öğrenme ortamında çelişebilir. Formal program demokrasi ve hoşgörüyü desteklerken öğretmenin sınıf içinde otoriter bir tavrı sergilemesi bu çelişkiyi ortaya çıkarabilir (Tuncel, 2008, s. 18). Olumlu tutum ve davranışlara sahip bir birey yetiştirmek için okulda gerçekleşen her şeyin etkisi ve katkısı vardır. Değerler konusunda yapılacak olanların tüm okulu kapsaması gerekir (Doğanay ve Sarı, 2009, s. 9). Bu nedenle okul yaşamı içinde formal ve informal programının tüm özellikleri ve amaçları dikkate alınmalıdır. Fakat örtük programın etkileri ve gerekliliğinin çok fazla uygulandığı söylenemez. Öğrenme ortamını örtük programa göre iyi planlayan bir öğretmen öğrencilerde olumlu davranışların oluşmasını ve gelişmesini sağlayabilir (Kesici ve Türkoğlu, 2012, s. 151).

> *Örtük program ahlaki gelişim için bir araç olabilir. Planlamanın paylaşılmasına olanak sağlayarak, faaliyetler yürüterek, dürüst oyunun bir parçası olarak ve başarıları ödüllendirerek bir adalet ortamı yansıtabilir. Bu program resmi programdan daha güçlü olarak katılımcıların benlik saygısını geliştirmektedir* (Tuncel,2008, s. 23).

Örtük program bir takım engellere sahip olursa öğrenciyi öğrenme ortamından soğutabilir. Öğrenci yok sayılacağı, dışlanacağı bir ortamdan uzak durma eğiliminde okulu sevmeyecektir (Yıldırım, 2013, s. 35).

Öğrencilerin bazı dersleri sevip sevmemelerinde en önemli etkenlerden biri öğretmendir. Öğretme-öğrenme ortamında öğretmen-öğrenci ilişkileri öğrencinin tutum ve davranışlarında etkili olabilir. Öğrencinin genel olarak hoşgörülü, güler yüzlü, öğrenme ortamını eğlenceli hale getiren bir öğretmen öğrencileri olum davranışlara yöneltebilir. Otoritenin baskın olduğu katı-sert kuralların uygulandığı bir öğrenme ortamı ise öğrencinin olumlu tutum ve davranışları kazanmasında engel teşkil eder (Yaman, 2010, s. 69). Bu durumda öğretmene fazlaca sorumluluk düşmektedir. Örtük programın en önemli en önemli uygulayıcılarından olan öğretmenin sınıf ortamında söyledikleri çok yaptığı uygulamalar dikkate alınacaktır. Öğrenme ortamında oluşan çelişkiler olduğu sürece resmi ve örtük programı birleştirmek mümkün değildir. Değer eğitiminde bu sorunların ortadan kaldırılması gerekmektedir. Değerler resmi program ile kazandırılmaya çalışsa da değerlerinde bilgilerinde tek başına bir anlamı yoktur. Bu bilgilerin değerlerin içselleştirilerek davranışa dönüştürülmesi gerekir. Değerlerin okul yaşamı içinde bir yaşam biçimi olarak kabul edilmesi gerekir. Bu şekilde değerler öncelikle okul tarafından benimsenmiş olur ve bu şekilde öğrencinin de değerleri benimseyip çevresiyle ilişkisinde de bunları davranışlara dönüştürmesi kolaylaşır. Öğrencilere model olunması, daha dikkatli bir değer kazanımı ortamı oluşturmak için çaba gösterilmelidir. Bu da okulda var olan örtük programın amaca hizmet edecek şekilde düzenlenmesi gerektiğini sonucunu ortaya çıkarmaktadır (Sarı ve Doğanay, 2009, s. 11).

2.6. Sosyal Bilgiler ve Değerler Eğitimi

Dünya'da ve ülkemizde önemli sorunlardan biri insani değerlerde gözlenen yozlaşmadır. Bu süreç tüm insanlığı tehdit eder konumdadır. Boyutları gittikçe artmakta ve büyük bir sorun halinde artarak devam etmektedir. İnsanlar toplumu oluşturan değerlerden vazgeçtikçe insanlıktan da vazgeçmektedir. Bu gidişatın düzelmesi için tüm dünya büyük çaba içine girmiştir. İnsanlar değerler ile ilk kez aile ortamında çocukluk döneminde karşılaşır. Kişilik ve karakterin temelleri bu dönemde atılmaya başlanır ve değer eğitimi aile boyutuyla başlar. Bu dönemin sağlıklı ve sağlam temeller üzerine

oluşturulması gerekir (Yaman, 2012, s. 15, 18). Aile bu konuda önemli bir yere sahip olsa da değerlerdeki yozlaşma aile kurumunu da tehlike altına almaktadır. Bu sebeple değerlerin yeni nesile kazandırılması konu daha fazla önem arz etmektedir. Günümüzde artık aileden daha çok eğitim kurumları değerlerin kazandırılmasında önemli rol almaya başlamıştır. Ülkemizde ve dünyada öğrencilere bu bilgi ve becerilerin büyük bir kısmı okullarda okutulan Sosyal Bilgiler dersi ile kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersi önemli bir işleve sahiptir (Erden, tarihsiz, s. 1-5). Toplum değerlerinden yoksunlaşmışsa, değerleri ile olan bağı kopmuşsa o toplumun ayakta durması zorlaşacaktır. Günümüz toplumunda da olumsuz olarak adlandırılan davranış ve değerler her geçen gün daha fazla benimsenir olmaktadır. Hırsızlık, madde bağımlılığı, bencillik, kuralları hiçe sayma, saygısızlık, sorumsuzluk gibi davranışların yaygınlaşmasının önüne geçilmeli, saygı, sevgi, hoşgörü, dayanışma, fedakârlık, barış, çalışkanlık gibi değerlerin kazandırılması bir zorunluluk olmalıdır (Yel ve Aladağ, 2012, s. 125). Sosyal Bilgiler dersinde değerler boyutu, okulun bu konudaki işlevi tartışılmalıdır. Okulların değer kazanımına yönelik çalışmaları ve teşvik etme çabaları hızla artmalıdır. Son dönemde etkin bir değerler tartışması mevcuttur. Sosyal Bilgiler dersi de bu tartışmanın içinde ehemmiyetli yer almalıdır. Öğrencilerin zıtlaşma, çatışmalar ile etkili bir şekilde başa çıkma kabiliyetine sahip olmaları ve bunu geliştirmeleri farklılıkların farkında olması ve bunlara saygı duymasına ve öğrenmesine ihtiyaç vardır. Böylelikle Sosyal Bilgiler dersine olan ihtiyaç artmakta ve görevi daha önemli hale gelmektedir (Naylor ve Diem, 1987, Akt. : Keskin, 2008 , s. 41).

Değişen müfredat sonrası Sosyal Bilgiler programı bize değerler eğitimine verilen önemin arttığını göstermektedir. Sosyal Bilgiler 4-5 ve 6-7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde ele alınacak değerler ve değerler eğitimi ayrı bir başlık altında ele alınmıştır (Yel ve Karadağ, 2012, s. 135). Bu değerler, öğrenme alanlarına ve sınıflara göre aşağıdaki gibi dağıtılmıştır:

Tablo 2.4: 4. Sınıf öğrenme alanlarına göre doğrudan verilecek değerler

4. SINIF	
Öğrenme Alanı	**Doğrudan Verilecek Değer**
Birey Ve Toplum	Duygu ve düşüncelere saygı, Hoşgörü
Kültür Ve Miras	Türk büyüklerine saygı, Aile birliğine önem verme, Vatanseverlik
İnsanlar, Yerler Ve Çevreler	Doğa sevgisi
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Temizlik ve Sağlıklı olmaya önem verme
Bilim, Teknoloji Ve Toplum	Bilimsellik
Gruplar, Kurumlar Ve Sosyal Örgütler	Yardımseverlik
Güç, Yönetim Ve Toplum	Bağımsızlık
Küresel Bağlantılar	Misafirperverlik

(Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2005). Sosyal bilgiler öğretim programı (4-5))

Tablo 2.5:5. Sınıf öğrenme alanlarına göre doğrudan verilecek değerler

5. SINIF	
Öğrenme Alanı	**Doğrudan Verilecek Değer**
Birey Ve Toplum	Sorumluluk
Kültür Ve Miras	Estetik
İnsanlar, Yerler Ve Çevreler	Doğal çevreye duyarlılık
Üretim, Tüketim Ve Dağıtım	Çalışkanlık
Bilim, Teknoloji Ve Toplum	Akademik dürüstlük
Gruplar, Kurumlar Ve Sosyal Örgütler	Dayanışma
Güç, Yönetim Ve Toplum	Adil Olma, Bayrağa ve İstiklâl Marşı'na saygı
Küresel Bağlantılar	Tarihsel mirasa duyarlılık

(Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2005). Sosyal bilgiler öğretim programı (4-5)).

Tablo 2.6: 6. Sınıf öğrenme alanlarına göre doğrudan verilecek değerler

6. SINIF	
Üniteler	**Doğrudan Verilecek Değer**
1. Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	Bilimsellik
2. Yeryüzünde Yaşam	Doğal çevreye duyarlılık
3. İpek Yolu'nda Türkler	Kültürel mirasa duyarlılık
4. Ülkemizin Kaynakları	Sorumluluk
5. Ülkemiz Ve Dünya	Yardımseverlik
6. Demokrasinin Serüveni	Hak ve özgürlüklere saygı
7. Elektronik Yüzyıl	Çalışkanlık

(Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2005). Sosyal bilgiler öğretim programı (6-7)).

Tablo 2.7:7. Sınıf öğrenme alanlarına göre doğrudan verilecek değerler

7. SINIF	
Üniteler	**Doğrudan Verilecek Değer**
1. İletişim ve İnsan İlişkileri	Farklılıklara saygı
2. Ülkemizde Nüfus	Vatanseverlik
3. Türk Tarihi'nde Yolculuk	Estetik
4. Ekonomi ve Sosyal Hayat	Dürüstlük
5. Zaman İçinde Bilim	Bilimsellik
6. Yaşayan Demokrasi	Adil olma
7. Ülkeler Arası Köprüler	Barış

(Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2005). Sosyal bilgiler öğretim programı (6-7)).

Tablo 2.8: Bazı ülke ve kurumların belirledikleri değer listesi

Ülke/Kurum	Ortak değerler
Türkiye	Adil olma, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, eşitlik, hoşgörü, özgürlük, saygı, sevgi, misafirperverlik, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, sağlıklı olmaya önem verme, yardım severlik, aile birliğine önem verme.
Yeni Zelanda	Doğruluk, itaat etme, başkalarını düşünme, dürüstlük, saygı, sorumluluk, iyi kalplilik, merhamet, görev
Avustralya "Queenland"	Tarafsızlık, gerçeğe saygı, akıl yürütmeye saygı, adalet, eşitlik, başkalarının iyiliğini düşünme, özgürlük, çeşitliliği kabul etme, çatışmalara barışçıl çözüm arama.
NCSS "ABD"	Özgürlük, gizlilik, doğruluk, hukukun üstünlüğü, insan onuru, adalet, sadakat, uluslararası insan hakları, hakkaniyet, eşitlik, sorumluluk, dürüstlük, çeşitlilik, otoriteye saygı.
İngiltere	Doğruluk, adalet, dürüstlük, güven, öz saygı, saygı, sorumluluk, hakkaniyet, insancıllık, farklılıklara saygı.
Japonya	Adalet, topluma saygı, doğaya saygı, büyüklere saygı, ebeveyne saygı, çalışkanlık, cesaret, içtenlik, özgürlük, düzen, Nezaket, kibarlık, arkadaşlık, alçak gönüllülük, millet sevgisi, diğer kültürlere saygı, vatan sevgisi.

(Kaynak: Doğanay, 2012, s. 233)

BÖLÜM III: YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın yöntemi ve sürecine değinilmiştir. Bu çerçevede yöntem, evren-örneklem, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizi hakkında bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli (Deseni)

Bilimsel araştırmalarda araştırmanın amaçlarına ulaşması ve en güvenilir bulguları elde etmek için belirli bir sıra ve işlem basamakları kullanılmalıdır. Araştırmanın başından sonuna kadar devam eden süreçte uygulanan basamaklar araştırma deseninde oluşturulur. Araştırma modeli genel olarak soruları cevaplandırmak hipotezleri test ettiği sonuçlara ulaşabilmek için oluşturulan sistemli bir plandır (Büyüköztürk, 2007, s. 1). Bu planın araştırma amaçları ile uygunluğu araştırma ile çözüme kavuşturulması düşünülen problem alanının ortadan kaldırılmasıyla doğru orantılıdır. Bu düşünceden hareketle bu araştırmada, deneme modellerinden olan ön test-son test ve kontrol gruplu yarı deneysel model tercih edilmiştir. Bu tercihin sebebi, barış değerini kazandırmaya yönelik ve ders kazanımlarına uygun güncel olaylarla işlenen ünitenin uygulandığı grup (deney grubu) ile bu programın uygulanmadığı grup (kontrol grubu) arasında adı geçen barış değerinin kazandırılma düzeyi ve akademik başarı arasında karşılaştırılma yapılacak olmasıdır. Deneysel desenin de bu tür karşılaştırmaların yapılabilmesine olanak sağlaması tercih edilmesini gerekli kılmıştır (Karasar, 2006, s. 110).

Deneme modeli bir sonuca ulaşmak sağlıklı veriler elde etmek amacıyla neden-sonuç çerçevesinde sonuçların elde edilmek istenmesidir. Bu araştırma modelinde araştırmacı bir bağımsız değişkeni değiştirerek bağımlı değişkene etkilerini gözlemler (Altunışık ve diğer, 2007, s. 57; Karasar, 2006, s. 87). Araştırma modeli değişkenler arasındaki sebepleri tespit etmede en iyi sonuçlara ulaşmak için uygulanır (Durna, 2009, s. 178). Bu sonuca en iyi şekilde ulaşılabilmesi için değişkenler arası ilişkiler doğru tespit edilmeli ve işlem basamakları doğru sırayla uygulanmalıdır. Bu işlem basamakları şunlardan oluşmaktadır (Kirk 1982'den akt. Büyüköztürk, 2007, s. 4):

1. *İstatistiksel denencelerin formüle edilmesi ve sınamasına yönelik verilerin toplanması.*
2. *İstatistiksel denencenin sınanmasında izlenecek kuralların kararlaştırılması.*
3. *Plana göre verilerin toplanması.*
4. *Plana göre analizin yapılması.*

5. *İstatistiksel denence hakkında karar verilmesi ve araştırma denencesinin doğru ya da yanlış olmasının olasılığı hakkında kestirimde bulunulması.*

İşlem basamaklarında görüldüğü gibi araştırmacı bir takım işlemleri karşılaştırabilecek şekilde uygular ve işlemlerin etkilerini gözlemler. Ulaşılan verilerin araştırmacıyı sonuçlara ve yorumlara götürmesi beklenir (Büyüköztürk ve vd., 2008, s. 12). Bu sebeple deneysel yöntem bilim araştırmalarında kesin sonuçlara varılabilen araştırmalardır (Altunışık ve diğer, 2007; Büyüköztürk, 2007; Çepni 2007; Karasar, 2006; Neuman, 2008).

> *Araştırma modelleri içinde en kesin sonuçların elde edildiği model olarak nitelenen deneme modelinin ilgili literatür incelediği zaman farklı uygulama biçimleri olan ve tam (gerçek) deneysel yöntem, zayıf deneysel yöntem, faktöryel desenler ve yarı deneysel desenler olarak adlandırılan türlerinin olduğu görülmektedir* (Altunışık ve diğer, 2007; Böke, 2009; Çepni, 2007; Neuman, 2008).

Deneklerin gruplara seçkisiz atandığı model olan gerçek deneysel model bilimsel değeri en yüksek deneme modelidir. Deneklerin gruba seçkisiz bir şekilde ataması yapılmadığı zamanlarda tam deneysel yöntemin yerine yarı deneysel model şartları uygulanamadığı araştırmalarda neden-sonuç ilişkilerini test etme şansı tanır. Yarı deneysel araştırmada mümkün olduğunca gruplar eşit şekilde eşleştirilmelidir. Bu şekilde yapılan eşleştirme ile deney ve kontrol gurubu arasında eşitlik sağlanan araştırma desenine yarı deneysel araştırma modeli denir. Her desenin olduğu gibi bu deneysel modelinde kendine has işlem basamakları vardır (Karakuş ve Başıbüyük, 2009, s. 215-216). Bu aşamalar şöyle sıralanabilir (Çepni, 2007, s. 84):

1. *Daha önceden seçkisiz atama dışında bir yolla oluşturulmuş gruplar seçkisiz deney ve kontrol grubu olarak belirlenir.*
2. *Uygulama öncesinde gruplara ön test uygulanır.*
3. *Deney grubu deneysel çalışmaya katılıp özel bir müdahaleye uğrarken, kontrol grubuna herhangi bir deneysel müdahalede bulunulmaz.*
4. *Uygulama sonunda gruplara son test uygulanır.*

Bu çalışmada nitel araştırma yönteminden de yararlanılmıştır. Nitel araştırmanın kabul gören bir tanımı yapmak şemsiye bir kavram olmasından dolayı oldukça güç ve zordur. Şemsiye bir kavram altında yer alabilecek birçok kavram, birçok alanla ilişkili olduğundan bu durum güçtür. "Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği

araştırma olarak tanımlanabilir*"* (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 39). Bu araştırmada nitel araştırma veri toplama yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ve katılımlı gözlem kullanılmıştır. Yaygın olarak yapılan sınıflamaya göre üç çeşit görüşmeden söz edilebilir: Biçimsel, yarı biçimsel ve biçimsel olmayan. Araştırmanın soruları ve uygulayıcının konuya hâkimiyeti hangi yöntemin uygulanacağını belirler. Görüşme yöntemi başarılı ve konuya hâkim uygulayıcı tarafından iyi bir veri elde etme amacı olabilir (Altunışık ve diğerleri, 2010, s. 92).Yapılandırılmış görüşmede sorular önceden belirlenir ve mülakat sırasında değiştirilmezken yapılandırılmamış görüşmede önceden sorular belirlenmez, görüşme esnasında açık uçlu soruları sorulur (Yılmaz, 2011, s. 62). Gözlem yöntemi de kullanılan diğer nitel araştırma yöntemidir. Bu araştırmanın ölçütü uygulayıcının, gözlemcinin süreç içerisinde yer alması ve yer almamasıdır. Gözlemcinin süreç içinde gruba dahil olduğu gözleme katılımlı gözlem yer almıyorsa katılımsız gözlemden söz edilebilir (Saunders,1997; Gayve Diehl, 1992, Akt.:Altunışık ve diğerleri,2010, s. 99).

Bu araştırmada, ön test-son test ve kontrol gruplu yarı deneysel desenin tercih edildiği yukarıda belirtilmişti. Bu tercihin yapılmasında özellikle araştırmanın uygulandığı Türkiye'de merkezi eğitimin uygulanması ve sınıfların okul idarelerince oluşturulması etkili olmuştur. Çünkü Türkiye'deki mevcut eğitim sistemine göre araştırmacının sınıfları kendisinin oluşturması ve bu işlemi yaparken belirli sayıdaki öğrencileri sınıflara seçkisiz atama tasarrufunu kullanmasına imkân yoktur. Bundan dolayı araştırmanın uygulaması uygulayıcı öğretmen tarafından seçilen aynı seviyedeki mevcut sınıflardan biri deney diğeri ise kontrol grubu olarak belirlenerek gerçekleştirilmiştir. Uygulama öncesi gruplara ön test uygulama sonrası son test ve uygulamadan 4 (dört) hafta sonra kontrol testi uygulanmıştır. Araştırma sürecinde deney grubuna güncel olaylara sosyal bilgiler öğretimi ünite kazanımlarına bağlı kalarak uygulanmış, kontrol grubunda ise araştırma ile ilgili bir etkileme yapılmayarak yarı deneysel desenin tüm ilkeleri yerine getirilmeye çalışılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

"Araştırmacının çalışma alanını oluşturan, örneğini seçtiği ve edindiği sonuçları genelleştireceği gruptur. Belli sınırlamalar getirerek her türlü grubu evrene dönüştürmek mümkündür" (Altunışık ve diğerleri, 2010, s. 130) . Bilimsel çalışmalarda iki farklı bir

evren vardır. Genel evren, çalışma evreni şeklinde iki farklı evren bulunmaktadır. Genel evren araştırmanın sonuçlarını genellemek istediği geniş kapsama sahip olan herhangi bir araştırma kapsamına giren her şeyi oluşturan evrendir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004, s. 31). Bu tanımlama ve açıklamalara uygun olarak araştırmanın evrenini, İstanbul iline bağlı Gaziosmanpaşa ilçesinde bulunan "X" isimli Ortaokulu 2014-2015 eğitim ve öğretim yılında devam eden 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmacı tarafından evren içinden evreni temsil etme kabiliyeti olan belli kurallarla seçilmiş çalışma yapılan kümeye örneklem denir. Bu araştırmada çalışma evreni amaçlı örnekleme göre belirlenmiştir. Amaçlı örneklemede araştırmacı seçeceği kişileri kendi yargısına ve araştırmasının amaçlarına uygun olanları belirler ve örnekleme alır. Amaçlı örneklemede, örneklem genel kümeyi temsil edecek şekilde belirlenir (Balcı, 2004, s. 90). Yani amaçlı örneklemede; örneklem ana kütle içinden bilgi edinmek istenen özelliği temsil edecek birimleri ayırmak suretiyle belirlenir. "Örneklem, belli kurallara göre, belli bir evrenden seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliği kabul edilen küçük kümedir. Araştırmalar çoğunlukla örneklem kümeler üzerinde yapılır ve elde edilen sonuçlar ilgili evrenlere genellenir" (Karasar, 2005, s. 110-111). "Örneklem seçilerek yapılan araştırmalar zaman ve maliyet yönünden ekonomik olduğu gibi, çoğu zaman da bütün evrenin incelenmesiyle elde edilen sonuçlar kadar geçerli, sağlıklı ve güvenilir olabilir" (Gökçe, 1988, s. 77-78). "Örneklem seçimi eğitimbilim çalışmalarında en önemli adımlardan bir tanesidir. Elde edilen sonuçların dış geçerliği diğer bir anlatımla genellenebilirliği, örneklemin seçim niteliğine bağlıdır. Çünkü örneklemden elde edilen sonuçlar genellikle daha geniş bir evrene genellenmektedir. Bu nedenle örneklemin evreni temsil edip etmemesi, nicel araştırma sonuçları için temel ölçütlerden biridir" (Türnüklü,2000, s. 547). Bu ilkeler göz önünde bulundurularak 2014-2015 eğitim öğretim yılının Bahar Döneminde "X" Ortaokulu'nun 7/A sınıfına devam eden öğrenciler deney grubu ve 7/F sınıfına devam eden öğrenciler ise kontrol grubu olarak araştırmanın örneklemine alınmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak, barış değer ölçeği, yarı yapılandırılmış görüşme formu, başarı testi, katılımlı gözlem kullanılmıştır. Bu araçlara yönelik bilgiler aşağıda ayrı ayrı verilmiştir.

3.3.1. Barış Değer Ölçeği

Bilimsel çalışmalarda araştırma konusuyla ilgili en güvenilir verileri elde etmek amacıyla farklı veri toplama araçları kullanılmaktadır. Herhangi bir durumdaki değişmeleri görebilmek amacıyla farklı pozisyonda hazırlanan ölçekler bu veri toplama araçlarından biridir. Sosyal bilimlerde yapılan araştırmalarda da veri toplama aracı olarak farklı pozisyonlarda geliştirilen ölçekler kullanılmaktadır (Katılmış, 2010,s. 159). Rennis Likert adıyla ifade edilen bu likert tipi ölçeği bilimsel araştırmalarda en çok kullanılan ölçek tipidir. Bu ölçekte deneğe veya deneklere belli ifadeler ve yargılar yöneltilir. Deneğin bu yargılara katılıp katılmama derecesi ölçeğin içeriğini oluşturur (Altunışık ve diğerleri, 2011, s. 115). Bu araştırmada likert tipi ölçeklerden kullanılmasına karar verildiği için öncelikle bu tip ölçeklerin kullanılmasıyla ilgili bilgileri içeren literatür incelendi. İnceleme sonunda, kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde derecelendirilen beşli likert tipinde Katılmış (2010) tarafından geliştirilen barış değer ölçeği kullanılmasına karar verildi. 19 madde ve "*şiddet ve savaş karşıtlığı*", "*hoşgörü ve eşitlik*", "*duyarlılık*" adı verilen 3 alt boyuta sahip barış değer ölçeği "X" Ortaokulu'nun 7/A (deney grubu) ve 7/F (kontrol grubu) şubelerindeki öğrencilere ön ve son test olacak şekilde uygulanmıştır. Alt boyutların adlandırılmaları sahip oldukları maddelerin çağrıştırdığı kelimeler düşünülerek oluşturulmuştur. Birinci boyut " *şiddet ve savaş karşıtlığı*" 8 (sekiz) , ikinci boyut "*hoşgörü ve eşitlik*" 6 (altı), üçüncü boyut "*duyarlılık*" 5 (beş) maddeden oluşmaktadır.

Şiddet ve Savaş Karşıtlığı: 3, 9, 12, 16, 6, 4, 15, 5

Hoşgörü ve Eşitlik: 17, 19, 1, 13, 10, 2

Duyarlılık: 11, 8, 18, 14, 7 maddelerinden oluşmaktadır.

(*Uygulanan barış değer ölçeğinin yapı geçerliliği, ölçüt geçerliliği, iç tutarlılık ve t-testi güvenirliliği için bkz.* KATILMIŞ, Ahmet, *Sosyal Bilgiler Derslerindeki Bazı Değerlerin Kazandırılmasına Yönelik Bir Karakter Eğitimi Programının Geliştirilmesi,* 2010, Doktora Tezi).

3.3.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Yarı yapılandırılmış görüşme formu, yapısı bakımından yapılandırılmış görüşme formundan daha esnektir. Sorular daha önce hazırlanır fakat görüşme esnasında sorulara verilen yanıtlara göre farklı alt sorular sorulabilir. Bu şekilde elde edilen bilgilerin ve görüşmenin daha ayrıntılı olması sağlanır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu belirli bir standarda ve esnekliğe sahip olması açısından bilimsel araştırmalar bakımından uygun bir tekniktir (Türnüklü, 2000, s. 547). Bu açıklamalar göz önüne alınarak veri toplama araçlarından olan görüşme formu hazırlanmıştır. Bu form öğrencilerin ünite kazanımlarına ve araştırma amacına uygun olarak işlenen konuların sonunda öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal dünyalarına etkisini görebilmek için hazırlanmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu önce uzman görüşüne sunulmuştur. Gerekli düzenlemeler ile birlikte uzman onayı alındıktan sonra 12 madde ve alt boyutları ile "X" Ortaokulu'nun 7. Sınıf öğrencilerinden deney grubu olarak seçilen 7/A sınıfına uygulanmıştır.

3.3.3. Başarı Testi

Güncel olaylarla işlenen Sosyal Bilgiler dersi Ülkeler Arası Köprüler ünitesinde öğrencilerin akademik başarısı üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla başarı testi hazırlanmıştır. Bu başarı testi hazırlanırken "Ülkeler Arası Köprüler" ünite kazanımları, ders kitabı, öğretmen kılavuzu ve öğrenci çalışma kitabı incelenmiştir. İncelemeden sonra 25 soruluk taslak soru formu hazırlanmıştır. Soruların kapsam geçerliliğini arttırmak için uzman görüşü alınmıştır. Bu uzmanlardan 5 (beş)'i sosyal bilgiler öğretmenliği, 2 (iki)'si sosyal bilgiler öğretimi, 1 (bir)'i ölçme değerlendirme alanında akademik çalışmalar yapmaktadır.

Uzman görüşü sonucunda 5 soru formdan çıkarılmıştır. Böylece 20 sorudan oluşan çoktan seçmeli başarı testi uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

3.3.4. Katılımlı Gözlem

Uygulayıcının gruba üye olduğu ve süreç içinde olduğu aktif katılım sağladığı nitel araştırma yöntemidir. Gözlem kendiliğinden ya da bilinçli olarak ortaya çıkartılan olayların amaçlı ve sistemli şekilde incelenmemesidir.

> *Bir başka anlamda gözlem araştırmacının gerçek hayatın içinde, bireylerin davranışlarını, olayları bir plan dâhilinde gözlemesi, izlemesi ve kaydetmesi işlemidir. Gözlem, belirli bir kimse, yer, olay, nesne, durum ya da şarta ait bilgi toplama amacıyla, belirli hedeflere yöneltilmiş bir bakış ve dinleyiş olarak tanımlanabilir* (Şen, 2006, s. 3).

3.4. Uygulama

Bu araştırmanın uygulaması 27 Nisan 2015 ile 29 Mayıs 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu dönem içinde araştırma 3 ders saati üzerinden 15 ders saati şeklinde uygulanmıştır. Uygulama öncesi araştırmaya katılan öğrencilere ve öğrenci velilerine gerekli bilgiler verilmiştir. Araştırma süresince deney ve kontrol grubunda dersler araştırmacı tarafından yürütülmüştür.

3.5. Verilerin Toplanması

Veri toplama araçları, 2014-2015 bahar ve 2015-2016 güz dönemini kapsayan eğitim-öğretim döneminde "X" Ortaokulu'nun 7/A (deney grubu) ve 7/F (kontrol grubu) şubelerine uygulanması sonrası toplanmıştır. Verilerin nasıl toplandığı ile ilgili açıklamalar aşağıda nicel ve nitel boyutta ayrı ayrı yapılmıştır.

3.5.1. Nicel Verilerin Toplanması

Araştırma da nicel veri olarak barış değer ölçeği ve başarı testi uygulanmıştır**.** Bu veri toplama araçları, barış değer ölçeği ve başarı testi uygulanacak üniteye başlanmadan önce deney ve kontrol gruplarına ön test olarak uygulama sonunda ise son test olarak uygulanmıştır. Uygulamanın üzerinden yaklaşık 14 (on dört) hafta (yaz tatili dönemi) geçtikten sonra belirlenen gruplara barış değer ölçeği ve başarı formu kalıcılık testi olarak uygulanmıştır. Veri toplama sürecinde öğrencilerin devam durumu göz önüne alınarak deney gurubundan 3 kontrol gurubundan 2 olmak üzere toplam 5 barış değer ölçeği ve başarı testi geçersiz sayılmış ve değerlendirmeye alınmamıştır.

3.5.2. Nitel Verilerin Toplanması

Araştırmanın nitel verileri barış değer ölçeği ve ünite kazanımlarına uygun olarak hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak ve araştırmacının gözleminden faydalanılarak elde edilmiştir. Ders içi etkinlikler sonucu oluşan öğrenci görüşleri de nitel veri olarak kullanılmıştır. Üniteye ilgili etkinlikler tamamlandıktan sonra yarı yapılandırılmış görüşme formu deney grubundan 6 (altı)'sı erkek, 6 (altı)'sı kız 12 (on iki) öğrenciye uygulanmıştır. Görüşme formu uygulanırken seçilen denekler araştırma sürecinde devamsızlık yapmayan öğrenciler içerisinden seçilmiştir ve seçilen öğrenciler için rumuz kullanılmıştır. Katılımcıların görüşme esnasında kayıt cihazından rahatsız olmalarını belirtmeleri üzerine kayıt cihazı kullanılmamış, katılımcı görüşlerini doğrudan not etmiştir.

3.6. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde kullanılan gerçekleştirilen işlemler nitel verilerin ve nicel verilerin analizi şeklinde aşağıda ayrı ayrı verilmiştir.

3.6.1. Nicel Verilerin Analizi

Bu araştırmada nicel veriler barış değerine yönelik değer ölçeği ve akademik başarı testine yönelik olarak iki ayrı başlık altında ve SPSS 17.0 paket programı kullanılarak çözümlenmiştir.

Barış değerinin düzeyiyle olan ilgili verilerde oluşturulan maddelerden bazıları verilen cevaplara göre dönüştürülmüştür. Barış değer ölçeğinde madde 1, 4, 6, 7, 10, 12, 13,15, 16, 17 belirlenen puanlama üzerinden 1=5, 2=4, 3=3, 4=2, 5=1 şeklinde SPSS üzerinde dönüştürülmüştür.

Barış değer ölçeği ve akademik başarı testi verileri, Bağımsız iki örnek T testi (Independent-Samples T-Test) kullanılarak çözümlenmiştir. Bağımsız iki örnek T testi (Independent-Samples T-Test), iki örneklem grubu arasında ortalamalar açısından fark olup olmadığını araştırmak amacıyla kullanılır. İki grubun üyeleri birbirinden farklıdır. Gruplar arasında aynı özelliğe sahip üye bulunmaması gerekiyor. T testi, bir gruptaki ortalamanın diğer gruptaki ortalamadan önemli derecede farklı olup olmadığını belirler (Akdağ, 2011, s. 4). İki grup üzerinden aynı ölçme aracıyla elde edilen veriler arasında

anlamlı bir fark olup olmadığını tespit amacıyla uygulanmıştır. Bu analizlerde en az .05 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır.

3.6.2. Nitel Verilerin Analizi

Bu araştırmanın nitel verileri, görüşme ile elde edilen bulguların analizinde kullanılan yaklaşımlardan biri olan betimsel analiz tekniğine göre çözümlenmiştir.

Betimsel analizde, elde edilen verilen, daha önceden belirlenen başlıklar altında özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularına göre sınıflandırılabileceği gibi, veri toplama aşamalarında elde edilen ön bilgiler ışığında düzenlenebilir. Bu analizin amacı, ham haldeki verilerin okuyucuların anlayabileceği ve isterlerse kullanabileceği bir şekle sokulmasıdır. Bu amaçlar elde edilen veriler önce mantıki bir sıraya konulur. Özetlemek gerekirse, betimsel analiz 4 (dört) aşamadan oluşur (Altunışık ve diğerleri, 2010, s. 322):

- Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma,
- Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi,
- Bulguların tanımlanması,
- Bulguların yorumlanması.

Araştırmanın görüşme neticesinde elde edilen veriler yukarıda belirtilen işlem basamaklarına uygun olarak analiz edilmiştir. Araştırmacı notları ve etkinlikler üzerinden toplanan veriler de belirlenen tematik çerçeveye uygun olarak analiz edilmiştir.

BÖLÜM IV: BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde araştırmada ulaşılan bulgular, barış değerleri, akademik başarı ile kalıcılık boyutlarında sınıflandırılarak verilmiştir.

4.1.Barış Değerine Yönelik Bulgular ve Yorum

Güncel Olayların Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanımı öğrencilerin barış değeri üzerinde etkilidir. Bu genel hipotez kapsamında ilk olarak Barış ölçeğinin bütüne, şiddet ve savaş karşıtlığı, hoşgörü ve eşitlik ve duyarlılık alt boyutlarına ve başarı testine yönelik olarak ön test sonuçları karşılaştırılmıştır. Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeği'nin bütününden aldıkları ve alt boyutlarından aldıkları ön test toplam puanları arasında istatiksel açıdan anlamlı bir fark yoktur. Deney ve kontrol grubu çalışmanın yapılmasına uygun olduğuna karar verilmiştir. Ön test sonuçları Barış Değer Ölçeği'nin bütünden, alt başlıklardan ve akademik başarı testinden aldıkları puanlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.1: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin ön test puanlarına yönelik gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları

Grup	n	$\overline{x}$	Ss	Sd	t	p
Deney	36	68,86	7,258	64	1.915	,060
Kontrol	34	65,20	8,666			

Tablo 4.1'de yer alan verileri incelediğimiz zaman deney grubunun barış değer ölçeğinin ön test aritmetik ortalamasının 68.86, standart sapmasının 7.258, kontrol grubunun ön test aritmetik ortalamasının 65.20 ve standart sapmasının 8.666 olduğu görülmektedir. Deney ve kontrol grubunun arasındaki ön test aritmetik ortalama puanları arasındaki fark 3.66 olarak görülmektedir. İki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda aritmetik ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olmadığı tespit

edilmiştir [$t_{(64)}$= 1.915; p>0.05]. Tablo 4.1'deki sonuç öğrencilerin barış değer düzeyinin araştırma başlangıcında eşit olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.2: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin "şiddet ve savaş karşıtlığı" alt boyutu ön test puanlarına yönelik gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları

Grup	**n**	$\overline{x}$	**Ss**	**Sd**	**t**	**p**
Deney	36	30,25	4,094	68	1.964	,054
Kontrol	34	28	5,432			

Tablo 4.2'de yer alan verileri incelediğimiz zaman deney grubunun barış değer ölçeğinin "şiddet ve savaş karşıtlığı" ön test aritmetik ortalamasının 30.25, kontrol grubunun ön test aritmetik ortalamasının 28. Deney ve kontrol grubunun arasındaki ön test aritmetik ortalama puanları arasındaki fark 2.25 olarak görülmektedir. İki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda aritmetik ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir [$t_{(68)}$= 1.964; p>0.05]. Tablo 4.2'de öğrencilerin barış değer düzeyine ait "şiddet ve savaş karşıtlığı" alt boyutu düzeyinin araştırma başlangıcında eşit olduğunu gösterir.

Tablo 4.3: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin "hoşgörü ve eşitlik" alt boyutu ön test puanlarına yönelik gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları

Grup	**n**	$\overline{x}$	**Ss**	**Sd**	**t**	**p**
Deney	36	20,05	3,354	68	-554	,054
Kontrol	34	20,44	2,350			

Tablo4.3'de yer alan verileri incelediğimiz zaman deney grubunun barış değer ölçeğinin "hoşgörü ve eşitlik" ön test aritmetik ortalamasının 20.05, kontrol grubunun ön test aritmetik ortalamasının 20.44olarak görülmektedir. Deney ve kontrol grubunun arasındaki ön test aritmetik ortalama puanları arasındaki fark 0.39 olarak görülmektedir. İki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığını tespit

etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda aritmetik ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir [$t_{(68)}$= -554; p>0.05]. Tablo 4.3'de öğrencilerin barış değer düzeyine ait "hoşgörü ve eşitlik" alt boyutu düzeyinin araştırma başlangıcında eşit olduğunu gösterir.

Tablo 4.4: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin "duyarlılık" alt boyutu ön test puanlarına yönelik gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları

Grup	**n**	$\overline{x}$	**Ss**	**Sd**	**t**	**p**
Deney	36	17,91	3,556	68	1,395	,167
Kontrol	34	16,82	2,948			

Tablo 4.4'de yer alan verileri incelediğimiz zaman deney grubunun barış değer ölçeğinin "duyarlılık" ön test aritmetik ortalamasının 17.91, kontrol grubunun ön test aritmetik ortalamasının 16.82 olarak görülmektedir. Deney ve kontrol grubunun arasındaki ön test aritmetik ortalama puanları arasındaki fark 1.09 olarak görülmektedir. İki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda aritmetik ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir [$t_{(68)}$= 1,395; p>0.05]. Tablo 4.4'de yer alan veriler öğrencilerin barış değer düzeyine ait "duyarlılık" alt boyutu düzeyinin araştırma başlangıcında eşit olduğunu gösterir.

Tablo 4.5: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin başarı testine ön test puanlarına yönelik gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları

Grup	**n**	$\overline{x}$	**Ss**	**Sd**	**t**	**p**
Deney	35	35,14	13,692	68	-,566	,573
Kontrol	35	37,28	17,712			

Tablo 4.5'de yer alan verileri incelediğimiz zaman deney grubunun barış testi ön test aritmetik ortalamasının 35.14, kontrol grubunun ön test aritmetik ortalamasının 37.28 olarak görülmektedir. Deney ve kontrol grubunun arasındaki ön test aritmetik ortalama puanları arasındaki fark 2.14 olarak görülmektedir. İki grubun aritmetik ortalamaları

arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda aritmetik ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir [$t_{(68)}$= -,566; p>0.05]. Tablo 4.13'deki bulgular öğrencilerin başarı testine ait aritmetik ortalamalarının araştırma başlangıcında eşit olduğunu gösterir.

Hipotez 1: Güncel olayların sosyal bilgiler dersinde kullanımı öğrencilerin barış değeri üzerinde etkilidir. Bu genel hipotez kapsamında ilk olarak barış ölçeğinin bütüne, şiddet ve savaş karşıtlığı, hoşgörü ve eşitlik, duyarlılık alt boyutlarına yönelik olarak ön test-son test sonuçları karşılaştırılmıştır.

Hipotez 1.1: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin bütününden aldıkları son test puanları arasında deney grubunun lehine olmak üzere istatiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 4.6: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğine ait son test puanlarına yönelik gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları

Grup	n	$\overline{x}$	Ss	Sd	t	p
Deney	36	77,50	8,381	68	2,921	,005
Kontrol	34	70,85	10,583			

Tablo 4.6'da yer alan verileri incelediğimiz zaman deney grubunun Barış Değer Ölçeğinden aldığı son test aritmetik ortalamasının 77.50, kontrol grubunun son test aritmetik ortalamasının 70.85 olarak görülmektedir. Bu veriler deney grubunun aritmetik ortalamasının kontrol gurubundan 6.65 puan daha yüksek olduğunu göstermektedir. İki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda aritmetik ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir [$t_{(68)}$= 2.921; p<0.05]. Tablo 4.6'daki veriler deney grubunun barış değer düzeyinin araştırma başlangıcına göre kontrol grubundan daha yüksek çıktığını göstermektedir. Barış değer düzeyinin deney grubu lehine yüksek çıkması güncel olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanımının katkısını göstermektedir diyebiliriz. Fotoğraf 4.1, 4.2, 4.3'deki öğrencileri ürünleri incelendiğinde öğrencilerin seçtiği değerler nicel verileri destekler niteliktedir.

Fotoğraf 4.1

Adım 1: Pastanızın malzemelerini seçin. Pastanızın içine katmak istediğiniz insan özelliklerinin bir listesini yapın.

Adım2: Her malzemenin miktarını belirleyin . Her birinin miktarı gram, kilogram, ton, yüzde oranı vs uygun bir yolla ölçülmeli.

Adım 3: Malzemeleri karıştırın ve pastayı pişirin. Malzemeleri koyduğunuz sırayı belirtin ve keki nasıl karıştırdığınızı ve pişirdiğinizi açıklayın.

Adım 4 : Çalışmanızı sergileyin.

1 – Pastanın malzemeleri ;

Sevgi, vicdan, merhamet, barış, vatan aşkı, insan aşkı, adalet, cömertlik, tasarruf

2- Pastanın malzemelerinin miktarı;

İç Harç

150g merhamet
130g vicdan
100g sevgi
30g huzur
60gr tasarruf

70g vatan aşkı
70g insan aşkı
90g adalet
50g cömertlik

Etrafı için:
200g barış

Arası için:
30g huzur ve 180g mutluluk

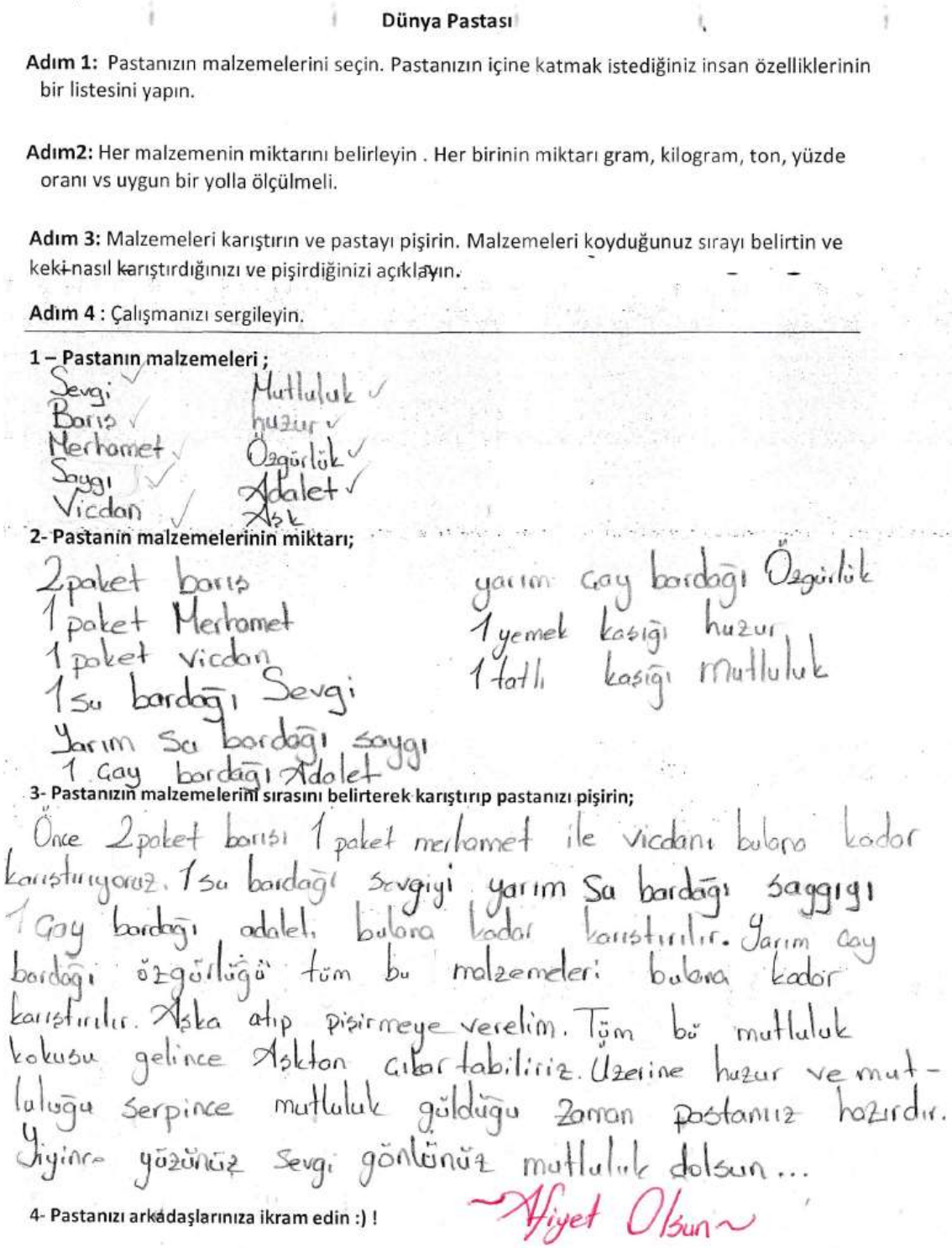
3- Pastanızın malzemelerini sırasını belirterek karıştırıp pastanızı pişirin;

100g sevgi ile 150g merhamet iyice karıştırın. Bunları iyice karıştırdıktan sonra 130g vicdan ekleyiniz. Vicdanı fazla karıştırmayın ki ezilmesin. 70g vatan aşkı ve insan aşkını da kekinize ekleyin. 90g adaleti sakın unutmayın yoksa kekiniz kabarmaz. 50g cömertliği iyice karıştırdığınız harcınıza ekleyip iyice karıştırın. En son olarak 60g tasarrufu da ekleyip iyi insanınız kalbine pişmesi için koyun. 20 dk kalsın. Kekiniz iyice pişince iyi insanın kalbinden çıkarıp soğumaya bırakın. Kekiniz soğuduktan sonra ikiye kesin. Arasına 30g huzur ve 180g mutluluğu sıkıp sürün. Etrafını süslemek için 200g barışı ısıtıp iyice üstüne yayın. Her tarafına sürüp donması için kötü insanların kalbine koyun. Çok iyi donduğundan emin olduktan sonra hiç tüpheye düşmesi.

4- Pastanızı arkadaşlarınıza ikram edin :) !

Kötü insanların kalbinden çıkarttığınız pastalardan birkaç dilim kesip arkadaşlarınıza ikram edin.

Fotoğraf 4.2

Dünya Pastası

Adım 1: Pastanızın malzemelerini seçin. Pastanızın içine katmak istediğiniz insan özelliklerinin bir listesini yapın.

Adım2: Her malzemenin miktarını belirleyin . Her birinin miktarı gram, kilogram, ton, yüzde oranı vs uygun bir yolla ölçülmeli.

Adım 3: Malzemeleri karıştırın ve pastayı pişirin. Malzemeleri koyduğunuz sırayı belirtin ve kek nasıl karıştırdığınızı ve pişirdiğinizi açıklayın.

Adım 4 : Çalışmanızı sergileyin.

1 – Pastanın malzemeleri ;

Sevgi ✓ Mutluluk ✓
Barış ✓ huzur ✓
Merhamet ✓ Özgürlük ✓
Saygı ✓ Adalet ✓
Vicdan ✓ Aşk

2- Pastanin malzemelerinin miktarı;

2paket barış
1paket Merhamet
1paket vicdan
1su bardağı Sevgi
Yarım Su bardağı saygı
1 Çay bardağı Adalet
yarım çay bardağı Özgürlük
1yemek kaşığı huzur
1tatlı kaşığı mutluluk

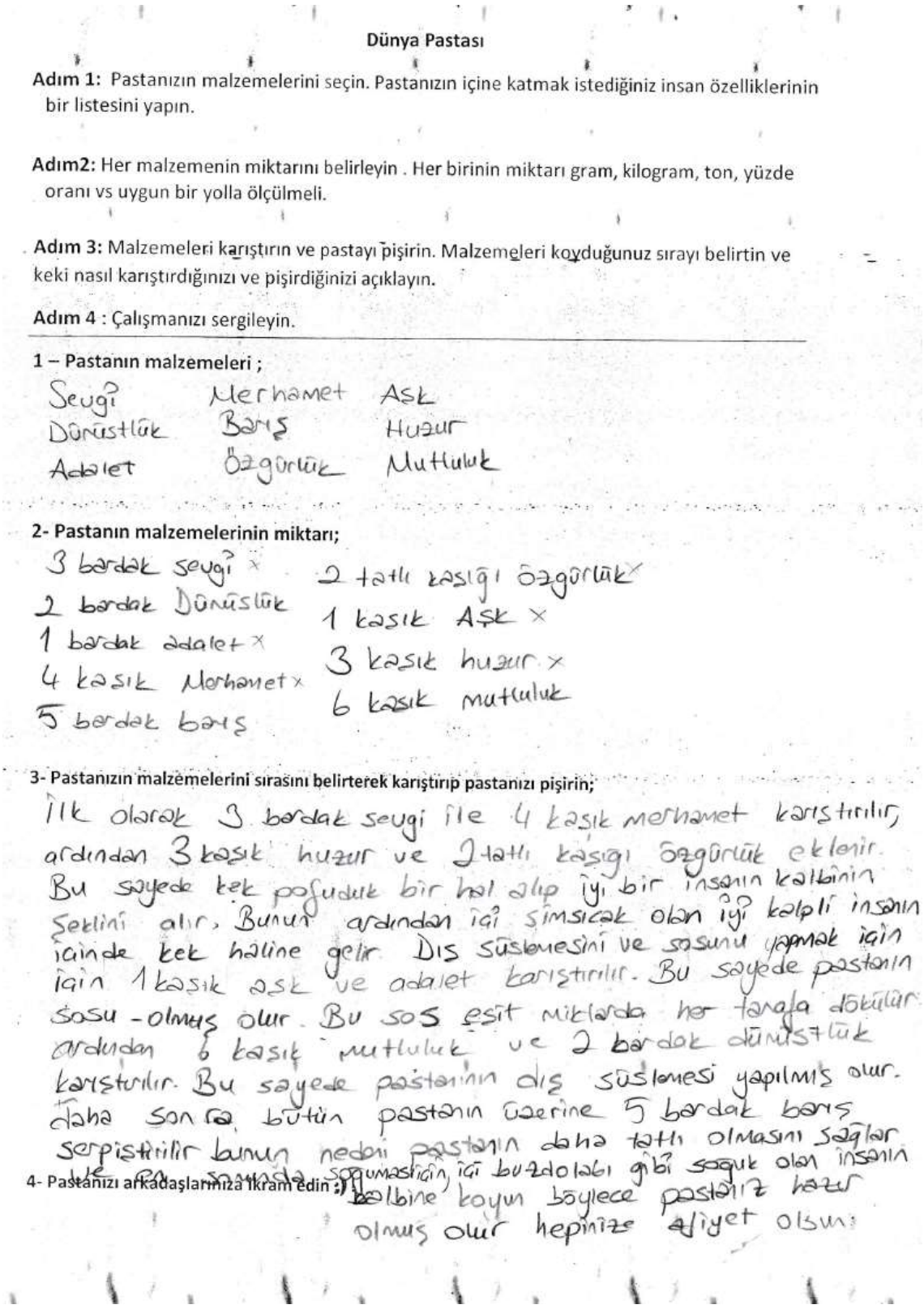
3- Pastanızın malzemelerini sırasını belirterek karıştırıp pastanızı pişirin;

Önce 2paket barışı 1paket merhamet ile vicdanı buluna kadar karıştırıyoruz. 1su bardağı sevgiyi yarım Su bardağı saygıyı 1 Çay bardağı adaleti buluna kadar karıştırılır. Yarım çay bardağı özgürlüğü tüm bu malzemeleri buluna kadar karıştırılır. Aşka atıp pişirmeye verelim. Tüm bu mutluluk kokusu gelince Aşktan çıkartabiliriz. Üzerine huzur ve mutluluğu serpince mutluluk güldüğü zaman pastanız hazırdır. Afiyet yüzünüz sevgi gönlünüz mutluluk dolsun...

4- Pastanızı arkadaşlarınıza ikram edin :) !

~Afiyet Olsun~

Fotoğraf 4.3

Dünya Pastası

Adım 1: Pastanızın malzemelerini seçin. Pastanızın içine katmak istediğiniz insan özelliklerinin bir listesini yapın.

Adım2: Her malzemenin miktarını belirleyin . Her birinin miktarı gram, kilogram, ton, yüzde oranı vs uygun bir yolla ölçülmeli.

Adım 3: Malzemeleri karıştırın ve pastayı pişirin. Malzemeleri koyduğunuz sırayı belirtin ve keki nasıl karıştırdığınızı ve pişirdiğinizi açıklayın.

Adım 4 : Çalışmanızı sergileyin.

1 – Pastanın malzemeleri ;

Sevgi Merhamet Aşk
Dürüstlük Barış Huzur
Adalet Özgürlük Mutluluk

2- Pastanın malzemelerinin miktarı;

3 bardak sevgi ×
2 bardak Dürüstlük
1 bardak adalet ×
4 kaşık Merhamet ×
5 bardak barış
2 tatlı kaşığı özgürlük ×
1 kaşık Aşk ×
3 kaşık huzur ×
6 kaşık mutluluk

3- Pastanızın malzemelerini sırasını belirterek karıştırıp pastanızı pişirin;

İlk olarak 3 bardak sevgi ile 4 kaşık merhamet karıştırılır, ardından 3 kaşık huzur ve 2 tatlı kaşığı özgürlük eklenir. Bu sayede tek pofudak bir hal alıp iyi bir insanın kalbinin şeklini alır. Bunun ardından içi şimşicak olan iyi kalpli insanın içinde tek haline gelir. Dış süslemesini ve sosunu yapmak için için 1 kaşık aşk ve adalet karıştırılır. Bu sayede pastanın sosu - olmuş olur. Bu sos eşit miktarda her tarafa dökülür ardından 6 kaşık mutluluk ve 2 bardak dürüstlük karıştırılır. Bu sayede pastanın dış süslemesi yapılmış olur. daha sonra bütün pastanın üzerine 5 bardak barış serpiştirilir bunun nedeni pastanın daha tatlı olmasını sağlar ve en sonunda soğumasının içi buzdolabı gibi soğuk olan insanın kalbine koyun böylece pastanız hazır olmuş olur hepinize afiyet olsun

4- Pastanızı arkadaşlarınıza ikram edin :)

Fotoğraf 4.1, 4.2, 4.3'deki deney grubuna uygulanan dünya pastası etkinliği sonucu oluşan öğrenci ürünlerini incelendiğinde öğrencilerin barış değerini kullanmaları "*5 bardak barış serpiştirilir.", "Önce 2 paket barış ile 1 paket merhameti vicdanı bulana kadar karıştırıyoruz.", "200 gram barışı etrafına iyice sürün."* öğrencilerin barış değerine yaptıkları bu vurgular ve aynı zamanda adalet, sevgi, merhamet düşüncelerini barış değeri ile birlikte vurgulamaları da *Tablo* 4.6'daki barış değerine yönelik nicel sonuçları destekler niteliktedir.

Hipotez 1.2: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin "şiddet ve savaş karşıtlığı" alt boyutundan aldıkları son test puanları arasında deney grubunun lehine olmak üzere istatiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 4.7: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin "şiddet ve savaş karşıtlığı" alt boyutu son test puanlarına yönelik gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları

Grup	**n**	$\overline{x}$	**Ss**	**Sd**	**t**	**p**
Deney	36	34,25	4,305	68	3,149	,002
Kontrol	34	30,14	6,443			

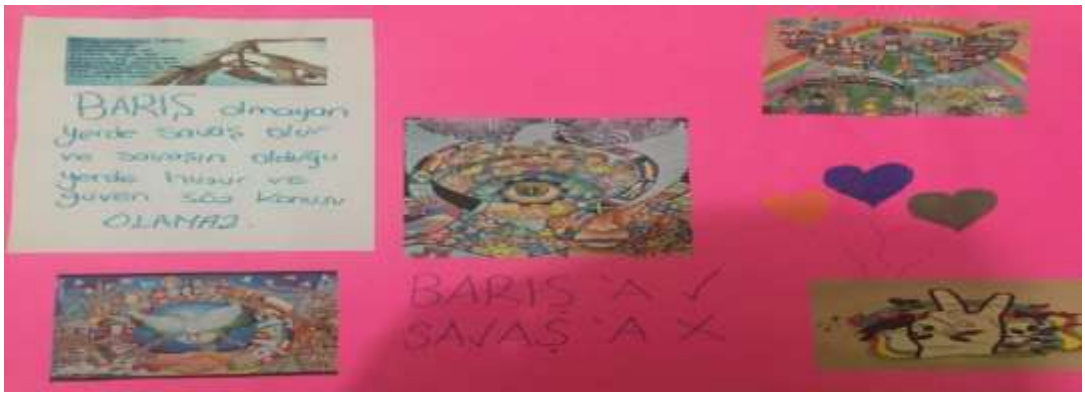
Tablo 4.7'de yer alan verileri incelediğimiz zaman deney grubunun Barış Değer Ölçeğinin alt boyutlarından "savaş ve şiddet karşıtlığı" aldığı son test aritmetik ortalaması 34.25, kontrol grubunun son test aritmetik ortalaması 30 olarak görülmektedir. Bu veriler deney grubunun aritmetik ortalamasının kontrol gurubundan 4.25 puan daha yüksek olduğunu göstermektedir. İki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda aritmetik ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir [$t_{(68)}$= 3.149; $p<0.05$]. Bu bulgulardan yola çıkarak güncel olaylarla Sosyal Bilgiler öğretiminin savaş ve şiddet alt boyutunun deney grubu lehine yükselmesine olumlu katkıda bulunduğu görülmektedir. Bu ifadeyi görüşme sonunda elde edilen nitel veriler de desteklemektedir. Bu çerçevede elde edilen nitel veriler alt boyutların ve alt boyutların oluşturulmasını sağlayan görüşler Tablo 4.8'de verilmiştir.

Tablo 4.8:Şiddet ve savaş karşıtlığı alt boyutuna ilişkin öğrenci görüşleri

Tema	Alt boyut	Doğrudan Alıntı (Öğrenci görüşü)
Savaş ve Şiddet Karşıtlığı		Ö1: **“** *Savaşlar, insanı çok zor durumda bırakıyor.”*
		Ö6: *“Dünya barışı eğer sağlanmak isteniliyorsa savaşlar yapılmamalı.”*
		Ö8: *“Bence anlamsız olmayan bir şey için savaş çıkarıyorlar.”*
		Ö7: *“Barış içinde yaşamanın nesi zor ki sanki.”*
		Ö10: *“ Dünyayı koruyacakta biziz mahvedecekte”*
		Ö9: *“Yurtta sulh, cihanda sulh.”*
		Ö5: *“Dünyada barış yok savaş var.”*

Tablo ‘da verilen öğrenci görüşleri öğrencilerin savaş ve şiddete karşı olduklarını açıkça ifade etmekte ve savaş ve şiddet alt boyutunun yüksek çıktığını açıklamaktadır. Öğrenciler savaşın anlamsız ve birçok sonuca sebep olduğunu da dile getirmiştir. Tablo 4.7 ve Tablo 4.8’in sonuçlarını genel olarak değerlendirdiğimizde deney grubu lehine öğrencilerin barış değer düzeyinin yüksek olduğunu ve savaş ve şiddet istemediklerini göstermektedir. Bu sonuçlara göre güncel olaylarla Sosyal Bilgiler öğretiminin işlenmesi öğrencilerin savaş ve şiddet karşıtlığı düzeyinin sağladığını söyleyebiliriz. Ayrıca Fotoğraf 4.4, 4.5, 4.6’daki veriler incelendiğinde nicel verilerle örtüşmektedir.

Fotoğraf 4.4:

Fotoğraf 4.5:

SAVAŞTAN KAÇANLARA EV EDİNME VAKFI

KURULUŞ YERİ: Adnan Menderes Ortaokulu

KURULUŞ TARİHİ: 13 mayıs 2015

KURULUŞ NEDENİ: Savaştan kaçan sivilleri ihtiyaçlarını karşılayacak, bir eve yerleştirmek. Ve bir iş edinene kadar (kendi ihtiyaçlarını karşılayana kadar) orada tutmak.

ÇALIŞMA ALANLARI:

- İnsanların evsiz kalmasını önlemek amacıyla;
- Başka ülkeden geldikleri için onları işe almazlar. Ev kiralamalarına veya satın almalarına izin vermez, ön yargılı davranırlar.
- İnsanlar bu şekilde ön yargılı davrandıkları için iş bulamazlar, iş bulamayınca ev kiralayamazlar, ev kiralayamayınca da sokaklar ve dilenci vb. işlere başlarlar.

Ve bende bu sorunları önlemek için "savaştan kaçanlara ev edinme vakfını kurdum.

SKEEV

Fotoğraf 4.6:

Ayrıca Fotoğraf 4.4, 4.5, 4.6'daki deney grubuna uygulanan etkinlikler sonucu oluşan öğrenci ürünleri incelendiğinde öğrencilerin barış değerinin alt boyutu savaş ve şiddet karşıtlığına yönelik olarak barışı temsil eden güvercini sembolize etmeleri, sivillerin korunmasına karşı duyarlılıkları ve barış ve savaş ortamlarını karşılaştırarak savaşın zararlarına vurgu yapmaları Tablo 4.15'deki nicel sonuçları ve Tablo 4.16'daki öğrenci görüşlerini destekler niteliktedir.

Hipotez 1.3: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin "hoşgörü ve eşitlik" alt boyutundan aldıkları son test puanları arasında deney grubunun lehine olmak üzere istatiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 4.9: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin "hoşgörü ve eşitlik" alt boyutu son test puanlarına yönelik gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları

Grup	n	$\overline{x}$	Ss	Sd	t	p
Deney	36	24,61	2,891	68	2,639	,010
Kontrol	34	22,25	3,594			

Tablo 4.9'da yer alan verileri incelediğimiz zaman deney grubunun Barış Değer Ölçeğinin alt boyutlarından "hoşgörü ve eşitlik" aldığı son test aritmetik ortalamasının 24.61, kontrol grubunun son test aritmetik ortalamasının 22.25 olduğu görülmektedir. Bu veriler deney grubunun aritmetik ortalamasının kontrol gurubundan 2.36 puan daha yüksek olduğunu göstermektedir. İki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda aritmetik ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir [$t_{(68)}$= 2.921; $p<0.05$]. Tablo 4.9'dan yola çıkarak güncel olaylarla Sosyal Bilgiler öğretiminin barış değer düzeyinin alt boyutu hoşgörü ve eşitlik boyutunun deney grubu lehine yükselmesine olumlu katkıda bulunduğu görülmektedir. Bu ifadeyi görüşme sonunda elde edilen nitel veriler de desteklemektedir. Bu çerçevede elde edilen nitel veriler alt boyutların ve alt boyutların oluşturulmasını sağlayan ve destekleyen öğrenci görüşleri Tablo 4.10'da verilmiştir.

Tablo 4.10: Hoşgörü ve eşitlik alt boyutuna ilişkin öğrenci görüşleri

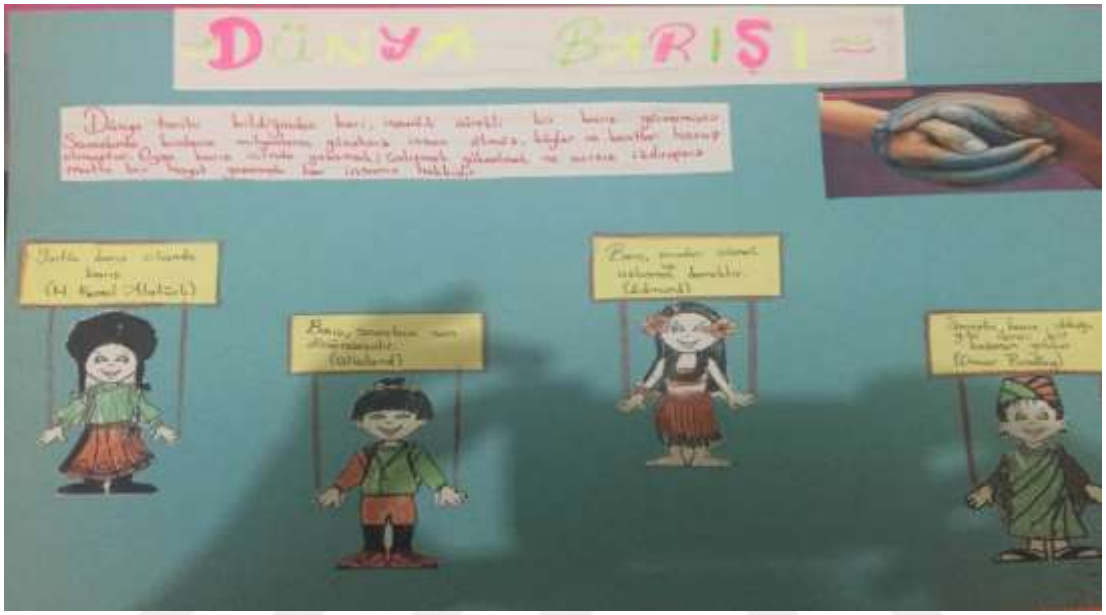
Tema	Alt boyut	Doğrudan Alıntı (Öğrenci görüşü)
	Hoşgörü ve Eşitlik	Ö10: "*Herkese eşit davranırdım. Her insana saygı ve sevgi gösteririm."* Ö12: *"Devlet adamları ve insanlar barışı güzel bir şekilde sağlamalılar. Adalet uygun bir şekilde sağlanmalı. Haksızlığa göz yumulmamalı."* Ö7: *"Adaletli olsunlar, barışçıl olsunlar. Kavgayı çözüm amaçlı görmesinler."* Ö4: *"Adaletli ve kötülük olmayan bir dünya. Hoşgörü ve sevgi dolu olunmalı."* Ö2: *"İnsanlara, insancıl olmamız gerektiğini sevgi dolu barış içinde yaşamamız gerektiğini duyuruyorum."* Ö1: *"Irkçılığı engellersek birçok sorun ortadan kalkar. Hak yememeliyiz. Birinin hakkını yersek birçok sorun olabilir."* Ö3: *"Daha insaflı olsunlar, yeter!"*

Tablo 4.10'da barış değerinin hoşgörü ve eşitlik alt boyutuna ilişkin verilen öğrenci görüşleri öğrencilerin barış ortamının oluşması için hoşgörü ve eşitlik çerçevesinde davranmanın gerekliliğinin farkında olduğunun göstergesidir. Öğrenciler görüşlerinde barış ortamının sağlanması ve devam ettirilebilmesi için hangi durumlardan kaçınılması gerektiğini ve hoşgörü ve eşitlik kavramına karşı oluşturdukları ölçütlerden adalet, sevgi, insanca yaşama düşüncelerini açık bir şekilde ifade etmiştir.

Tablo 4.9 ve Tablo 4.10'da verilen bulgular Hipotez 1.3'e yönelik bulgulara baktığımızda barış değer düzeyinin hoşgörü ve eşitlik alt boyutunun deney grubu lehine kontrol grubundan yüksek olduğunu görmekteyiz. Bulgular ve öğrenci görüşleri istatiksel olarak farkın ortaya çıkmasını desteklemedir. Güncel olaylarla Sosyal Bilgiler

öğretiminin öğrencilerin hoşgörü ve eşitlik boyutuna ilişkin katkısının olumlu olduğu görülmektedir. Fotoğraf 4.7'de ortaya çıkan sonuçlar incelendiğinde nicel verilerde oluşan anlamlı farklılaşmayı kanıtlar niteliktedir.

Fotoğraf 4.7:

Fotoğraf 4.7'deki deney grubuna uygulanan etkinlikler sonucu oluşan öğrenci ürünlerini incelendiğinde öğrencilerin barış değerinin alt boyutu hoşgörü ve eşitlik yönelik olarak farklı ulusları bir görmeleri, önemli kişilerin sözleri ile bu fikirlerini destekleyerek ortaya koymaları ve kardeşlik vurgusunu ortaya koymaları Tablo 4.9'daki t-testi sonuçlarını ve Tablo 4.10'daki öğrenci görüşlerini destekler niteliktedir.

Hipotez 1.4: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin "duyarlılık" alt boyutundan aldıkları son test puanları arasında deney grubunun lehine olmak üzere istatiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 4.11: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin "duyarlılık" alt boyutu son test puanlarına yönelik gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları

Grup	n	$\overline{x}$	Ss	Sd	t	p
Deney	36	20,30	2,278	68	4,208	,000
Kontrol	34	17,85	2,595			

Tablo 4.11'deyer alan verileri incelediğimiz zaman deney grubunun Barış Değer Ölçeğinin alt boyutlarından "duyarlılık" aldığı son test aritmetik ortalamasının 20.30, kontrol grubunun son test aritmetik ortalamasının 17.85olduğu görülmektedir. Bu veriler deney grubunun aritmetik ortalamasının kontrol gurubundan 2.45 puan daha yüksek olduğunu göstermektedir. İki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda aritmetik ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir [$t_{(68)}$4,208; $p<0.05$]. Tablo 4.11'den yola çıkarak güncel olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanımın barış değer ölçeğinin hoşgörü ve eşitlik boyutunun deney grubu lehine yükselmesine olumlu katkıda bulunduğu görülmektedir. Bu ifadeyi görüşme sonunda elde edilen nitel veriler de desteklemektedir. Bu çerçevede elde edilen nitel veriler alt boyutların ve alt boyutların oluşturulmasını sağlayan ve destekleyen öğrenci görüşleri Tablo 4.12'de verilmiştir.

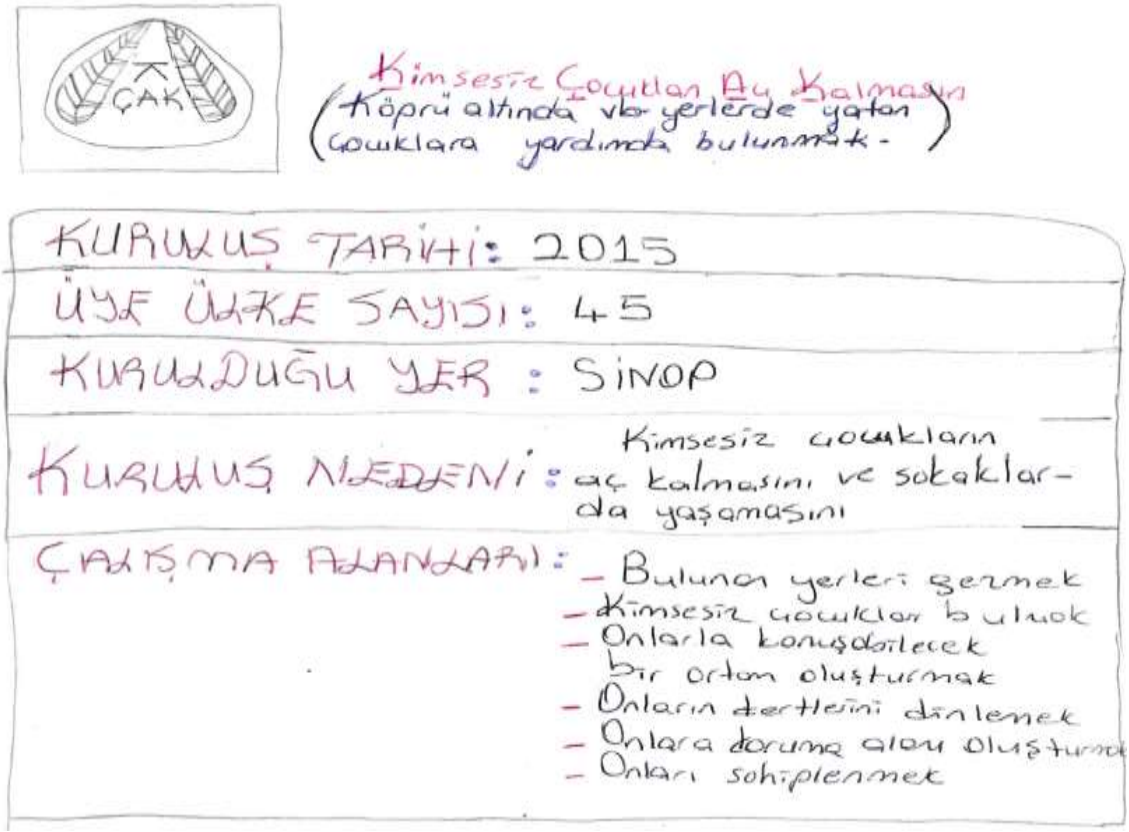
Tablo 4.12: Duyarlılık alt boyutuna ilişkin öğrenci görüşleri

Tema	**Alt boyut**	**Doğrudan Alıntı (Öğrenci görüşü)**
	Duyarlılık	Ö11: *"Küresel ısınmayı önlemek için kurulan kurumlara destek vermeliyiz."* Ö12: (Ulusal kuruluşlar) *"Daha çok kuruluş açılıp görevleri çoğaltılmalı."* Ö1: *"En çok aklımda kalan Suriye'deki insanların açlığı biz burada tok yatarken orada insanlar savaşlarla uğraşıyorlar."* Ö2: "*Herkes başkasını düşünse yeter."* *Ö3:"Empati kurmayı unuttuk galiba."* Ö6: *"En önemli sorunun ben sokakta kalmış evi olmayan aç çocuklar olduğunu düşünüyorum. Onlar için vakıflar açılabilir. Zaten benim en büyük hayallerimden biri sokakta kalmış çocuklar için bir vakıf kurmak."* Ö10: *"Birlik olursak birçok sorun yok olur."*

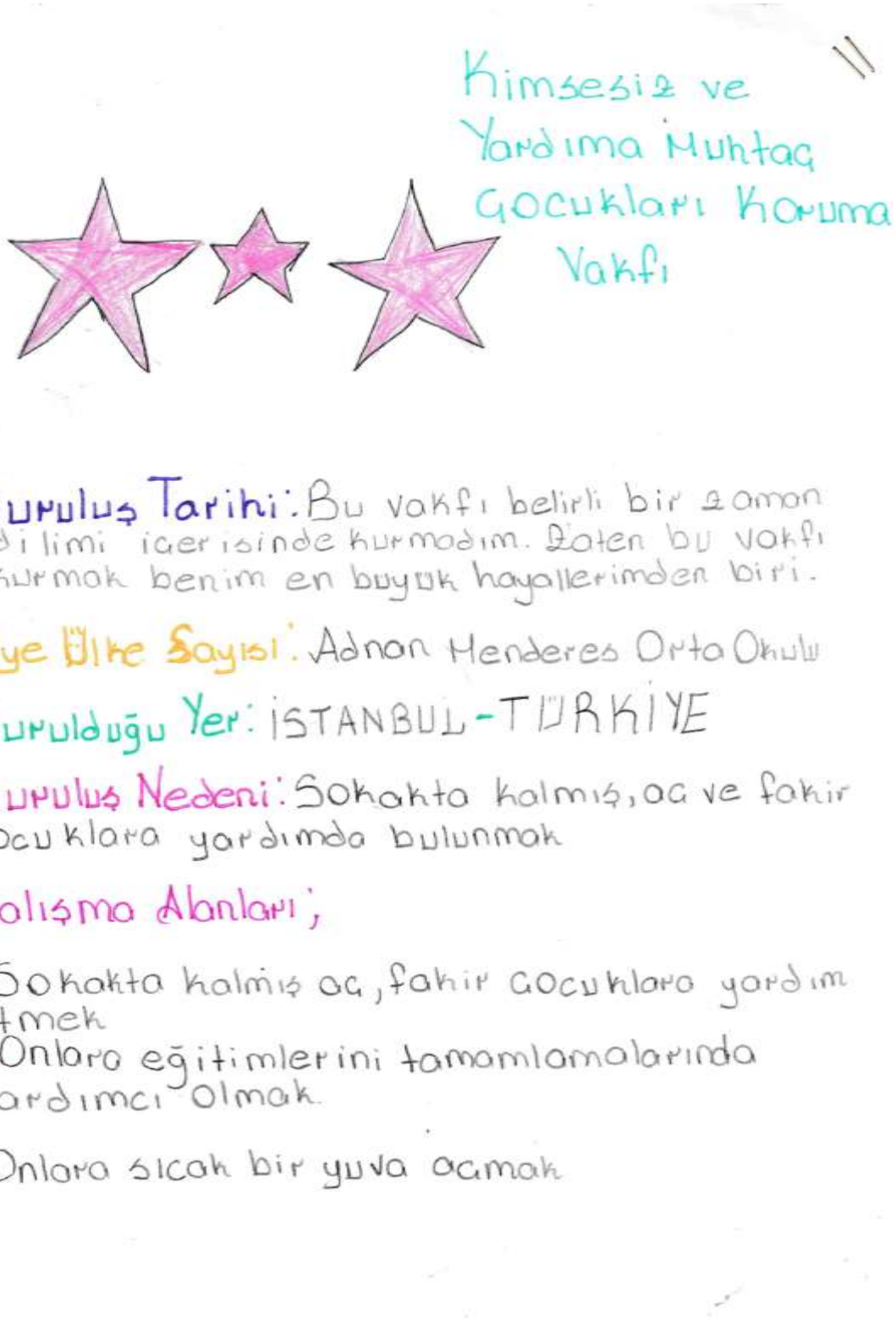
Tablo 4.12'de verilen öğrenci görüşleri deney grubunun kontrol grubuna göre daha olumlu sonuçlar elde etmesini desteklemektedir. Öğrenciler dünya sorunlarına olan farkındalığa sahip olmak ile birlikte, sorunların getirdiği diğer olumsuzlukların da farkındadır. Bu görüşler öğrencilerin sorunlara karşı çözüm önerileri sunarak etrafında olup bitene duyarlılık gösterme becerisinin oluştuğunu göstermektedir. Nitel veriler öğrencilerin barış değer düzeyinin alt boyutu olan duyarlılık düzeyinin istatiksel açıdan olumlu olarak etki ettiğini destekler niteliktedir.

Hipotez 1.4'e yönelik Tablo 4.11 ve Tablo 4.12'deki bulgular güncel olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanımın deney grubunun duyarlılık düzeyinin kontrol grubundan istatiksel fark olarak daha yüksek çıktığını göstermektedir. Fotoğraf 4.8, 4.9, 4.10 ve 4.11'deki öğrenci ürünleri incelendiğinde ortaya koyulan sonuçlar öğrencilerin duyarlılık düzeyinin deney grubuna lehine anlamlı farklılaştığını destekler niteliktedir.

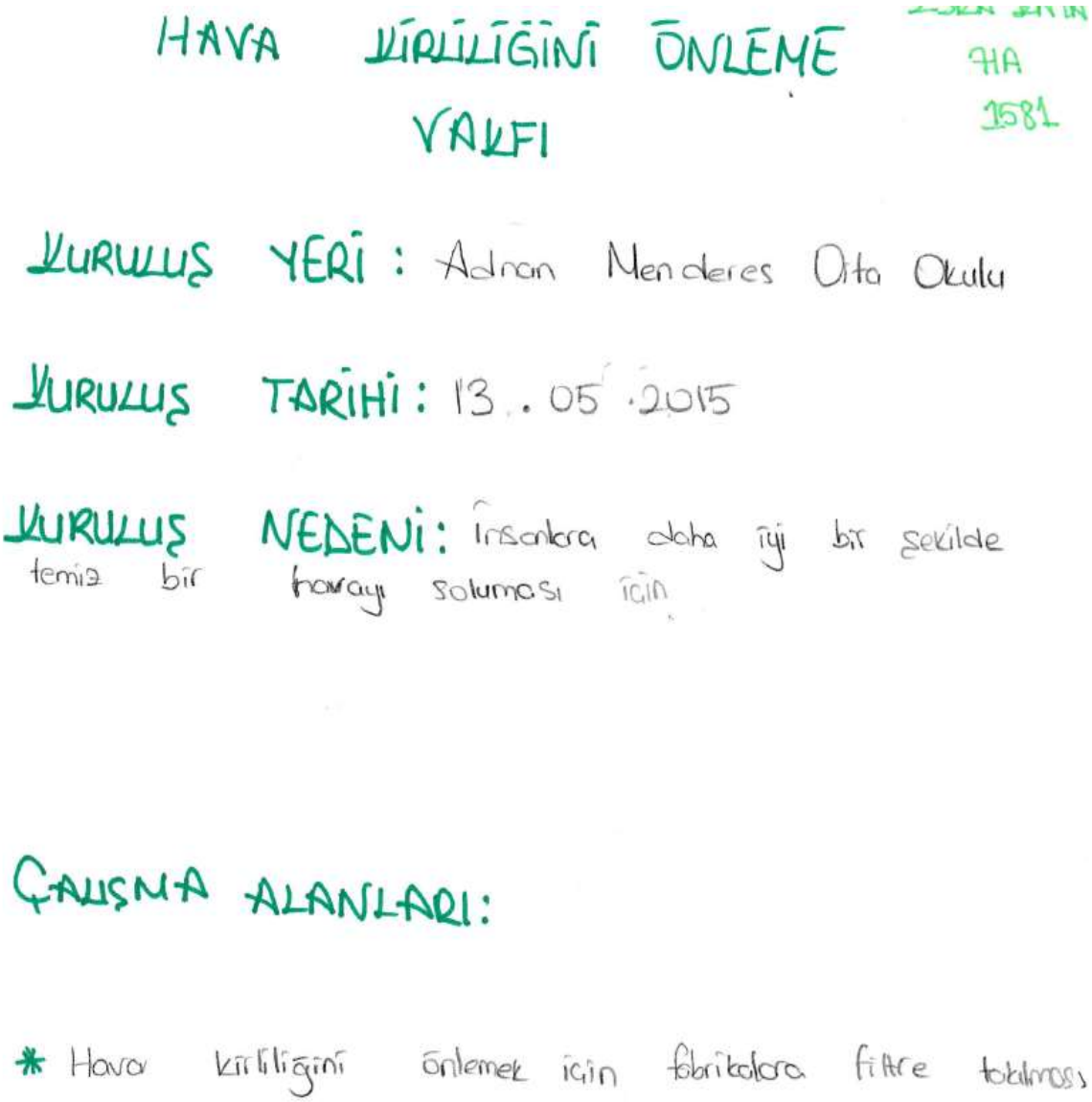
Fotoğraf 4.8:

Fotoğraf 4.9:

Kimsesiz ve
Yardıma Muhtaç
Çocukları Koruma
Vakfı
Kuruluş Tarihi: Bu vakfı belirli bir zaman dilimi içerisinde kurmadım. Zaten bu vakfı kurmak benim en büyük hayallerimden biri.
Üye Ülke Sayısı: Adnan Menderes Orta Okulu
Kurulduğu Yer: İSTANBUL-TÜRKİYE
Kuruluş Nedeni: Sokakta kalmış, aç ve fakir çocuklara yardımda bulunmak
Çalışma Alanları;
-Sokakta kalmış aç, fakir çocuklara yardım etmek
-Onlara eğitimlerini tamamlamalarında yardımcı olmak
-Onlara sıcak bir yuva açmak

Fotoğraf 4.10:

Fotoğraf 4.11:

Dünya İşçi kurumu hakların savunuyor
İşçilerin iş güvenliğini sağlayan bir kurum.

Kuruluş Tarihi = 13 Mayıs 2015
Üye Ülke Sayısı = 95
Kurulduğu Yer = İstanbul/Türkiye
Kuruluş Nedeni = İşçilerin dayıma güvenliğini sağlamak
Çalışma Alanları = Dünya iş kurumu alanında Uluslar arası nitelik taşıyan çalışmalarda yönetici ve koordinatör olarak hareket etmek.

Fotoğraf 4.8, 4.9, 4.10 ve 4.11'deki deney grubuna uygulanan etkinlikler sonucu oluşan öğrenci ürünlerini incelendiğinde öğrencilerin barış değerinin alt boyutu duyarlılığa yönelik olarak evsizlere, yoksullara, iş güvenliğine, hava kirliliğine yönelik sivil toplum örgütleri oluşturmaları Tablo 4.11'deki nicel sonuçları ve Tablo 4.12'deki nitel sonuçları destekler niteliktedir.

4.2. Akademik Başarıya Yönelik Bulgular ve Yorum

Hipotez 2: Güncel olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanımı öğrencilerin akademik başarısı üzerinde etkilidir. Bu genel hipotez kapsamında aşağıdaki hipotezler test edilmiş ve elde edilen bulgular ilgili hipotezden sonra verilmiştir.

Hipotez 2.1: Güncel olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanımı akademik başarı erişi düzeyinde istatiksel açıdan anlamlı olacak biçimde etkilidir. Bu hipotez;

a) deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin başarı testinden aldıkları son test puanları,

b) deney grubunda bulunan öğrencilerin ön test ve son test puanları,

c) deney grubunda bulunan öğrencilerin ön test ve kalıcılık testi puanları arasındaki ilişkiye bakılarak sınanmıştır. Bu işlemler sonucunda elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.13: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin akademik başarı testinden aldıkları ön test ve son test puanlarına yönelik bağımsız gruplar t-testi sonuçları

	Ön Test						**Son Test**				
Grup	n	$\overline{x}$	Ss	Sd	t	p	$\overline{x}$	Ss	Sd	t	p
Deney	35	35,14	13,692	68	-,566	,573	72,85	13,735	68	4,218	,000
Kontrol	35	37,28	17,712				56	19,243			

Tablo 4.13'de deney ve kontrol grubuna ait ön-son test başarı puanlarına ait bilgiler verilmiştir. Veriler incelendiğinde ön test aritmetik ortalama puanı 35.14 olan deney grubunun son test ortalama puanın 72.85 olarak hesaplandığı kontrol grubunun ise ön test aritmetik ortalama puanı 37.28 son test aritmetik ortalama puanının 56 olarak hesaplandığı görülmektedir. Tablo 4.13 deney grubunun son test aritmetik ortalamasının

72,85 kontrol grubunun 56 olduğu ifade edilmektedir. Bu veriler deney grubunun aritmetik ortalamasının kontrol grubundan 16.85 puan daha yüksek olduğunu göstermektedir. İki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda aritmetik ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir [$t_{(68)}$=4,218; p<0.05]. Bu veriler ışığında güncel olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına olumlu katkı sağladığını söyleyebiliriz.

Tablo 4.14: Deney grubunda bulunan öğrencilerin akademik başarı testinden aldıkları ön test ve son test puanlarına yönelik bağımlı gruplar t-testi sonuçları

Deney	**n**	$\overline{x}$	**Ss**	**Sd**	**t**	**p**
Ön Test	35	35,14	13,692	34	-13,515	,000
Son Test	35	72,85	13,735			

Tablo 4.14'de akademik başarı testine yönelik deney grubuna ait ön ve son test aritmetik ortalamaları verilmiştir. Bu değerlere bakıldığı zaman deney grubunun ön test aritmetik ortalama puanı 35.14, son test aritmetik ortalama puanı 72.85 olduğunu görmekteyiz. Bu bulgular son test puanının ön test puanından çok yüksek çıktığını ifade etmektedir. İki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda aritmetik ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir [$t_{(34)}$=-13,515; p<0.05]. Bu tespit öğrenme sürecinin olumlu katkı sağladığını ve öğrencilerin başarı puanlarının artış gösterdiğini ifade etmektedir.

Tablo 4.15: Deney grubunda bulunan öğrencilerin akademik başarı testinden aldıkları ön test ve kalıcılık testi puanlarına yönelik bağımlı gruplar t-testi sonuçları

Deney	**n**	$\overline{x}$	**Ss**	**Sd**	**t**	**p**
Ön Test	35	35,14	13,692	34	-10,172	,000
Kalıcılık	35	65,14	11,725			

Tablo 4.15'de akademik başarı testine yönelik deney grubuna ait ön test ve kalıcılık testi aritmetik ortalamaları verilmiştir. Bu değerlere bakıldığı zaman deney grubunun ön test aritmetik ortalama puanı 35.14, kalıcılık testi aritmetik ortalama puanının 64.14

olduğunu görmekteyiz. Bu bulgular kalıcılık testi puanının ön test puanından çok yüksek çıktığını ifade etmektedir. İki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda aritmetik ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir [$t_{(34)}$=-10,172; $p<0.05$]. Bu tespit öğrenme sürecinin olumlu katkı sağladığını ve öğrencilerin başarı puanlarının artış gösterdiğini ifade etmektedir.

Tablo 4.13, Tablo 4.14 ve Tablo 4.15'deki bulguları beraber bakıldığında bulguların deney grubunu lehine olumlu olduğunu gösterir ve güncel olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanımının akademik başarıya katkısı tablolarda verilen istatiksel fark ile desteklenmektedir.

Hipotez 2.2: Güncel olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanımının akademik başarı testinin kalıcılığı üzerinde son test ve kalıcılık testi puanları arasında kalıcılık testi lehine anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 4.16: Deney grubunda öğrencilerin başarı testinin son test ve kalıcılık testi puanlarına yönelik aldıkları bağımlı gruplar t-testi sonuçları

Deney	n	$\overline{x}$	Ss	Sd	t	p
Kalıcılık	35	65,14	11,725	34	-2,735	,010
Son Test	35	72,85	13,735			

Tablo 4.16'da akademik başarı testine yönelik deney grubuna ait kalıcılık ve son test aritmetik ortalamaları verilmiştir. Bu değerlere bakıldığı zaman deney grubunun kalıcılık testi aritmetik ortalama puanı 65.14, son test aritmetik ortalama puanı 72.85 olduğunu görmekteyiz. Bu bulgular son test puanının kalıcılık testi puanından 7.71 değerinde daha yüksek çıktığını ifade etmektedir. Deney grubunun aritmetik ortalamaları arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan bağımlı gruplar t-testi sonucunda aritmetik ortalamalar arasındaki farkın son test lehine anlamlı olduğu tespit edilmiştir [$t_{(34)}$=-2,735; $p<0.05$]. Bu tespit öğrenme sürecinin olumlu katkı sağladığını fakat geçen zamanın öğrencilerin başarı puanlarına ait aritmetik ortalamalarının son teste göre düşüş gösterdiğini ifade etmektedir.

4.3. Barış Değer Ölçeğine Yönelik Kalıcılık Testine Ait Bulgular ve Yorum

Hipotez 3: Güncel olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanımını barış değerinin kalıcılığı üzerinde etkilidir. Bu genel hipotez kapsamında aşağıdaki hipotezler test edilmiş ve elde edilen bulgular ilgili hipotezden sonra verilmiştir.

Hipotez 3.1: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Ölçeğinin bütününden aldıkları kalıcılık testi puanları arasında deney grubunun lehine olmak üzere istatiksel açıdan anlamlı bir fark vardır.

Tablo 4.17: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Ölçeğinin bütününden aldıkları kalıcılık testi puanlarına yönelik bağımsız gruplar t-testi sonuçları

Grup	**n**	$\overline{X}$	**Ss**	**Sd**	**t**	**p**
Deney	36	78,38	8,748	68	3,712	,000
Kontrol	34	70,76	8,417			

Tablo 4.17'de verilen değerlere göre deney grubunun kalıcılık testi ortalaması 78.38, kontrol grubunun kalıcılık testi ortalaması 70.67 olarak bulunmuştur. Bu bulgular kalıcılık testi puanını 7.71 değerinde daha yüksek çıktığını ifade etmektedir. Barış ölçeğinin bütününden İki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda aritmetik ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir [$t_{(68)}$=3,712; $p<0.05$]. Tablo 4.17'e göre güncel olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanımı öğrencilerin barış değer düzeylerinin kalıcılığına olumlu etki yaptığını göstermektedir.

Hipotez 3.2: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Ölçeğinin "şiddet ve savaş karşıtlığı" alt boyutundan aldıkları kalıcılık testi puanları arasında deney grubunun lehine olmak üzere istatiksel açıdan anlamlı bir fark vardır.

Tablo 4.18: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Ölçeğinin "şiddet ve savaş karşıtlığı" alt boyutundan aldıkları kalıcılık testi puanına yönelik bağımsız gruplar t-testi sonuçları

Grup	n	$\overline{x}$	Ss	Sd	t	P
Deney	36	33,08	4,423	68	2,849	,006
Kontrol	34	29,76	5,303			

Tablo 4.18'de verilen değerlere göre deney grubunun kalıcılık testi ortalaması 33.08, kontrol grubunun kalıcılık testi ortalaması 29.76 olarak bulunmuştur. Bu veriler deney grubunun aritmetik ortalamasının kontrol gurubundan 3.32 puan daha yüksek olduğunu göstermektedir. Barış ölçeğinin alt boyutu şiddet ve savaş karşıtlığından alınan iki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda aritmetik ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir [$t_{(68)}$=2,849; $p<0.05$]. Tablo 4.18'e göre güncel olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanımı öğrencilerin barış değer ölçeğinin "şiddet ve savaş karşıtlığı" alt boyutuna ait kalıcılığına olumlu etki yaptığını göstermektedir. Değer grubunun şiddet ve savaş karşıtlığı konusunda daha kalıcı düzeye sahip olduğunu ifade etmektedir.

Hipotez 3.3: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Ölçeğinin "hoşgörü ve eşitlik" alt boyutundan aldıkları kalıcılık testi puanları arasında deney grubunun lehine olmak üzere istatiksel açıdan anlamlı bir fark vardır.

Tablo 4.19: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Ölçeğinin "hoşgörü ve eşitlik" alt boyutundan aldıkları kalıcılık testi puanına yönelik bağımsız gruplar t-testi sonuçları

Grup	n	$\overline{x}$	Ss	Sd	t	p
Deney	36	25	2,868	68	2,992	,004
Kontrol	34	22,85	3,134			

Tablo 4.19'da verilen değerlere göre deney grubunun kalıcılık testi ortalaması 25, kontrol grubunun kalıcılık testi ortalaması 22.85 olarak bulunmuştur. Bu veriler deney grubunun aritmetik ortalamasının kontrol gurubundan 2.15 puan daha yüksek olduğunu göstermektedir. Barış Değer Ölçeğinin hoşgörü ve eşitlik alt boyutundan alınan iki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda aritmetik ortalamalar arasındaki

farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir [$t_{(68)}$=2,992; p<0.05]. Tablo 4.27'e göre güncel olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanımı öğrencilerin barış değer ölçeğinin "hoşgörü ve eşitlik" alt boyutuna ait kalıcılığına olumlu etki yaptığını göstermektedir. Değer grubunun hoşgörü ve eşitlik konusunda daha kalıcı düzeye sahip olduğunu ifade etmektedir.

Hipotez 3.4: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Ölçeğinin "duyarlılık" alt boyutundan aldıkları kalıcılık testi puanları arasında deney grubunun lehine olmak üzere istatiksel açıdan anlamlı bir fark vardır.

Tablo 4.20: Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Ölçeğinin "duyarlılık" alt boyutundan aldıkları kalıcılık testi puanına yönelik bağımsız gruplar t-testi sonuçları

Grup	n	$\overline{x}$	Ss	Sd	t	p
Deney	36	20,30	2,983	68	3,157	,002
Kontrol	34	18,14	2,720			

Tablo 4.20'de verilen değerlere göre deney grubunun kalıcılık testi ortalaması 20.30, kontrol grubunun kalıcılık testi ortalaması 18.14 olarak bulunmuştur. Bu veriler deney grubunun aritmetik ortalamasının kontrol gurubundan 2.16 puan daha yüksek olduğunu göstermektedir. Barış Değer Ölçeğinin duyarlılık alt boyutundan alınan iki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda aritmetik ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir [$t_{(68)}$=2,992; p<0.05]. Tablo 4.20'e göre güncel olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanımı öğrencilerin barış değer ölçeğinin "duyarlılık" alt boyutuna ait kalıcılığına olumlu etki yaptığını göstermektedir. Değer grubunun duyarlılık konusunda daha kalıcı düzeye sahip olduğunu ifade etmektedir.

Alt Amaç 3.5: Deney grubunda bulunan öğrencilerin Barış Ölçeğinin bütününden ve alt boyutlarından aldıkları son test puanlarının aritmetik ortalaması ile kalıcılık testi puanlarının aritmetik ortalaması arasında kalıcılık testi lehinde olmak üzere istatiksel açıdan anlamlı bir farklılık vardır. Bu hipotez bağımlı grup t-testi ile sınanmıştır. İlgili analizin sonuçları aşağıda Tablo 4.21'de verilmiştir.

Tablo 4.21: Deney grubunda bulunan öğrencilerin Barış değeri düzeylerinin kalıcılığına yönelik gerçekleştirilen bağımlı grup t-testi sonuçları

Barış Değer Ölçeği		**n**	$\overline{x}$	**Ss**	**Sd**	**t**	**p**
Bütünü	Son Test	36	77,50	8,381	35	,445	,659
	Kalıcılık Testi	34	78,38	8,748			
Şiddet ve Savaş Karşıtlığı	Son Test	36	34,25	4,305	35	-1,068	,293
	Kalıcılık Testi	34	33,08	4,423			
Hoşgörü ve Eşitlik	Son Test	36	24,61	2,891	35	,613	,544
	Kalıcılık Testi	34	25,00	2,868			
Duyarlılık	Son Test	36	20,30	2,278	35	,000	1,000
	Kalıcılık Testi	34	20,30	2,983			

Tablo 4.21'de yer alan bulgular incelendiğinde genel olarak geçen zamana karşı kalıcılık testi puanının aritmetik ortalamasının son test puanının aritmetik ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin;

a) Barış Ölçeğinin bütününden aldıkları kalıcılık testi ve son test puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını [$t_{(35)}$= 0,445; p>.05],

b) Barış Ölçeğinin "şiddet ve savaş karşıtlığı" alt boyutuna ait kalıcılık testi ve son test puanlarının aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını [$t_{(35)}$= -1,068; p>.05],

c)Barış Ölçeğinin "hoşgörü ve eşitlik" alt boyutuna ait kalıcılık testi ve son test puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını [$t_{(35)}$= 0,613; p>.05],

d) Barış Ölçeğinin "duyarlılık" alt boyutundan aldıkları kalıcılık testi ve son test puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını [$t_{(35)}$= 0,000; p>.05], çıkarabilmekteyiz. Bu verilere göre uygulamadan sonra öğrencilerin barış değer düzeylerinin yükseldiğini görebilmekteyiz fakat bu artış anlamlı bir istatiksel farkı işaret etmemektedir.

Bu artış oranı anlamlı olmasa da güncel olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanımı açısından olumlu bir göstergedir.

BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada güncel olayların Sosyal Bilgiler Öğretiminde kullanımın akademik başarıya ve barış değer düzeyinin gelişimine etkisini tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda elde edilen nicel verilerin analiz edilmesiyle aşağıda belirtilen sonuçlar elde edilmiştir.

5.1.1 Barış Değer Düzeyine İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

1.Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin bütününden aldıkları son test puanlarının aritmetik ortalamaları arasında deney grubunun lehinde olmak üzere anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

2.Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin "Şiddet ve Savaş Karşıtlığı" alt boyutundan aldıkları son test puanlarının aritmetik ortalamaları arasında deney grubunun lehinde olmak üzere anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

3.Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin "Hoşgörü ve Eşitlik" alt boyutundan aldıkları son test puanlarının aritmetik ortalamaları arasında deney grubunun lehinde olmak üzere anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

4.Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin "Duyarlılık" alt boyutundan aldıkları son test puanlarının aritmetik ortalamaları arasında deney grubunun lehinde olmak üzere anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

5.Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeği boyutundan aldıkları son test ve kalıcılık puanlarının aritmetik ortalamaları arasında deney grubunun lehinde olmak üzere anlamlı bir ilişki olmadığı tespit sonucuna varılmıştır.

6. Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin "Şiddet ve Savaş Karşıtlığı" alt boyutundan aldıkları son test ve kalıcılık testi

puanlarının aritmetik ortalamaları arasında deney grubunun lehinde olmak üzere anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

7.Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin "Hoşgörü ve Eşitlik" alt boyutundan aldıkları son test ve kalıcılık testi puanlarının aritmetik ortalamaları arasında deney grubunun lehinde olmak üzere anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır.

8. Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Barış Değer Ölçeğinin "Duyarlılık " alt boyutundan aldıkları son test ve kalıcılık testi puanlarının aritmetik ortalamaları arasında deney grubunun lehinde olmak üzere anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmada toplanan nitel veriler de yukarıda verilen sonuçları desteklemektedir. Bu çerçevede nicel ve nitel verilerin analizinde, sosyal bilgiler dersinde güncel olayların hem erişi hem de kalıcılık düzeyinde istatistiksel açıdan manidar olmak üzere, öğrencilerin;

a.) barış değer düzeylerinin yükselmesini,

b.) barış değerinin alt boyutu olan savaş ve şiddet karşıtlığı değerlerine yönelik düzeylerinin yükselmesini,

c.) barış değerinin alt boyutu olan hoşgörü ve eşitlik değer düzeylerinin yükselmesini,

d.) barış değerinin alt boyutu olan duyarlılık düzeylerinin yükselmesini, olumlu yönde etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretimin niteliğinin arttırılmasında, öğrenilen bilgilerle günlük yaşam arasındaki engellerin büyük ölçüde kaldırılmasında önemli bir yeri vardır (Arın ve Deveci, 2007, s. 184). Elde edilen sonuçlar güncel olayların sosyal bilgiler dersinde kullanılmasının değer düzeyini olumlu yönde etkilediğini (Ünlüer ve Yaşar, 2012; Gedik, 2010; Kabapınar ve Baysal, 2004; Deveci ve Arın, 2008;Çelikkaya ve Yakar, 2015) vurgulayan ilgili literatür ve araştırma sonuçları ile örtüşmektedir.

“Sosyal Bilgiler dersinin duyuşsal alana yönelik hedefleri de ihtiva eden bir ders olması sebebiyle, bu ders, aracılığı ile öğrencilere bazı değerlerin edindirilmesi amaçlanmaktadır” (Katılmış, 2010, s. 259). Güncel olayların öğretim amaçları sosyal bilgilerin etkin demokratik vatandaş yetiştirme amacıyla ortak noktada kesişmektedir. Güncel olayların kullanıldığı öğretim uygulamaları, öğrencilere dünyada ve kendi ülkelerinde meydana gelen fiziksel ya da toplumsal yönden hızlı değişimleri, gelişmeleri takip etmeleri, bilgi sahibi olmaları hususunda farkındalık ve duyarlılık kazandırmaktır. Bu sebeple Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan ve geçmişteki klasik anlatım yönteminin yerine dersi, daha renkli hale getirebilecek yeni öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılması gerekmektedir (Kan, 2006, s. 538). Barış değeri ile ilgili araştırma sonuçları da güncel olayların kullanımının bu amaçlara yönelik hedefleri sağlamaya katkı sağlaması açısından örtüşmektedir.

Deveci ve Arın (2008) tarafından gerçekleştirilen araştırmada öğrencilerin güncel olayların kullanımına ilişkin görüşlerinin olumlu yönde olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca öğrenciler araştırmaya göre güncel olaylarla öğrenmenin eğlenceli bir yol olduğunu düşünmektedir. Bu araştırmaya bakılarak güncel olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanımın barış değer düzeyine etkisini de destekler nitelikte ve elde edilen araştırma sonuçları ile örtüşmektedir.

Türk Milli Eğitimi’nin ve Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarında insan haklarına saygılı, demokrasiyi içselleştirmiş, şiddet ve saldırıya karşı olan, tebessüme değer veren bireyler yetiştirmek amaç edinilmiştir. Bu araştırmanın sonuçlarına bakılarak bahsedilen Türk Milli Eğitimi’nin ve Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına ulaşılmasına katkı sağladığını söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına ve yapılan tartışmaya ilişkin sonuçlara baktığımızda güncel olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanımın deney grubu lehine olumlu farklılaşma sağlayarak barış değer düzeyini yükselttiğini ve ulaşılan bu sonuçların konu ile ilgili diğer araştırmalar ile örtüştüğünü ve Türk Milli Eğitimi’nin ve Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına uygun şekilde hizmet ettiğini ve katkı sağladığını söyleyebiliriz.

5.1.2. Akademik Başarıya Yönelik Sonuçlar ve Tartışma

Bu araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen akademik başarı ile ilgili verilerin analiziyle elde edilen sonuçlar aşağıda belirtilmiştir.

1. Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin başarı testinden aldıkları son test puanlarının aritmetik ortalamaları arasında deney grubunun lehinde olmak üzere istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

2. Deney grubunda bulunan öğrencilerin başarı testinden aldıkları ön test ve son test puanlarının aritmetik ortalamaları arasında son test lehinde olmak üzere istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

3. Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin başarı testinden aldıkları kalıcılık testi puanlarının aritmetik ortalamaları arasında deney grubunun lehinde olmak üzere istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.Deney grubunda bulunan öğrencilerin başarı testinden aldıkları son test ve kalıcılık testi puanlarının aritmetik ortalamaları arasında son test lehinde olmak üzere istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

5.Deney grubunda bulunan öğrencilerin başarı testinden aldıkları ön test ve kalıcılık testi puanlarının aritmetik ortalamaları arasında kalıcılık testi lehinde olmak üzere istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin mevcut olduğu tespit edilmiştir.

Yukarıda maddeler halinde verilen sonuçlara bakıldığında Sosyal Bilgiler dersinde güncel olayların kullanımının istatiksel olarak öğrencilerin akademik başarısını, hatırda tutma süresini ve kalıcı öğrenmelerini olumlu etkilemiştir.

Büyükkaragöz ve Çivi (1997)'nin belirttiği gibi, çocuklar ve gençler güncel konulara daha fazla ilgi duymakta ve bunlardan daha çok etkilenmektedir. İlgi ve merakın başarıyı artıran bir etmen olduğu göz önünde bulundurulduğunda güncel olayların akademik başarıyı ve bilgileri hatırda tutma düzeyini artırması beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir (Akt. Arın ve Deveci, 2008, s. 183).

Bu bağlamda araştırma sonuçları Büyükkaragöz ve Çivi (1997)'nin ve Arın ve Deveci (2008)'nin araştırma sonuçları ile örtüşmekte ve bu sonuçları desteklemektedir.

Akdağ vd.. (2014)'nin belirttiği gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin %77.8'in güncel olayların etkinliklerde kullanılmasının etkili olacağı ve öğretmenlerin Sosyal Bilgiler ders kitaplarında güncel olayların yetersiz olduğu konusunda görüş bildirdiklerini dile getirmiştir. Bu araştırmaya yapılan atıftan bakarsak güncel olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanımı araştırmacılar ve öğretmenler tarafından güncel olayların önemine vurgu yapılmış ve araştırma sonuçları bu görüşleri destekler niteliktedir.

Katılmış (2010)'ın belirttiği gibi eğitim-öğretim sistemi sınav odaklı ve sınav başarısına endeksli olarak biçimlenmektedir. Yapılan araştırma sonucu ise öğrencilerin insani değerleri kavrayarak benimseyip akademik başarısını arttırdığı görülmektedir. Katılmış (2010) ve bu araştırma sonuçları sınav odaklı bir eğitim sisteminin gerekli olmadığını kanıtlayan ve birbirleriyle örtüşen sonuçları gösterir niteliktedir.

5.2. Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde araştırma sonuçlarından hareketle şu önerilerde bulunabilir:

Bu çalışmada güncel olaylar temelli etkinliklerin öğrencilerin değer düzeylerini ve akademik başarılarını arttırdığı tespit edilmiştir. Bu nedenle;

1. Güncel olayların öğretmenler tarafından daha fazla Sosyal Bilgiler dersinde kullanarak sınıf ortamına getirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır. Çünkü bu çalışma sonuçlarına göre öğrencilerin etrafında gerçekleşen olaylarla öğrenme etkinliklerinin gerçekleşmesi hazırbulunuşluk düzeylerini arttırmaktadır.

2. Geleneksel öğretim yöntem ve teknikleri bırakılarak öğrencinin motivasyonunu arttıran yöntem ve tekniklerin tercih edilmesi için çalışmalar yapılmalıdır. Çalışma sürecinde ve elde edilen veriler gösteriyor ki öğrenci merkezli bir sınıf ortamının oluşturulması öğrencinin derse olan ilgisini arttırmaktadır.

3. Ders kitaplarının her yıl basımı sırasında içerisinde bulunan güncel olay ve konuların güncellenmesi sağlanmalıdır. Çalışmada tespit edilen verilere göre öğrenciler doğru ve güncel olaylar ile ilgili örnekler sunulduğunda olaylara karşı bir tavır sergileyerek bilişsel ve duyuşsal gelişimini daha kolay sergileyebilmektedir.

4.Güncel olay ve durumların okul panolarında yer alması ve hayatın öğrenciden bağımsız olmadığı fark ettirilmeli ve güncel olaylar üzerinden değerler eğitimi panoları sayısı arttırılmalı ve içerik zenginleştirilmelidir.

5. Öğrencilerin güncel bir sorun ile karşılaştırarak bir çözüm üretmelerini beklemek, onları olaya dâhil etmenin telkin yönteminden daha etkili olduğu bu çalışma sonuçları ile desteklenmiştir. Öğrencilerin ülke ve dünya sorunlarına bakış açılarının değiştiği nicel ve nitel sonuçlar ile tespit edilmiştir. Bu bağlamda öğrencilere değer kazandırma konusunda nasihatten öteye giderek ders içi etkinliklerde değerler eğitimi yaklaşımları uygun etkinlikler kullanılmaya özen gösterilmelidir.

6. Araştırma sürecinde güncel olaylar çevresinde bir uygulama gerçekleştirilmesi ile araştırmanın lehine sonuçlar ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin insani değerlere yönelik düşünme yapısının gelişmesini ve değer yapısını oluşturmasına katkı yaptığı tespit edilmiştir. Bu nedenle; barış, savaş ve şiddet karşıtlığı, hoşgörü, eşitlik, duyarlılık konularında öğrencilere uygun güncel gazete, TV, dergi haberleri, fotoğraflar ve belgeseller kullanılmalıdır.

7. Değerler eğitimi konusunda üstün gayret ve başarı gösteren öğrenci, öğretmen, veli ve idarecilere destek sağlanmalı ve ödüllendirilmelidir.

8. Öğretmenler öğrencilerin hem duyuşsal hem de bilişsel gelişimine katkı sağlayacak uygulamaları tercih etmelidir. Araştırma sonuçları gösteriyor ki öğrenme ortamında güncel olayların kullanımı barış değer düzeylerini ve akademik başarılarını arttırmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin ilgisini çeken, aşina olduğu uygulamalar öğrencilerin gelişimine katkı sağlamada kolaylık sağlamaktadır.

9. Bu konuda yapılacak araştırmaların sayısı arttırılmalı ve araştırma boyutu genişletilmelidir. Bu çalışmanın sonucunda öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişiminin arttığı tespit edilmiştir. Bu sebeple bu konu üzerinde daha fazla çalışma yapılarak güncel olayların sınıf ortamında kullanımın faydası desteklenmelidir.

10. Araştırmada kullanılan gazete, dergi gibi güncel konuların yer aldığı uygun basın-yayın organlarının takibi için öğrenciler teşvik edilmelidir. Bu araştırmada öğrencilerin çevresine doğru bir uygulama ile daha duyarlı hale geldiği tespit edilmiştir. Çevresinde meydana gelen olaylarla sınıf ortamında öğrencinin karşılaşması bilişsel ve duyuşsal farkındalık seviyesini artıracaktır.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, Y. (1998). *İlköğretim okulları 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde ege bölgesi konusunun araç-gereç kullanılarak öğretiminin değerlendirilmesi.* Yayınlanmamış, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Akbaş, O. (2008). *Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış.* (s. 9-27). Değerler Eğitimi Dergisi. 6(16).

Akdağ, H. (2009). *Sosyal bilgilerin tanımı amacı, önemi ve Türkiye'deki yeri*. Editör Refik Turan vd. (Ed.). Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar – 1 içinde. (s. 2-21). 1. baskı Ankara: Pegem Akademi

Aktaş, Ö. (2012). *Tarih eğitiminde savaş ve barış: Ortaöğretim öğrencilerinin savaş ve barış konularıyla ilgili bilgilerinin ve tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Aladağ S. (2012) *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini bilişsel düzeyde kazanmalarına etkisi.* (s. 123). Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi. 161.

Aladağ, S. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini kazanma düzeyine etkisi.* Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi. Ankara

Altıkulaç, A. ve Uslu, S. (2014). *Sosyal bilgiler dersinde değerlerin ahlaki ikilem yaklaşımı yoluyla öğretimi.* (s. 383-407). Kuramsal Eğitimbilim Dergisi.7(3).

Arın D. ve Deveci H. (2008). *Sosyal bilgiler dersinde güncel olayların kullanımın öğrenci başarısına ve hatırda tutma düzeyine etkisi.* (s. 170-185). Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. 7(26).

Aydın, M. (2003). Gençlerin değer algısı: Konya örneği. (s. 121-144). Değerler Eğitimi Dergisi. 3.

Baysal, N. (2013). *Ortaokul sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarının öğretmenler yönüyle değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Birliği Vakfı Yayınları.

Binbaşıoğlu, C. (2004). *Eğitimde günlük olaylar ve öğretimi.* (s. 14-16). Çağdaş Eğitim Dergisi. 315.

Bolat, Y. (2014). *Öğrenci gözüyle sınıfın örtük programı.* (s. 510-536). Adıyaman Üniversitesi Sosyal Blimler Enstitüsü Dergisi. 7(14).

Bolay, S. H. (2007) *Değerlerimiz ve günlük hayat*. Değerler Eğitimi Dergisi. (s. 12-19). 1(1).

Cihan, N. *Okullarda değerler eğitimi ve Türkiye'deki uygulamaya bir bakış*. (s. 429-436). International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. 9(2).

Coşkun, Y. (2012). *İlköğretim programlarında barış eğitimi ve barış eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Cüro, E. ve Gömleksiz, M. N. (2011). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirilmesi.* (s. 95-134) .Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi. 8(1).

Çağatay, M. (1996). *Kimlik ve toplumsal barış*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çakıroğlu, A. (2013). *Değerler eğitiminde korku kültürünün etkisi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çelikkaya, T., Filoğlu, S. ve Öktem, N. (2013). *Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarının öğretmenler tarafından uygulanma düzeyleri*. (s. 121-147). Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 4 (1), 121-147.

Çelikkaya, T., Yakar H. (2015). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler kavramına ilişkin algıları: Metafor analizi örneği*. (s. 190-207) International Online Journal of Educational Sciences, 7 (4).

Çiftçi, N. (2003). *Kohlberg'in bilişsel ahlak gelişimi teorisi: Ahlak ve demokrasi eğitimi*. (s. 43-77). Değerler Eğitimi Dergisi. 1 (1).

Çubukçu, Z. (2012). *İlköğretim öğrencilerinin karakter eğitimi sürecinde örtük programın etkisi.* (s. 1513-1534). Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri. 12(2).

Demirel, Ö. (2002*). Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Deveci H. (2005). *Sosyal dersinde gazete kullanımı.* (s. 159-166). The Turkish Online Journal of Educational Technology. 4(3).

Deveci, H. (2007). "*Sosyal bilgiler dersinde güncel olayların öğretimine ilişkin öğretmen görüşleri*". Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri. 7(1).

Dilmaç, B. (2002) *İnsanca değerler eğitimi.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Dilmaç, B. (2007). *Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dilmaç, B., Deniz, M. ve Deniz, M.E. (2009). *Üniversite öğrencilerinin öz anlayışları ile değer tercihlerinin incelenmesi.* (s. 9-24). Değerler Eğitimi Dergisi. 7(18).

Doğanay, A. (2006). *"Değerler Eğitimi". Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi yapılandırmacı bir yaklaşım*. Cemil Öztürk (Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Doğanay, A. (2008). *Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi.* (s. 77-96). Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 17(2).

Ekşi, H. (2003). *Temel insanî değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları.* (s. 79-96) Değerler Eğitimi Dergisi.1(1).

Ekşi, H. (2006). *Bilişsel ahlak gelişimi kuramı: Kohlberg ve sonrası. (*s. 29-38)Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 6(1).

Elbir, B. ve Bağcı, Can (2013). *Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü düzeydeki çalışmaların değerlendirilmesi*. (s. 1321-1333). International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. 8(1).

Erdem, A. R. (2003), *Üniversite kültüründe önemli bir unsur: değerler*. Değerler Eğitimi Dergisi. İstanbul. 1 (4).

Erden, M. (Tarihsiz). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Alkım Yayınları.

Ersoy F, ve Şahin T., *Sosyal bilgiler ders kitaplarının değerler eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi.* Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri. 12(2).

Fidan, N. (2013). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi: Nitel bir araştırma. (s. 361-388).The Journal of Academic Social Science Studies. 6(3).

Gedik H. (2008). *Sosyal bilgiler ders kitaplarında güncel konular. (s. 118-134). TSA. 12(1).*

Gedik, H. (2008). *Sosyal bilgiler eğitiminde güncel olaylar.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Gedik, H. (2010). *Güncel olayların ilköğretim sosyal bilgiler derslerinde kullanımı ve öğrenci görüşleri.* (s. 97-118). Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 11(2).

Gökçe N. (2009). *Çevre eğitiminde gazetelerden yararlanma.* Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2(6).

Gökçe, B. (1988). *Toplumsal bilimlerde araştırma*. Ankara: Savaş Yayınları.

Gömleksiz, N. (2007). *Lise öğrencilerinin toplumsal değerlere ilişkin tutumları: Elazığ ili örneği*. (s. 727-741). Değerler ve eğitimi uluslararası sempozyumu bildiri kitabı içinde İstanbul: Dem Yayıncılık.

Güngör, E. (1993). Değerler psikolojisi. Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı Yayınları. 8.

Güngör, E. (2000). *Ahlâk psikolojisi ve sosyal ahlâk*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Güngördü. E. (2002). İlköğretimde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi. Geliştirilmiş 2. Baskı. Ankara: Nobel Yayınları.

İbrahimoğlu, Z. (2010). *6.sınıf sosyal bilgiler dersinde örnek olay kullanımının öğrencilerin akademik başarı derse karşı tutum ve eleştirel düşünme becerilerine etkileri.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

İşcan, C. (2007). *İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kabapınar, Y. ve Baysal, N. (2004). *İlköğretim hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimine yaşamın kendisini taşımak: gazete haberinin kullanıldığı bir öğretimin tasarlanması ve değerlendirilmesi.*(s. 384-419) Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi.39. http://dergipark.ulakbim.gov.tr/kuey/article/view/5000050730/5000047977 adresinden 20.09.2015 tarihinde edinilmiştir.

Kağıtçıbaşı, Ç. ve Kuşdil, M. Ersin (2000). *Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı.* (s. 59–76). Türk Psikoloji Dergisi. 15(45).

Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Katılmış, A. ve Ekşi, H. (2011). *Karakter eğitimi el kitabı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kenan, S. (2009) *Modern eğitimde kaybolan nokta: Değerler eğitimi*. (s. 259-295). Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri. 9(1).

Kesici A. ve Türkoğlu A. (2012). *Ortaöğretim kurumlarının okul yaşam kalitesi düzeyi ve ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf içi iletişimde kullandıkları örtük davranışlar.* (s. 149-162). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 31(1).

Keskin, Y. (2008). *Türkiye'de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: Tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kılıçoğlu, G. (2009). *Sosyal bilgiler tanımı dünyada ve ülkemizde gelişimi ve önemi.* Mustafa Safran (Ed.). Sosyal bilgiler öğretimi içinde. (s. 3-16). 1. baskı. Ankara: Pegem Akademi

Kısakürek, M. A. (1987). *Sosyal bilgiler öğretiminin niteliği, kapsamı ve amaçları*. B. Özer (Ed). Sosyal bilgiler öğretimi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Kızılçelik S. , ve Erdem, Y. (1992). *Açıklamalı sosyoloji terimler sözlüğü*. Konya: Günay Ofset

Köknel, Ö. (2007). *Çatışan değerlerimiz*. İstanbul: Altın Kitaplar.

Kurtdede F. (2013), *Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi: Nitel bir araştırma.* (s. 361-388). International Journal of Social Science. 6(3).

Kuş D. (2009). *İlköğretim programlarının, örtük programı ve okul dışı etmenlerin değerleri kazandırma etkililiğinin 8. sınıf ilköğretim öğrencilerinin görüşlerine göre incelenmesi.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

MEB, (2005). 6. ve 7. *Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı*. Ankara: MEB Yayınları.

MEB. (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (4- 5. Sınıflar), Ankara: Milli Eğitim Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü (2013). *Değerler eğitimi kılavuzu*. http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/10/05/743046/dosyalar/2013_02/24_015229_deerlereitimiynergesi.pdf.html adresinden 10.09.2015 tarihinde edinilmiştir.

Özdaş, F. (2013). *Ortaokullarda değerler eğitimi ve istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Özgür, İbrahim N. (1973). Çocuklarımıza ne gibi değerler öğretebiliriz? (s. 36–39). Çocuk ve Gencin Eğitim Dergisi. İstanbul: Özyürek Basımevi. 1(5).

Öztürk, C. (2012). *Sosyal bilgiler öğretimi (Demokratik vatandaşlık eğitimi)*.(s. 2-29) Editör: Cemil Öztürk. Ankara: Pegem yayıncılık.

Öztürk, C. ve Dilek, D. (2005). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: PegemA Yayınları.

Paykoç, F. (1987). *Güncel olaylarla belirli gün ve haftaların öğretimi.* B. Özer (Ed.), Sosyal bilgiler öğretimi içinde. (s. 44-60). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Samur, A. (2011). *Değerler eğitimi programının 6 yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisi.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sarı M. ve Doğanay A. (2009). *İnsan onuruna saygı değerinin kazandırılmasında örtük program: Düşük ve yüksekokul yaşam kalitesine sahip iki ilköğretim okulunda nitel çalışma*. (s. 877-940). Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri. 9(2).

Sarı, E. (2005). *Öğretmen adaylarının değer tercihleri: Giresun eğitim fakültesi örneği.* (s. 73-88) Değerler Eğitimi Dergisi. 3(10).

Sarı, M. (2007). *Demokratik değerlerin kazanımı sürecinde örtük program: Düşük ve yüksek "okul yaşam kalitesi"ne sahip iki ilköğretim okulunda nitel çalışma.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Schwartz, S. H. (1992). *Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 contries.* In M. Zanna(Ed.) Advances in experimental social psychology, vol. 25, 1-65, Orlando, FL: Academic Press. A

Silah, M. (2005). *Sosyal psikoloji davranış bilimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Sönmez, V. (1994). *Sosyal bilgiler öğretimi.* 1.baskı. Ankara: Pegem Yayıncılık

Sönmez, V. (2005). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi öğretmen kılavuzu.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Sözer, E. (1998). *Sosyal bilimler kapsamında sosyal bilgilerin yeri ve önemi. Sosyal bilgiler öğretimi.* (s. 3-13). Can, G.(Ed.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.

Tay, B. ve Yıldırım K. (2009). *Sosyal bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan değerlere ilişkin veli görüşleri.*(s. 1501-1538). Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri. 9(3).

TDK, (2014). http://www.tdk.gov.tr/.html adresinden 10.01.2015 tarihinde edinilmiştir.

Tillman, D. (2014). *8-14 yaş grubu öğrencileri için yaşayan değerler eğitimi etkinlikleri.* Vedat Aktepe vd. (Ed.). Konya. Eğitim Yayınevi.

Tuncel, G. (2007). *Yapılandırmacı öğrenme kuramına dayalı öğretim uygulamalarının ilköğretim 6.sınıf sosyal bilgiler dersi konularının öğretimi üzerine etkileri.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Tuncel, İ. (2008). *Duyuşsal özelliklerin gelişimi açısından örtük program.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türedi, H. (2008). *Örtük programın eğitimde yeri ve önemi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türnüklü, A. (2000). *Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel bir araştırma tekniği: Görüşme.* (s. 543-559). Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi. (24).

Ünlüer, G. (2008). *Sosyal bilgiler dersinde gazete kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi.* Yayınlanmamış Doktora Tezi Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ünlüer, G. ve Yaşar, Ş. (2012). *Sosyal bilgiler dersinde gazete kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri.* (s. 43-57). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 13(1).

Yaman, E. (2012). *Değer eğitimi – eğitimde yeni ufuklar.* Genişletilmiş 2. Baskı. Ankara.

Yel, S. ve Aladağ, S. (2009). *Sosyal bilgilerde değerlerin öğretimi.* Mustafa Safran (Ed.). Sosyal bilgiler öğretimi içinde. (s. 118-161). 1.baskı. Ankara: Pegem Akademi.

Yeşilyurt, E. ve Kurt İ. (2012). *Değerleri kazandırmasındaki etkililik açısından resmi ve örtük program ile okul dışı etmenlerin öğrenci görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi.*(s. 3254- 3272)International Periodical for The Languages, Literature and History or Turkic. 7(4).

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, F. (2013). *İlköğretim okullarında örtük program ve ilköğretim öğrencilerinin örtük programdan kaynaklanan stres algıları*. Yayınlanmamış doktora tezi. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

Yüksel, S. (2002). *Yükseköğretimde eğitim-öğretim faaliyetleri ve örtük program*. (s. 361-370). Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 15(1).

Yüksel, S. (2005). *Kohlberg ve ahlak eğitiminde örtük program: Yeni ilköğretim programlarında yer alan ahlaki değerleri kazandırma içim bir açılım.* (s. 309-328). Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri. 5(2). http://www.kuyeb.com/pdf/tr/aae22ad059cae136a71fd45d323bd519seltam.pdf adresinden 10.10.2015 tarihinde edinilmiştir.

EKLER

EK 1: Savaşı Hatırlamak

Ders: Sosyal Bilgiler

Sınıf: 7.Sınıf

Kazanım;

20. Yüzyılın başında Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin siyasî ve ekonomik yapısıyla I. Dünya Savaşı'nın sebep ve sonuçlarını ilişkilendirir.

Eğitsel Yöntem: Örnek Olay, Beyin Fırtınası, Tartışma, Empati

Süre: 4 ders saati

Süreç;

Hazırlanan "Ülkelerarası Köprüler" ünitesi konu anlatım slaytı ile birlikte öğrencilere örnek olay olarak "Suriye Türkmenleri" [1]videosu izletilir. Burada yaşanan problemi fark etmeleri sağlanır. (https://www.youtube.com/watch?v=aESe9SdyBgk)

Video izletildikten sonra öğrencilere sorular yöneltilir.

- Videoda insanların sorunları nelerdir?
- Videodaki insanların savaşma sebepleri nelerdir?
- Diğer insanların kavgalarıyla ilgili neler hissediyorsunuz?
- Siz olsaydınız var olan sorunlara nasıl çözümler getirirdiniz?

Örnek olaydan sonra Akıllı tahta sunumu ile öğrencilere I. Dünya Savaşı'nın cepheleri gösteren haritası ile Osmanlı Devleti'nin savaşa girme sebepleri, tarafları gösteren harita üzerinden Osmanlı'nın neden İttifak Devletleri'ni seçtiği anlatılır. (Mustafa Kemal'in elde ettiği başarılarda cepheler üzerinden anlatılır.)

1.Dünya Savaşı fotoğrafları ile günümüz savaşlarındaki güncel haber fotoğrafları karşılaştırılarak savaşların sonuçları öğrencilere sorulur (Ek1 - Her şeyi görüyorum).

[1] Bu video www.youtube.com adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 10-04-2015

Öğrencilerin verdiği cevaplar ile I. Dünya Savaşı'nın ortaya çıkma sebepleri ve sonuçları karşılaştırılır. Ortak noktalar ve farklılıklar belirlenir.

Değerlendirme

1. 1. Dünya savaşının sonuçları nelerdir?
2. Bir devlet başkanı olsaydınız savaşa karşı tutumunuz ne olurdu?
3. Savaş hangi durumlarda gereklidir?

Son olarak;

Öğrencilerden barış önemini anlatan posterler hazırlamaları istenir.

Ek 1: *Her şeyi görüyorum*

1914-1918

Avrupa'da Birinci Dünya Savaşı'nın bitişi abidelerde, mezarlıklarda düzenlenen sade törenlerle 90. kez hatırlandı. 20. yüzyılın gidişatını etkileyen savaşta 20 milyon insan ölmüştü. (Belçika, Ypres)

Fotoğrafta savaş bölgesinde kurulmuş yaralı Alman askerler tedavi ediliyor.

Harap olan yerleşim birimlerini özgün şekilde belgelemesi Hildenbrand'ın en çarpıcı özelliklerinden biriydi. İkinci Dünya Savaşı'nda savaşan her iki taraf da fotoğraflara sansür uyguladı. Birinci Dünya Savaşı'nda yerle bir edilen kiliseler muhakkak görüntülenirdi.

Günümüz Savaşları 2014- 2015

Harabeye dönen binalar arasında bir anne ve kızı

Tedavi altına alınan yaralılar

Yaşadığı yer yaşanır olmaktan çıkan ve savaşın ortasında kalan bir Suriyeli

Fotoğraflara bağımlı kalarak öğrencilerin 1.Dünya ve günümüz savaşlarının sonuçları karşılaştırılır.

Değerlendirme

1. Savaş sona erdiğinde neden olduğu olumsuzluklar nelerdir?
2. Savaşın ortaya çıkardığı durumlar neden uzun süre devam etmektedir?

EK2: Bizlere Düşenler

Ders: Sosyal Bilgiler

Sınıf: 7.sınıf

Etkinlik: Bizlere Düşenler

Kazanım;

Küresel sorunlarla uluslararası kuruluşların kuruluş amaçlarını ilişkilendirir.

Öğrencilere güncel olaylar- haberler üzerinden dünya üzerinde var olan sorunları fark etmeleri amaçlanmaktadır. Fark edilen sorunlara nasıl çözümler bulunması gerektiği hakkında fikir yürütmeleri amaçlanmaktadır.

Eğitsel Yöntem: Gazete Küpürleri, Beyin Fırtınası, Tartışma, Empati,

Süreç:

Dünya üzerinde küresel sorunlarla ilgili çalışma yapan kurumlardan bir tane söyler misiniz? Öğrencilerin verdikleri cevaplar tahtaya yazılır. Daha sonra hazırlanmış olan konu anlatım sunumu ile birlikte öğrencilere dünya üzerinde uluslararası çalışma yapan kurumlar tanıtılır. Projeksiyon yardımıyla gösterilen haber başlıkları ile haberlere ait fotoğraflar olayları ve sorunları daha iyi algılamaları sağlanarak dünya üzerindeki sorunları görmeleri sağlanır. Konu üzerinde öğrencilerin tartışarak kendilerini olayları yaşayanların yerine koyması sağlanarak farkındalık seviyeleri arttırılır. Haber başlıkları (Ek1–"Fark Ediyorum") ile slayt içerisinde desteklenerek sunulur.

- **Çocuk Hastanesi Kuşatma Altında**

  Halep'te muhaliflerin kontrolünde bulunan bölgedeki tek çocuk hastanesi bombardımanlar altında hizmet vermeye çalışıyor

- **Danimarka Terör Kurbanları İçin Yasta**

  Danimarka'nın başkenti Kopenhag'da terörist saldırıda ölen iki kişi için anma töreni düzenlendi. Yaklaşık 30 bin kişi ellerinde mumları ile saldırının yapıldığı kültür merkezinin önünde toplandı.

- **Taksiye Yerleştirilen Bomba Patladı**

  Irak'ın Kerkük kentinde ticari taksiye yerleştirilen bombanın patlatılması sonucu bir kişinin hayatını kaybettiği bildirildi.

- **Hava Kirliliği Öldürüyor**

  Dünya Sağlık Örgütü'nün araştırmasına göre, her yıl yaklaşık 2 milyon insan hava kirliğinin yol açtığı hastalıklar nedeniyle hayatını kaybediyor.

- **Tunus Teröre Karşı Birlik Oldu**

  Saldırının şokunu yaşayan Tunus halkı bugün bağımsızlık gününü buruk bir şekilde kutladı. Binlerce kişinin katıldığı kutlamalarda halk teröre karşı birlik oldu.
  Öte yandan Tunus hükumeti terörle mücadelenin öncelikleri arasında olacağını ve bundan taviz verilmeyeceği mesajını veriyor.

- **Dünya Nüfusunun Yarısı Yoksul**

  Birleşmiş Milletler (BM) Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde ele alınan yoksulluk ve sağlık konularında bir rapor hazırladı. Raporda yer alan verilere göre, dünya nüfusunun yarısı, günde 2 dolardan az bir parayla geçinmeye çalışıyor.

- **Dünya Bankası'ndan salgın hastalık uyarısı**

  Dünya Bankası Başkanı Jim Yong Kim, dünyanın gelecekte ortaya çıkabilecek ölümcül salgın hastalıklara karşı "tehlikeli şekilde hazırlıksız" olduğunu söyledi.

  Haber küpürlerinden sonra "Küresel ısınma", "Gıda israfı ve açlık", "Sömürgeciliğin felsefesi" videoları öğrencilere izlettirilerek uluslararası kuruluşların varlığının gerekliliği desteklenir.

Tartış / Paylaş

- Bütün insanlara bu konularda da üzerine düşen görevler neler olmalıdır?
- Verilen haberlerde ve belgesellerde hangi sorunlar üzerinde durulmuştur?
- Bu sorunlarla ile hangi kuruluşlar ilgilenmektedir?
- Bu çalışmaları yeterli görüyor musunuz?

Değerlendirme

- Hangi kuruluşun çalışmaları ve sorun sizi daha çok etkiledi? Siz olsaydınız nasıl bir kurum kurardınız ve dünyaya söyleyeceklerinizi anlatan bir broşür hazırlasanız nasıl olurdu?

Ek1:*Fark Ediyorum*

Çocuk Hastanesi Kuşatma Altında[2]

Halep'te muhaliflerin kontrolünde bulunan bölgedeki tek çocuk hastanesi bombardımanlar altında hizmet vermeye çalışıyor.

Dünya Bankası'ndan Salgın Hastalık Uyarısı[3]

Dünya Bankası Başkanı Jim Yong Kim, dünyanın gelecekte ortaya çıkabilecek ölümcül salgın hastalıklara karşı "tehlikeli şekilde hazırlıksız" olduğunu söyledi

[2] Bu haber metni ve fotoğraf www.haber7.com adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 17-04-2015

[3] Bu haber metni ve fotoğraf www.sabah.com.tr adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 17-04-2015

Hava Kirliliği Öldürüyor[4]

Dünya Sağlık Örgütü'nün araştırmasına göre, her yıl yaklaşık 2 milyon insan hava kirliğinin yol açtığı hastalıklar nedeniyle hayatını kaybediyor**.**

Dünya Nüfusunun Yarısı Yoksul[5]

Birleşmiş Milletler (BM) Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde ele alınan yoksulluk ve sağlık konularında bir rapor hazırladı. Raporda yer alan verilere göre, dünya nüfusunun yarısı, günde 2 dolardan az bir parayla geçinmeye çalışıyor.

[4] Bu haber metni ve fotoğraf www.ntv.com.tr adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 17-04-2015

[5] Bu haber metni ve fotoğraf www.ntv.com.tr adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 17-04-2015

BM: 'Tüm Dünyada İşsizlik Gençlerin En Büyük Sorunu'

[6]Birleşmiş Milletler 'in yeni raporuna göre, iş imkânlarının azlığı, eğitimde eşitsizlik, kötü çalışma koşulları ve hükümetlerin bu alanlara yetersiz yatırım yapması gençleri kaygılandırıyor.

Taksiye Yerleştirilen Bomba Patladı[7]

Irak'ın Kerkük kentinde ticari taksiye yerleştirilen bombanın patlatılması sonucu bir kişinin hayatını kaybettiği bildirildi.

[6] Bu haber metni ve fotoğraf www.amerikaninsesi.com adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 17-04-2015

[7] Bu haber metni ve fotoğraf www.haber7.com adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 17-04-2015

4 Mevsim Değil, Yaz-Kış[8]

Nisan ayının ortasında yaşanan ani hava değişiminin normal olduğunu belirten uzmanlara göre, Türkiye'de 4 mevsim değil yaz ve kış olmak üzere 2 mevsim var.

Küresel Isınma – Kısa Belgesel

Sömürgeciliğin Felsefesi – Kısa Belgesel

Açlık ve Gıda İsrafı –Kısa Belgesel[9]

[8] Bu haber metni ve fotoğraf www.milliyet.com.tr adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 17-04-2015

[9] Bu belgeseller www.youtube.com adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 20-04-2015

EK3: Dünya Pastası

Ders: Sosyal Bilgiler

Sınıf: 7.sınıf

Etkinlik: Dünya Pastası Pişirme

Kazanım;

Küresel sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde kişisel sorumluluğunu fark eder.

Süreç;

İnsan özelliklerinin pastasını yapın. Bu aktivite öğrencilerin daha iyi bir dünya hakkında düşünmelerini, arkadaşları, ebeveynleri ve öğretmenleri ile neyin daha önemli olduğunu tartışma fırsatını sağlar. (Öğrenciler küçük gruplar halinde çalışır.)

Öğrencilere günümüzde yaşanan savaşların içinden çocuk manzaraları[10](Ek1) gösterilerek insanların savaş halinde neler yaşadığı fark ettirilir ve küresel sorunlar hakkında videolar "Çizgilerle İsraf ve Tüketim Çılgınlığı, Yeşil Yaşam ve Enerji Verimliliği, Dünyanın En Fakir 10 Ülkesi"[11]izlettirilir. İnsanın sahip olması gereken özelliklerine dair pasta yapmaları istenir.

Adım 1: Pastanızın malzemelerini seçin. Pastanızın içine katmak istediğiniz insan özelliklerinin bir listesini yapın.

Adım2: Her malzemenin miktarını belirleyin. Her birinin miktarı gram, kilogram, ton, yüzde oranı vs. uygun bir yolla ölçülmeli.

Adım 3: Malzemeleri karıştırın ve pastayı pişirin. Malzemeleri koyduğunuz sırayı belirtin ve keki nasıl karıştırdığınızı ve pişirdiğinizi açıklayın.

Adım 4: Çalışmanızı sergileyin. Bir dosyanın içinde bir duvara, bir dükkânın camına ya da odanızın kapısına veya duvarına koyun.

[10] Fotoğraflar www.fotoanaliz.hürriyet.com.tr adresinden edinilmiştir. Erişim Tarihi: 08-04-2015
[11] Videolar www.youtube.com adresinden edinilmiştir. Erişim Tarihi: 08-04-2015

Ek1:*Savaştan çocuk manzaraları*

EK4: Etrafına Bak

Ders: Sosyal Bilgiler

Sınıf: 7.sınıf

Etkinlik: Etrafına Bak!

Kazanım;

Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır.

Süreç;

Ülkemizden ve dünyadan dünya miraslarına sahip çıkan kurum, kişiler ve çalışmalar öğrencilere fotoğraf, video ile gösterilir. Ayrıca internet haberleri öğrencilere gösterilir.

- NTVMSNBC kültür mirasına sahip çıkıyor.[12]
- UNESCO ile Kadir Has Üniversitesi'nden Dünya Miras Alanları Adına Önemli İmza[13]

  UNESCO Genel Direktörü Irina Bokova, UNESCO'nun 70. Yılı kutluma etkinlikleri kapsamında Türkiye'ye yaptığı ziyarette 7 Ocak Çarşamba Günü İstanbul'a gelerek Kadir Has Üniversitesi Cibali Kampüsü'nde "'Herkes İçin Daha İyi Bir Gelecek Adına Geçmişi Korumak" başlıklı bir konuşma yaptı.
- "Doğa için Çal" (*Divane Aşık Gibi – Uzun İnce Bir Yoldayım)*[14]

Öğrencilerin insanların neden bu çalışmaları yaptığı sorusu öğrencilere yöneltilir. Öğrencilerin fikirlerini küçük not kâğıtlarına yazmaları istenir. Bu not kâğıtlarından sınıfın beğendiği 5 cevap panoya asılarak sergilenir.

Tartış / Paylaş

- Sizlere paylaşılan fotoğraf, haber ve videoların ortak noktası nedir?
- İnsanların bu çalışmaları yapmasındaki amaçları nelerdir?
- Bizlere düşen görev ve sorumluluklar var mıdır? Varsa nelerdir?

[12] Bu haber www.ntv.com.tr adresinden edinilmiştir. Erişim Tarihi 04.04.2015
[13] Bu haber www.khas. edu.tr adresinden edinilmiştir. Erişim Tarihi 04.04.2015
[14] Bu video www.youtube.com adresinden edinilmiştir. Erişim Tarihi 10.04.2015

EK5: Etraflıca Düşünelim

Ders: Sosyal Bilgiler

Sınıf: 7.sınıf

Etkinlik: Etraflıca düşünelim! (Altı Şapkalı Düşünme Tekniği)

Süreç;

Öğrenciler 4 ya da 5 li gruplara ayrılır ve her grubun sözcüsü olacak kişiye belirlenen şapka verilir. 6 farklı şapka bu şekilde belirlenen kişilere paylaştırılır. Günümüz dünya sorunları üzerine şapkalarına sadık kalmak şartıyla konu hakkında fikirlerini paylaşmaları istenir.

Beyaz Şapka

Beyaz tarafsız ve objektiftir. Bu şapka objektif olgular ve rakamlarla ilgilidir. Erişebildiğimiz bilgileri değerlendirmeyi, gereksinim duyduğumuz bilgileri ortaya koymayı ve konuyla ilgili sorularımızı yöneltmeyi bu bakış açısı sayesinde gerçekleştirebiliriz.

Kırmızı Şapka

Kırmızı öfke tutku ve duyguyu çağrıştırır. Duygusal bir bakış açısı verir. Kırmızı, ateşi ve sıcaklığı çağrıştırır. Bir şeyden niçin hoşlandığınızı ya da hoşlanmadığınızı bilemeyebilirsiniz.

Siyah Şapka

Siyah karamsar ve olumsuzdur, kötümserdir. Bir şeyin niçin yapılmayacağını görür. Bir bakıma, şapkaların en yararlı olanıdır. En sık kullanılan şapka, kesinlikle siyah şapkadır. Siyah renk bize yargıcın cüppesini anımsatır. Siyah şapka tehlikelere dikkat çeker.

Sarı Şapka

Sarı güneş gibi aydınlık ve olumludur. İyimser umutlu ve olumlu düşünme ile ilgilidir. Sarı şapkayı önümüze koyup düşünmekle, yapılan bir önerinin değerini ve yararını saptamak için hemen çaba göstermeye başlamış oluruz.

Yeşil Şapka

Yeşil bereket ve verimli büyüme demektir. Yaratıcılık ve yeni fikirlerle ilgilidir. Yeşil renk, büyümenin, enerjinin ve yaşamın simgesi olan bitkileri çağrıştırır. Yeşil şapka enerji şapkasıdır.

Mavi Şapka

Mavi serinkanlılığı temsil eder ve her şeyin üstündeki göğün rengidir. Düşünme sürecinin düzenlenmesi ve kontrolü ile uğraşır. Mavi şapka doğrudan doğruya düşünce sürecinin kendisine bakmak içindir.

EK 6: Toparlayalım

Ders: Sosyal Bilgiler

Sınıf: 7.sınıf

Etkinlik: Toparlayalım (Top Taşıma Tekniği)

Süreç;

Öğrencilere;

- Küresel sorunları bizlere sayabilir misiniz?

- Hangi kurum ve kuruluşlar ne amaçla çalışmaktadır?

- Savaşların günümüze kadar devam etmesinde ve ortaya çıkmasında etkili olan sebepler nelerdir?

- Etkinlikler içinde en çok ilginizi çekenler nelerdi?

- Mustafa Kemal Atatürk'ün ülkemize katkıları nelerdir?

-Bir yardım kuruluşu kursaydınız hangi konu üzerinde yoğunlaşırdınız?

Öğrencilere bu ünitede öğrendiklerini dile getirmeleri ve en çok neleri fark ettiklerini görmek amacıyla bir öğrenciye soru karşılığında oyuncak bir top verilir ve cevabı alınır.

Daha sonra bu öğrenci topu bir başka arkadaşına verir ve o öğrenci önce bir önce topu aldığı arkadaşı ya da arkadaşlarının cevabını söyleyerek bir bilgi piramiti oluşturur. Her top taşımada en fazla 7 öğrenci kullanılır.

EK 7: Barış Değer Ölçeği

Sevgili öğrenciler, aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuduktan sonra, ifadeye ne ölçüde katıldığınızı, sütuna ait olan ve ifadenin hizasında bulunan kutucuğun içini (X) şeklinde işaretleyerek belirtiniz. Her bir ifade için sadece bir işaretleme yapınız.	**Kesinlikle Katılmıyorum**	**Katılmıyorum**	**Kararsızım**	**Katılıyorum**	**Kesinlikle Katılıyorum**
1. Sevmediğim bir öğrenci ceza aldığı zaman mutlu olurum.					
2. Barış içinde yaşamak istiyorsak insanlara adaletli davranmalıyız.					
3. Vatan savunması dışında savaş yapılmamalıdır.					
4. Ülke topraklarını genişletmek için diğer ülkelere savaş açılabilir.					
5. Sebebi her ne olursa olsun terörist faaliyetlere karşı çıkmalıyız.					
6. Sivil insanlara zarar vermemek koşuluyla devletler arasındaki sorunlar savaşarak çözülebilir.					
7. Başka devletlerin kendi aralarında savaşması bizim için iyidir.					
8. Arkadaşım ile küstüğüm zaman barışmak için ilk adımı ondan beklerim.					
9. Uluslararası barışı sağlamak için adaletsizlikler ortadan kaldırılmalıdır.					
10. Hiçbir zaman arkadaş olamayacağımız insanlar vardır.					
11. Dünyanın herhangi bir yerinde kötü bir olay oluğu zaman üzülürüm.					
12. Kendimden daha güçsüz olan biriyle kavga edebilirim					
13. Kendime karşı yapılan hataları affetmem.					
14. Savaş ortamında olan insanların yaşadığı acıyı anlayabilirim					
15. Kendime menfaat sağlamak için şiddet kullanırım.					
16. Diğer ülkeler ile yaşadığımız sorunları, kökten halletmek için onlarla savaşmalıyız.					
17. Diğer milletlere inançlarımızı kabul ettirmek için onlarla savaşmalıyız.					
18. Devletler terör faaliyetlerini önlemek için de ortak hareket etmeli.					
19. Diğer insanlarla yaşadığım sorunları karşılıklı anlayış içinde çözerim.					

EK8: Başarı Testi

I.Dünya Savaşı öncesi Osmanlı Devleti'ni kendi tarafımızda savaşa çekmek istiyorduk. Böylelikle savaş daha geniş bir alana yayılacak, Boğazlardan Rusya'ya yardım götürülmesini önleyecek ve Halifenin Müslümanlar üzerindeki siyasi gücünden yararlanacaktık.

1)Yukarıdaki ifadeler aşağıdaki devletlerden hangisinin başkanına ait olabilir?

A) Rusya

B) İtalya

C) Fransa

D) Almanya

2) Aşağıdaki sorunlardan hangisi küresel sorunlar kapsamında değerlendirilemez?

A) Küresel Isınma

B) Çevre Sorunları

C) Su Sorunları

D) Trafik Sorunları

3) İnsanlığın ortak mirasının korunması aşağıdaki uluslar arası kuruluşlardan hangisinin görevidir?

A) NATO

B) OECD

C) UNESCO

D) UNİCEF

Osmanlı Devleti, Trablusgarp ve Balkan Savaşları sonunda kaybettiği toprakları geri almak ve kapitülasyonlardan kurtulmak için I. Dünya Savaşı'na girdi.

4)Yukarıda verilen bilgi, Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na girme nedenlerinden hangilerini açıklamaktadır?

A) Siyasi - Kültürel

B) Ekonomik – Siyasi

C) Hukuk – Askeri

D) Ekonomik – Sosyal

5) Mustafa Kemal, aşağıdaki başarılardan hangisini Çanakkale cephesi dışında almıştır?

A)Anafartalar

B)Conkbayırı

C)Arıburnu

D) Derne

6) Osmanlı Devleti I.Dünya Savaşı'na hangi devlete savaş ilan etmesi sonucu resmen girmiştir?

A)Almanya B)Rusya

C) İngiltere D)Fransa

I. Fransa Cezayir'i işgal etti.

II. Mısır, İngiltere tarafından işgal edildi.

III. Avusturya Macaristan, Bosna Hersek'i kendi topraklarına kattı.

7)Bu bilgiler göz önüne alındığında 19 ve 20. yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nin durumuyla ilgili ne söylenebilir?

A) Topraklarının paylaşıldığı

B) Devletin siyasi bütünlüğünü koruduğu

C) Ekonomik bağımsızlığını yitirdiği

D) İç işlerine müdahale edildiği

Almanya Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na kendi yanında girmesini istemiştir. Bunun nedenleri arasında; yeni cepheler açarak Avrupa'daki yükünü hafifletmek ve İngiltere'nin sömürge yollarını kesmek vardır.

8)Buna göre Almanya'nın Osmanlı Devleti'ni kendi yanında savaşa sokmak istemesinde aşağıdakilerden hangisi en büyük rolü oynamıştır?

A) Coğrafi konumu

B) Asker sayısı

C) Silah ve cephane üstünlüğü

D) Zengin kaynakları

I. Yardım alamayan Rusya savaştan çekilmek zorunda kalmıştır.

II. Amerika Birleşik Devletleri İtilaf Devletleri yanında savaşla girmiştir.

III. Savaşları iki yıl uzamıştır.

IV. Mustafa Kemal askeri başarılarıyla dünyaca tanınmıştır.

9)Bu bilgilerden hangileri Çanakkale Cephesi'nin Birinci Dünya Savaşlarının kaderini değiştirdiğine kanıttır?

A) I ve II

B) I ve III

C) II ve IV

D)III ve IV

Milliyetçilik bakımından en çok Rusya, Osmanlı ve Avusturya Macaristan İmparatorlukları etkilenmiştir.

10) Bunun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A)Avrupa'ya yakın olmaları

B) Çok uluslu bir yapıya sahip olmaları

C) Baskıcı bir yönetime sahip olmaları

D) Ortak düşmana sahip olmaları

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütüne göre, dünyada herkese yetecek kadar tarımsal üretim yapılmaktadır. Buna rağmen açlık en önemli küresel sorunlardan biridir.

11) Bu bilgiye göre aşağıdakilerden hangisi insanlığı tehdit eden açlığın en önemli nedenlerinden biridir?

A) Kuraklık

B)Yoksulluk

C) Geri kalmışlık

D) Çevre kirliliği

Aristo, Sokrates, Mevlana, Yunus Emre, Farabi gibi düşünürler tüm dünyada tanınmakta, onlara saygı duyulmaktadır. Ortaya koydukları eserler günümüzde de tüm insanların ilgisini çekmekte ve zevkle okunmaktadır.

12)Bu durumun nedeni aşağıdakilerden hangisi olabilir?

A) Ortaya koydukları düşünce ve eserlerin evrensel nitelikte olması

B) Uzun yaşamış olmaları

C) Yaşadıkları dönemde devlet adamları tara-fından desteklenmeleri

D) Eserlerini yazılı hale getirmeleri

Çevre kirliliğine karşı alınabilecek önlemler arasında;

I. Doğalgaz, güneş enerjisi, jeotermal enerji vb. enerjilerin kullanılması,

II. Toplu taşım araçlarının tercih edilmesi,

III. Organik yolla elde edilen ürünlerin tercih edilmesi,

IV. Enerji dostu ampullerin kullanılması sayılabilir.

13)Bu bilgilere göre çevre kirliliğine yol açan etkenler arasında aşağıdakilerden hangisi <u>yoktur?</u>

A) Kimyasal gübrelerin kullanımı

B) Otomobillerin egzoz dumanları

C) Tarımsal üretim

D) Enerji israfı

7. Sınıf Öğrencisi Ziya, öğretmeninin soruduğu soruya şu cevapları vermiştir:

Toplu taşıma araçlarını kullanmalıyız.

Doğaya zarar vermeyen temizlik ürünleri kullanmalıyız.

Tatlı suları kirleten kimyasal maddeleri kullanmamalıyız.

14)Sizce Ziya'nın öğretmeni aşağıda verilen sorulardan hangisini sormuştur?

A) Küresel ısınma sorununa karşı bireysel olarak alınabilecek önlemler nelerdir?

B) Küresel Isınmayı önlemek için devletler ne yapmalıdır?

C) Erozyonla mücadelede bize düşen görevler nelerdir?

D) Heyelanla mücadele etmek için neler yapmalıyız?

15)Aşağıdaki devletlerden hangisi İtilaf devletleri bloğunda yer <u>almamıştır?</u>

A)Avusturya-Macaristan

B)İngiltere

C) Rusya

D)Fransa

Küresel ısınma, yapılan araştırmalara göre eğer önlem alınmazsa bu yüzyılın sonunda bitki ve hayvan habitatının üçte birini yok edecektir.

16) Küresel çevre sorunlarının çözümünde en etkili yol aşağıdakilerden hangisidir?

A)İnsanların sorumluluklarını bilerek yaşamaları

B)Doğalgaz kullanımın teşvik edilmesi

C) Sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları

D) Caydırıcı yasaklar konulması

I. Dünya Savaşı'nın temel sebepleri arasında;

-Pazar bulma yarışı

-Hammadde ihtiyacı

-Enerji kaynakları bulma yarışı yer almakta-dır.

17)Buna göre I. Dünya Savaşı'nın nedenleri ile ilgili aşağıdakilerden hangisi savunulabilir?

A) Ulusçuluk akımlarının yaygınlaştığı

B) Sömürgecilik yarışının hız kazandığı

C) Balkan uluslarının arasındaki mücadelenin etkili olduğu

D) Savaşa katılan devletlerin kutuplaştığı

18) I.Dünya Savaşı sonunda imzalanan antlaşmalardan hangisi uygulanamamıştır?

A)Sevr B)Versay

C) Mondros D)Nöyyi

19)I.Dünya Savaşı'nın sebepleri arasında gösterilemez?

A) Fransa- Almanya arasındaki sorunlar

B)Rusya'nın Balkanlara hakim olma isteği

C)Devlet arası silahlanma yarışı

D)İtalya'nın Trablusgarp'a saldırması

20) Aşağıdakilerden verilen hangi devlet I.Dünya Savaşı başladıktan sonra taraf değiştirmiştir?

A)İtalya B)Almanya

C)Fransa D)İngiltere

EK9: Görüşme Formu

Sınıf: Cinsiyet:

Öğrenci Görüşme Formu

Sevgili öğrenci, aşağıda verilen sorularla ilgili düşüncelerin bizim açımızdan çok önemlidir. Çünkü söz konusu düşünceleri bilimsel bir araştırmada veri olarak kullanacağız. Ayrıca sizin isminizi hiçbir yerde belirtmeyeceğiz. Bundan dolayı sorulara istediğin cevabı verebilirsin. İlginizden dolayı şimdiden teşekkür ederim.

1.Size göre Ülkeler arası köprüler ünitesinin diğer ünitelerinin işlenişine göre farklılık ve benzerlikleri var mıydı? (Eğer yoksa 2.soruyu cevaplamayınız.)

.....
.....

2.Size göre bu farklılıklar ve benzerlikler nelerdir belirtir misiniz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Ülkeler arası köprüler ünitesinin işlenirken uygulanan etkinliklerin etkili olduğunu düşünüyor musunuz? Etkili ise neden etkili etkili değilse neden etkisiz bize birer açıklar mısınız?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Bu ünitede öğrendikleriniz ve gördüklerinizi düşünürsek en çok aklınızda kalan güncel olay-durum neydi?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. Ders içi etkinliklerinde kullanılan materyaller sizce yeterli miydi? Niçin?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. Yapılan etkinliklerden ilginizi en çok çeken ya da en çok aklınızda kalan bir etkinlik var mıydı? Varsa hangisi ya da hangileriydi?

.....
.....
.....
.....
.....

7. Uygulanan etkinlikler size kendinizi nasıl hissettirdi?

.....
.....
.....

8. Dünyadaki güncel olaylar üzerinden dünya barışı ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

.....
.....
.....
.....
.....

9. Barış ortamını hangi gelişmeler bozabilir?

.....
.....
.....

10. Sizce dünya üzerinde var olan gözünüze çarpan en önemli sorun ya da sorunlar nelerdir ve bu sorunların çözümü için neler yapılabilir?

.....
.....
.....
.....
.....

11. Gördüklerinizden ve öğrendiklerinizden yola çıkarak barışçıl bir ortamın oluşması için tavsiyeleriniz nelerdir?

Devletlere (devlet adamlarına):

.....
.....
.....
.....

Uluslararası kuruluşlara:

.....
.....
.....
.....

Bireysel olarak insanlara:

.....
.....
.....
.....

12. Son olarak eklemek söylemek istediğiniz bir şey var mı?

.....
.....
.....
.....
.....